

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

**ΔΙΑΤΜΗΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

Διπλωματική Εργασία

«ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ "SHARP POWER" ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ ΣΤΟΝ 21^ο ΑΙΩΝΑ»

του
ΒΑΪΟΥ ΨΑΡΡΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΣΠΥΡΙΔΩΝ Ν. ΛΙΤΣΑΣ

Οκτώβριος 2018

Υπεύθυνη Δήλωση

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Ημερομηνία 18/10/18

Ο Δηλών

Βάσιος Βασιλάκης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΙΣΧΥΣ.....	6
ΟΡΙΣΜΟΙ	6
ΔΙΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΙΣΧΥ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΙΣΧΥΟΣ	17
ΣΚΛΗΡΗ ΙΣΧΥΣ - HARD POWER	17
ΗΠΙΑ ΙΣΧΥΣ - SOFT POWER.....	20
ΕΞΥΠΝΗ ΙΣΧΥΣ - SMART POWER	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	28
ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΣ ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ.....	28
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΣΤΟΧΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ	34
Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΩΣ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΟΥΣ.....	34
SUN ZU	35
ΕΜΜΕΣΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΟΞΕΙΑ ΙΣΧΥΣ - SHARP POWER.....	41
ΟΡΙΣΜΟΣ	41
ΓΕΓΟΝΟΤΑ.....	43
Η ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΟΞΕΙΑΣ ΙΣΧΥΟΣ.....	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΟΞΕΙΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ.....	58
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ	58
ΑΠΕΙΛΕΣ.....	63
ΣΤΟΧΟΙ	68
ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ.....	72
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	87

Γνώση είναι,
η αλλαγή συμπεριφοράς.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Καθώς η εποχή του Ψυχρού Πολέμου ξεθωριάζει, η επιστήμη των διεθνών σχέσεων σε δημοκρατικές χώρες, επιχειρεί να αναλύσει τις προσπάθειες επιρροής από αυταρχικές χώρες, όπως αυτές της Κίνας και της Ρωσίας, στη διεθνή κοινότητα, μέσα από το πρίσμα του φακού της ήπιας ισχύος. Εγείρεται, όμως, η αμφιβολία σχετικά με το τελικό αποτέλεσμα αυτής της ανάλυσης, λόγω της μη χρήσης των κατάλληλων εργαλείων, δεδομένου ότι ορισμένες από τις τεχνικές τους, μολονότι δεν είναι σκληρές, με την ευρύτερη έννοια του όρου, δεν είναι ούτε πραγματικά ήπιες (Walker Christopher and Ludwig Jessica, Foreign Affairs 2017).

Ο όρος "Ήπια Ισχύς" προσδιορίζει μια έννοια της πολιτικής επιστήμης, που περιλαμβάνει όλες εκείνες τις μορφές επιρροής που δεν είναι «σκληρές», σύμφωνα με τον αρχικό ορισμό του Joseph Nye, ο οποίος προσδιόρισε τη «Σκληρή Ισχύ» μιας χώρας, ως οτιδήποτε βασίζεται στον εξαναγκασμό, μέσω της εφαρμογής εργαλείων και πόρων, της στρατιωτικής ή οικονομικής της δύναμης. Η ήπια ισχύς, αντίθετα, βασίζεται στην έλξη, που απορρέει από τη θετική έκκληση του πολιτισμού, των πολιτικών ιδανικών και των πολιτικών μιας χώρας, καθώς και από μια ζωντανή και ανεξάρτητη κοινωνία των πολιτών (Walker Christopher and Ludwig Jessica, Foreign Affairs 2017).

Κατά την τελευταία δεκαετία, η Κίνα έχει ξοδέψει δεκάδες δισεκατομμύρια δολάρια για να διαμορφώσει την κοινή γνώμη και τις αντιλήψεις σε όλο τον κόσμο, χρησιμοποιώντας μια ποικιλία εργαλείων, που περιλαμβάνουν χιλιάδες ανταλλαγές ανθρώπων, ευρείες πολιτιστικές δραστηριότητες, ΜΜΕ με παγκόσμια εμβέλεια και διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα. Το πιο χαρακτηριστικό από αυτά, είναι το συνεχώς διερευνώμενο, δίκτυο Ινστιτούτων Confucius, του οποίου οι δράσεις είναι αμφιλεγόμενες, λόγω της αδιαφάνειας με την οποία λειτουργεί, στις εκάστοτε πανεπιστημιούπολεις (Walker Christopher and Ludwig Jessica, Foreign Affairs 2017). Με δήλωσή του, το 2014, ο αμερικανικός σύνδεσμος πανεπιστημιακών καθηγητών, ανέφερε ότι, τα ινστιτούτα αυτά, λειτουργούν ως άξονες του κινεζικού κράτους και τους επιτρέπεται να αγνοούν την ακαδημαϊκή ελευθερία¹ (Graham 2014).

¹ Η ενσωμάτωσή τους, στις πανεπιστημιακές σχολές σε όλο τον κόσμο, έχει βρεθεί ότι θέτει σε κίνδυνο την ακαδημαϊκή ελευθερία, των εν λόγω θεσμικών οργάνων, μέσω της οικονομικής τους εμπλοκής, της πίεσης για αυτο-λογοκρισία και της εσκεμμένης αποφυγής ή μονόπλευρης πλαισίωσης θεμάτων, ευαίσθητων στις κινεζικές αρχές, όπως το Θιβέτ, ο Dalai Lama, η Ταϊβάν κ.α.. (Peterson 2017, 95-100).

Κατά τη διάρκεια περίπου της ίδιας περιόδου, η ρωσική κυβέρνηση ανέπτυξε τα δικά της εργαλεία, ώστε να μπορέσει να διαμορφώσει την παγκόσμια κοινή γνώμη και τις σύγχρονες αντιλήψεις. Στα μέσα της δεκαετίας του 2000, το Κρεμλίνο δημιούργησε το παγκόσμιο τηλεοπτικό δίκτυο, Russia Today (με τον πιο διακριτικό τίτλο, RT), ανέπτυξε την ικανότητά να χειραγωγεί και να ελέγχει το περιεχόμενο στο διαδίκτυο, αύξησε την υποστήριξή του προς κρατικά ιδρύματα πολιτικής και γενικότερα καλλιέργησε ένα δίκτυο δραστηριοτήτων επιρροής – εντός και εκτός διαδικτύου - που δραστηριοποιείται για να μεταβάλλει τις διεθνείς απόψεις, προς όφελός του. Οι ηγέτες της Ρωσίας, διατείνονται συνεχώς ότι το αυταρχικό τους καθεστώς, είναι ένα κανονικό μέλος της διεθνούς κοινότητας και ότι οι ενέργειές και οι δηλώσεις του, δεν είναι λιγότερο έγκυρες, από εκείνες των δημοκρατιών. Όμως, όπως παρατήρησε η ειδική σε θέματα σχετικά με το Κρεμλίνο, Lilia Shevtsova, για το Κρεμλίνο, οι ιδέες είναι το εργαλείο, μέσω του οποίου, δικαιολογείται οποιαδήποτε ενέργεια. Εάν μια ενέργεια κριθεί απαραίτητη, θα βρεθούν οι ιδέες για να την δικαιολογήσουν, σε μία μπερδεμένη ρωσική κοινή γνώμη, η οποία έχει μάθει να πιστεύει ότι όλα είναι ρευστά και σχετικά. Έτσι, η προπαγάνδα του συστήματος, μπορεί να ισχυρίζεται αφενός, ότι οι ρωσικές αξίες δε διαφέρουν δραματικά από τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές και αφετέρου ότι, η Δύση είναι ο κύριος εχθρός της Ρωσίας (Shevtsova 2015, 22-36).

Τα ανωτέρω ενδεικτικά παραδείγματα των ενεργειών του Πεκίνου και της Μόσχας, δεν αφορούν δράσεις που αποσκοπούν κυρίως στην έλξη ή την πειθώ. Αντίθετα, επικεντρώνεται στην διαστροφή της πραγματικότητας και τη χειραγώγηση. Αυτά τα ισχυρά και φιλόδοξα, αυταρχικά καθεστώτα, τα οποία συστηματικά καταστέλλουν τον πολιτικό πλουραλισμό και την ελεύθερη έκφραση εντός των συνόρων τους για να διατηρήσουν την εξουσία τους, εφαρμόζουν όλο και περισσότερο τις ίδιες αρχές, σε διεθνές επίπεδο (Ludwig Jessica 2017). Η εσφαλμένη εντύπωση των μελετητών, ότι οι πρωτοβουλίες αυτές αποτελούσαν προσπάθειες εφαρμογής και άσκησης της ήπιας ισχύος τους (Kurlantzick Joshua 2007, 6), συνεπικουρούμενη από την έλλειψη εξειδικευμένου ετυμολογικού όρου (Walker Christopher and Ludwig Jessica, National Endowment for Democracy 2017, 13-14) οδήγησε σ' έναν επικίνδυνο εφησυχασμό, δίνοντας χρόνο στα αυταρχικά κράτη να βελτιώσουν τις δράσεις τους και να αναπτύξουν μια πολύ ισχυρή σειρά τεχνικών επιρροής. Καθοριστική για την επιτυχία υπήρξε και η εκμετάλλευση μιας ασυνήθιστης ασυμμετρίας, η οποία στηρίζεται στα εμπόδια που η Ρωσία και η Κίνα έχουν θέσει, ώστε να αποτρέψουν την εξωτερική, πολιτική και πολιτιστική επιρροή, εντός των συνόρων τους, ενώ συγχρόνως

εκμεταλλεύονται το άνοιγμα των δημοκρατικών συστημάτων στο εξωτερικό, με στόχο την προώθηση ενός ιδεολογικού προτύπου που προωθεί την κρατική εξουσία έναντι της ατομικής ελευθερίας και είναι θεμελιωδώς εχθρικό έναντι της ελεύθερης έκφρασης, της ανοικτής συζήτησης και της ανεξάρτητης σκέψης (Walker Christopher and Ludwig Jessica, Foreign Affairs 2017).

Τον στόχο τους αυτό, προσπαθούν να τον πετύχουν με διαφορετικές αφηγήσεις. Η κινεζική κυβέρνηση επικεντρώνει τις πρωτοβουλίες της επιρροής της, στην κάλυψη των πολιτικών της και στην καταστολή, στο μέτρο του δυνατού, οποιωνδήποτε φωνών, πέρα από τα σύνορα της Κίνας, που επικρίνουν το Κινεζικό Κομμουνιστικό Κόμμα (ΚΚΚ).² Οι Ρώσοι αξιωματούχοι, από την πλευρά τους, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι δεν χρειάζεται να πείσουν τον κόσμο ότι το αυταρχικό τους σύστημα είναι ελκυστικό από μόνο του. Αντιθέτως, συνειδητοποίησαν ότι θα μπορούσαν να επιτύχουν τους στόχους τους, κάνοντας τη δημοκρατία να φαίνεται, σχετικά, λιγότερο ελκυστική.³

Η παγκόσμια δημοκρατική κοινότητα θα πρέπει να αντιδράσει σ' αυτές τις ενέργειες, διότι αποτελούν απειλή για τους θεσμούς και τις αξίες της. Η αποτελεσματικότητα αυτής της αντίδρασης, εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από την ικανότητα προσδιορισμού και αναγνώρισης των αντίστοιχων δράσεων και τη δημιουργία και χρήση όρων που να επιτρέπουν την ακριβέστερη περιγραφή τους και την κατανόησή τους από το ευρύ κοινό. Έτσι διαπιστώθηκε ότι, οι παρατηρητές δεν πρέπει να εκλαμβάνουν τις ενέργειες της Μόσχας και του Πεκίνου, ως ήπια ισχύ, αλλά πιο σωστά ως: «Οξεία Ισχύ».

Ο όρος «Οξεία Ισχύς» (Sharp power) εμφανίστηκε για πρώτη φορά σε άρθρο του περιοδικού Foreign Affairs τον Νοέμβριο του 2017, με τίτλο «The Meaning of Sharp Power: How the Authoritarian States Project Influence» που συντάχθηκε από τον Christopher

² Σύμφωνα με την ανάλυση του National Endowment for Democracy (NED), οι τεχνικές του Πεκίνου περιλαμβάνουν τόσο ενέργειες ώστε να κερδίσει σε δημοτικότητα, όσο και αντίστοιχες που αποσκοπούν στη χειραγώγηση στοχοποιώντας τα ΜΜΕ, την ακαδημαϊκή κοινότητα και την κοινότητα της πολιτικής. Η χώρα επιδιώκει να ελέγξει θεσμούς σε δημοκρατικά κράτη, που θα μπορούσαν να επιστήσουν την προσοχή ή να δημιουργήσουν εμπόδια στα συμφέροντα του Κινεζικού Κομμουνιστικού Κόμματος (ΚΚΚ), δημιουργώντας αντικίνητρα για οποιαδήποτε τέτοια αντίσταση (Walker Christopher and Ludwig Jessica, Foreign Affairs 2017).

³ Όπως δήλωσε η πρώην παρουσιάστρια του RT, Liz Wahl, η οποία εγκατέλειψε τον σταθμό σε ένδειξη διαμαρτυρίας για την έλλειψη αμεροληψίας [δηλώνοντας, μάλιστα, την παραίτησή της live ON AIR, στις 6 Μαρτίου 2014 (RT America's Liz Wahl resigns live on air 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=2h79v9uirLY>)], ο στόχος του RT, σε ότι αφορά την κάλυψη και τη διαχείριση των ειδήσεων, είναι να κάνουν τις ΗΠΑ και τη Δύση να φαίνονται κακές (Halliday 2014). Κατ' αυτόν τον τρόπο, η Ρωσία παρουσιάζεται καλύτερη, σε τυχών σύγκριση. Οι προσπάθειες χειραγώγησης της πληροφορίας από τη Ρωσία, αποτελούν μια αδιάκοπη και πολυδιάστατη επίθεση στο κύρος των δημοκρατιών και στις ιδέες που διέπουν τα δημοκρατικά συστήματα (Conley Heather A. 2016, 1-9).

Walker, αντιπρόεδρος του U.S. National Endowment for Democracy (NED) και υπεύθυνου για μελέτες και αναλύσεις και την υπεύθυνη έρευνας και συσκέψεων, Jessica Ludwig, οι οποίοι εγείραν την ανάγκη δημιουργίας ενός νέου λεξικού στις διεθνείς σχέσεις, λόγω του ότι η ήπια ισχύς, δεν περιέγραφε με ακρίβεια τις δραστηριότητες των αυταρχικών χωρών, κάτι που δυνητικά θα μπορούσε να αποδειχθεί ως απειλή για τις απανταχού, δημοκρατίες. (Walker Christopher and Ludwig Jessica, Foreign Affairs 2017). Ακολούθησε στις 5 Δεκεμβρίου του 2017, η λεπτομερέστερη έκθεση του NED με τίτλο “Sharp Power: Rising Authoritarian Influence” (Walker Christopher and Ludwig Jessica, National Endowment for Democracy 2017), παρέχοντας πλούσιο υλικό και παραδείγματα δράσεων των αυταρχικών χωρών σε ευαίσθητους τομείς τεσσάρων δημοκρατικών χωρών⁴ και την προτροπή ανάλογες υπερκρατικές δραστηριότητες, να μελετώνται και να αναλύονται μέσω ενός νέου πρίσματος του φακού της ισχύος στις διεθνείς σχέσεις, αυτού της «Οξείας Ισχύος».

Σκοπός της παρούσης εργασίας, παραφράζοντας τον τίτλο της, είναι η διερεύνηση των προκλήσεων για την ασφάλεια των δημοκρατικών χωρών, συμπεριλαμβανομένης και της στρατιωτικής υπερδύναμης, από την εφαρμογή εργαλείων οξείας ισχύος στο διεθνές σύστημα, από αυταρχικές χώρες. Για την εκπλήρωση αυτού του σκοπού θα απαιτηθεί να προσδιοριστεί, αρχικά, η οξεία ισχύς με τα εργαλεία της, στο οποίο θα συμβάλει η περιγραφή και η ανάλυση αντίστοιχων γεγονότων, όπως αυτά έχουν δει το φως της δημοσιότητας από έγκυρες πηγές, ενώ στη συνέχεια θα προσδιοριστεί, η ύπαρξη και το μέγεθος της απειλής και παράλληλα η εκτίμηση για τις επιπτώσεις της, καταλήγοντας σε μέτρα και τρόπους αντίδρασης, εκ μέρους των δημοκρατικών κοινοτήτων. Αναγκαία κρίνεται, αρχικά, η ανάλυση του όρου της ισχύος και του διεθνούς συστήματος, όπως έχει περιγραφεί ως τώρα από την επιστήμη των διεθνών σχέσεων, καθώς επίσης η ερμηνεία της συμπεριφοράς των κρατών εντός αυτού του διεθνούς συστήματος, χρησιμοποιώντας τη θεωρία του επιθετικού ρεαλισμού του John J. Mearsheimer (Mearsheimer 2006, 29-31 / 39-43) και την επίκληση του ανθολογίου του Sun Zu, «Η τέχνη του πολέμου» (Sun Zu 2003).

⁴ Για την έκθεση αυτή, το NED συνεργάστηκε με το Network of Democracy Research Institutes (NDRI), που είναι ένα παγκόσμιο δίκτυο think tanks, για να εξετάσει προσεκτικά και να καταγράψει τις επί τόπου δραστηριότητες των κινεζικών και ρωσικών κυβερνήσεων και των αντιπροσώπων τους στην Αργεντινή, το Περού, την Πολωνία και τη Σλοβακία, στους τομείς των μέσων μαζικής ενημέρωσης, του ακαδημαϊκού κόσμου, του πολιτισμού και των κοινοτήτων προβληματισμού και πολιτικής (Walker Christopher and Ludwig Jessica, National Endowment for Democracy 2017, 2 / 6-7).

Έτσι, στο πρώτο κεφάλαιο, δίνεται ο ορισμός της ισχύος και η περιγραφή των χαρακτηριστικών της, στο δεύτερο κεφάλαιο δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην αντίστοιχη, πιο σύγχρονη, ανάλυση του Joseph S. Nye Jr, που περιγράφει τις διάφορες εκφάνσεις της ισχύος, ανάλογα με την εφαρμογή της (J. S. Nye 2009), στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται το διεθνές σύστημα και οι κύριοι δρώντες, εντός αυτού, με τις στρατηγικές τους και τους στόχους τους, στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η ιδέα μίας νέας εναλλακτικής στρατηγικής, χρησιμοποιώντας την έμμεση προσέγγιση του Sun Zu, στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η οξεία ισχύς, παραθέτοντας παράλληλα πλήθος αντιπροσωπευτικών γεγονότων, όπως αυτά έχουν καταγραφεί στη διεθνή βιβλιογραφία και στο έκτο κεφάλαιο δίνεται η απάντηση στο ερώτημα του τίτλου. Το ενδιαφέρον είναι, ότι οι προκλήσεις για την ασφάλεια της Δύσης, δε σταματούν στην αποκάλυψη της απειλής και στην εφαρμογή αποτελεσματικών μέτρων αντιμετώπισής της, αλλά εκτείνονται και στη διάσταση του σεβασμού των δημοκρατικών θεσμών και αξιών, ενώ το συναρπαστικό είναι, να ανακαλύπτει κανείς, το πόσο διαχρονικά και επίκαιρα είναι λόγια σοφών, που έχουν ειπωθεί χρόνια, αιώνες, ακόμα και χιλιετίες πριν και την ευρηματικότητα και την προσαρμοστικότητα, οποιουδήποτε δρώντα, επιχειρεί να πρωταγωνιστήσει. Ο στόχος των κρατών παραμένει διαχρονικά ο ίδιος, η μεγιστοποίηση της ισχύος, ώστε να γίνουν ο ηγεμόνας του συστήματος, που θα τους εξασφαλίσει την ασφάλειά τους, άρα και την επιβίωσή τους (Mearsheimer 2006, 25-27) και για όσο υπάρχουν ανήσυχα πνεύματα, θα ανακαλύπτονται νέοι και πιο αποτελεσματικοί τρόποι επίτευξης αυτού του στόχου, ενώ πάντα θα ελλοχεύει ο κίνδυνος της αποτυχίας, σ' αυτούς που εφησυχάζουν, είναι προσκολλημένοι σε αναχρονιστικές αντιλήψεις και γενικά, τους χαρακτηρίζει η ατολμία και η στενότητα πνεύματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΙΣΧΥΣ

«Όλος ο πολιτισμός στηρίζεται στην ισχύ» (Spykman Nicholas J. 1942, 11)

ΟΡΙΣΜΟΙ

Η ισχύς αποτελεί ένα από τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα των πολιτικών επιστημών, ενώ ο καταμερισμός της στο διεθνές σύστημα είναι ένα από τα αντικείμενα μελέτης της επιστήμης των διεθνών σχέσεων⁵ (Κουσκουβέλης 2004, 29). Αυτό συμβαίνει διότι, η πολιτική δεν είναι τίποτε άλλο, παρά η πάλη για την ισχύ (Morgenthau 1949, 2η Έκδοση, 13) και γιατί η πολιτική είναι, κατά μία έννοια πάντα, πολιτική της ισχύος,⁶ δεδομένου ότι αποτελεί ένα απαραίτητο όργανο της διακυβέρνησης (Carr 2000, 152). Ως εκ τούτου, το θεμελιώδες πρόβλημα της πολιτικής, είναι η αιτιολόγηση της ισχύος, διότι η ίδια η ισχύς αποτελεί ένα πρόβλημα, όντας τρομακτική, που χρειάζεται να δαμαστεί και να προσανατολιστεί (Wight 1998, 123).

Για το σκοπό αυτό, η επιστημονική κοινότητα έχει αρχικά διερευνήσει την ερμηνεία του όρου «ισχύς» και στην προσπάθεια αυτή, της έχει αποδώσει πληθώρα ορισμών και αυτό γιατί, όπως υποστηρίζει ο Joseph S Nye Jr., η ισχύς είναι σαν τον καιρό. Ο καθένας εξαρτάται από αυτόν και μιλάει για αυτόν, αλλά ελάχιστοι τον καταλαβαίνουν. Επίσης, η ισχύς είναι όπως η αγάπη, είναι ευκολότερο να την ζήσεις παρά να την ορίσεις, ή να τη μετρήσεις (J. Nye, Soft power: The means to success in World Politics 2004, 1).

Ετυμολογικά, αν ανατρέξει κανείς σε οποιοδήποτε λεξικό θα διαπιστώσει ότι, η λέξη ισχύς σημαίνει να έχει, κάποιος, τη δυνατότητα να επηρεάσει τη συμπεριφορά των άλλων, ώστε αυτοί να πράξουν σύμφωνα με το θελήματά του, ώστε να πετύχει το αποτέλεσμα που επιθυμεί (J. Nye, Soft power: The means to success in World Politics 2004, 1-2). Πρόκειται, λοιπόν, σύμφωνα με το αντίστοιχο κεφάλαιο του βιβλίου του Ηλία Κουσκουβέλη, «Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις», για τη δυνατότητα να ενεργεί κανείς, θετικά ή αρνητικά, πάνω σε κάποιον ή κάτι, είναι επίσης η δυνατότητα πρόκλησης ή παραγωγής

⁵ Παράλληλα, οι πολιτικοί επιστήμονες ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για την οργάνωση, τις μορφές και τις πρακτικές διακυβέρνησης, ενώ οι πολιτικοί επιστήμονες – διεθνολόγοι, ενδιαφέρονται για την εξουσία και τον καταμερισμό της, σε διεθνές επίπεδο (Κουσκουβέλης 2004, 29).

⁶ Σύμφωνα με τον Carr, μόλις ανακύψει ένα ζήτημα που αφορά ή θεωρείται ότι αφορά, στην ισχύ ενός κράτους σε σχέση με ένα άλλο, το ζήτημα καθίσταται αμέσως πολιτικό. Αν και η πολιτική δεν μπορεί να οριστεί ικανοποιητικά με όρους αποκλειστικά ισχύος, είναι ασφαλές να πούμε ότι η ισχύς είναι πάντα ένα βασικό στοιχείο της πολιτικής (Carr 2000, 139).

αποτελεσμάτων, τα οποία δεν θα συνέβαιναν διαφορετικά (Κουσκουβέλης 2004, 140), ή αλλιώς η δυνατότητα αλλαγής των πιθανολογούμενο αποτελεσμάτων (R. A. Dahl 1957, 201-215), συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων (Lasswell 1950, 241), η δυνατότητα αλλαγής των αλλαγών οι οποίες σε διαφορετική περίπτωση δεν θα επερχόταν (Deutsch 1978, 45). Επίσης, ισχύς είναι η δύναμη, αλλά και ικανότητα αποτελεσματικής χρήσης αυτής, δηλαδή, να μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά (Kindleberger 1970, 56,65), υφίσταται ακόμα και όταν δεν χρησιμοποιείται, ενώ όταν γίνεται χρήση της μπορεί να συνδυαστεί με έκλυση ή δράσεις μορφών βίας (Κουσκουβέλης 2004, 141). Άρα, συνοψίζοντας, ισχύς είναι η δυνατότητα να επηρεάζουμε τη συμπεριφορά των άλλων, ώστε να παίρνουμε το αποτέλεσμα που εμείς θέλουμε (J. S. Nye 2009).

Επί του πρακτέου, η ισχύς είναι ρεαλιστική έννοια.⁷ Είναι η ικανότητα των υπαρχουσών πολιτικών οργανώσεων, να εξασφαλίζουν τη συμμόρφωση του κοινού τους, με τις επιλογές τους και των κρατών να επιβάλουν τη βούλησή τους, τόσο στο εσωτερικό τους, όσο και στο εξωτερικό (Wight 1998, 133). Η ισχύς συνεπώς, σε ότι αφορά το διεθνές σύστημα, ορίζεται με όρους αποτελεσμάτων στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των κρατών και αφορά εξολοκλήρου στον έλεγχο ή στην επιρροή πάνω σε άλλα κράτη. Είναι η ικανότητα ενός κράτους να υποχρεώσει ένα άλλο κράτος να κάνει κάτι. Ο Robert Dahl υποστηρίζει ότι ο A έχει ισχύ επί του B, στο βαθμό που ο A, μπορεί να υποχρεώσει τον B, να κάνει κάτι, το οποίο ο B, αλλιώς δεν θα έκανε (R. A. Dahl 1957, 202-203). Σύμφωνα με αυτή τη λογική, ισχύς υφίσταται μόνο όταν ένα κράτος ασκεί έλεγχο ή επιρροή και συνεπώς μπορεί να μετρηθεί μόνο αφότου τα αποτελέσματα μιας ενέργειας, έχουν γίνει σαφή. Με απλά λόγια, το ισχυρότερο κράτος είναι αυτό που επικρατεί σε μία διαφορά (Mearsheimer 2006, 131). Για το λόγο αυτό, όπως υποστηρίζει ο Carr, τα κράτη - έθνη, ως κύριοι δρώντες του διεθνούς συστήματος, ενεργώντας με ορθολογικά κριτήρια, αυξάνουν συνεχώς την ισχύ τους, με απώτερο στόχο τη μεγιστοποίηση του εθνικού τους συμφέροντος, που είναι η ασφάλεια, η οποία και εξασφαλίζει την επιβίωσή τους, συμπληρώνοντας ότι η ισχύς αποτελεί το νόμισμα των συναλλαγών εντός αυτού του συστήματος (Carr 2000, 17).

⁷ Σύμφωνα με τον Martin Wight, η χαρακτηριστική διάκριση μεταξύ των τριών θεωριών του, που αντιπροσωπεύουν τα τρία ρεύματα σκέψης, τους Ρεαλιστές, τους Ρασιοναλιστές και τους Επαναστατικούς, θα μπορούσε να φανεί καλύτερα με τον καταμερισμό τριών αλληλοκαλυπτόμενων εννοιών: της ισχύος, της εξουσίας και της βίας. Έτσι, η ισχύς είναι Ρεαλιστική έννοια, η εξουσία Ρασιοναλιστική (είναι η ισχύς, που αιτιολογείται με την ταύτισή της, με τις ηθικές αρχές) και η βία, Επαναστατική (είναι η δυνατότητα ανατροπής της εξουσίας, της καταστροφής των υπαρχουσών πολιτικών οργανώσεων, εν ονόματι του Επαναστατικού δόγματος) (Wight 1998, 133).

Σύμφωνα με τον Kenneth Waltz, μπορεί να κατανοηθεί το τί είναι ισχύς, μέσω του τι πετυχαίνει κάποιος εξαιτίας της, τα οποία μπορούν να προσδιοριστούν ως τέσσερα (4) πράγματα. Πρώτον, η ισχύς παρέχει τα μέσα, για να διατηρήσει κάποιος την αυτονομία του, ενόψει της στρατιωτικής δύναμης που διαθέτουν οι άλλοι. Δεύτερον, μεγαλύτερη δύναμη επιτρέπει μεγαλύτερα περιθώρια δράσης, αφήνοντας όμως αβέβαια τα αποτελέσματα της δράσης της. Τρίτον, οι περισσότεροι ισχυροί απολαμβάνουν μεγαλύτερων περιθωρίων ασφαλείας, όταν συναλλάσσονται με τους λιγότερο ισχυρούς και έχουν μεγαλύτερο λόγο στα ποια παιχνίδια θα παιχτούν και πως αυτά θα παιχτούν.⁸ Τα εξαρτημένα μέρη έχουν κάποια επίδραση στα ανεξάρτητα, αλλά τα τελευταία έχουν μεγαλύτερη επίδραση στα πρώτα. Αυτοί, που είναι αδύναμοι και πιεσμένοι, πρέπει να είναι πιο προσεκτικοί.⁹ Τέταρτον, η μεγάλη ισχύς προσδίδει στους κατόχους της, μεγάλο συμφέρον για το σύστημα τους και την ικανότητα να δράσουν υπέρ αυτού του συστήματος. Γι' αυτούς, η διαχείρισή της, αξίζει τον κόπο και είναι εφικτή (Waltz 2011, 403-404).

Τέλος, η ισχύς, στοχοποιώντας τον νου του κάθε ατόμου, μπορεί να εκφραστεί και ως επιρροή (R. A. Dahl 1979, 55-104), που αφορά τους τομείς του πνεύματος, του συναισθήματος αλλά και τον εσωτερικό ψυχολογικό κόσμο των ανθρώπων.

ΔΙΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΙΣΧΥ

Αντίστοιχα με τους ορισμούς της ισχύος και θέλοντας να ερμηνεύσει καταστάσεις και δράσεις στο διεθνές σύστημα, η επιστήμη των διεθνών σχέσεων, διερευνά τα χαρακτηριστικά της, δηλαδή τον κάτοχό της, το μέγεθός της, τον τομέα δραστηριοτήτων που μπορεί να εφαρμοστεί, την αποτελεσματικότητά της, το σημείο ισορροπίας και το κόστος χρήσης της (Κουσκουβέλης 2004, 141).

Ο John J. Mearsheimer, σχολιάζει ότι, παρόλο που η ισχύς βρίσκεται στην καρδιά της διεθνούς πολιτικής, υπάρχουν σημαντικές διαφωνίες ως προς το τι είναι ισχύς και πώς αυτή μετριέται, δηλαδή, μπορεί να οριστεί με διάφορους τρόπους εγείροντας το ερώτημα,

⁸ Οι Duncan και Schnore έχουν ορίσει την ισχύ με οικολογικούς όρους, ως την ικανότητα μιας ομάδας ενεργειών, ή θέσεων να διαμορφώνει τις συνθήκες υπό τις οποίες οι άλλοι θα πρέπει να λειτουργήσουν. (Duncan, Otis D. & Schnore, Leo F. & Rossi H. Peter 1959, 139)

⁹ Τα αδύναμα κράτη κινούνται σε στενά περιθώρια. Άκαιρες πράξεις, λανθασμένες πολιτικές και κίνηση την ακατάλληλη στιγμή μπορεί να έχουν μοιραία αποτελέσματα. Αντίθετα τα ισχυρά κράτη, μπορούν να είναι απρόσεκτα, έχουν την πολυτέλεια να μη μαθαίνουν από τα λάθη τους, επαναλαμβάνοντας τα ίδια ανόητα πράγματα, ξανά και ξανά (Waltz 2011, 403-404).

ποιος ορισμός είναι σωστός και υποστηρίζει ότι στην πραγματικότητα, η θεωρία ενός μελετητή, καθορίζει το ποιος είναι ο κατάλληλος. Πιο συγκεκριμένα, διατείνεται ότι, εάν ο δικός του ορισμός έχει νόημα, εξαρτάται από το πόσο καλά, ο επιθετικός ρεαλισμός, εξηγεί τη διεθνή πολιτική (Mearsheimer 2006, 127-128), ενώ στην ερώτηση του τί είναι ισχύς, δηλώνει ότι είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ δυνητικής και πραγματικής ισχύος. Η δυνητική ισχύς ενός κράτους, βασίζεται στο μέγεθος του πληθυσμού του και το επίπεδο του πλούτου του. Τα δύο αυτά στοιχεία είναι τα βασικά θεμέλια της στρατιωτικής ισχύος. Πλούσια κράτη με μεγάλους πληθυσμούς, συνήθως μπορούν να οικοδομήσουν πανίσχυρες στρατιωτικές δυνάμεις. Πραγματική ισχύς ενός κράτους, είναι κυρίως ο στρατός ξηράς, οι αεροπορικές και ναυτικές δυνάμεις, που τον υποστηρίζουν άμεσα¹⁰ (Mearsheimer 2006, 105).

Πριν από τον Mearsheimer, οι μελετητές, λαμβάνοντας υπόψη τη ρεαλιστική θεώρηση, που προτείνει ως βασικό παράγοντα του διεθνούς συστήματος τα κράτη και μελετώντας τη δομή τους και τη συμπεριφορά τους, διαπίστωναν ότι αυτά διαθέτουν συντελεστές ισχύος άυλους, όπως είναι η ιδεολογία, η οργάνωση, το διεθνές δίκαιο και υλικούς, όπως οι εξοπλισμοί, ο πλούτος, ο πληθυσμός και η γεωγραφία (Κουσκουβέλης 2004, 147-186). Σύμφωνα με τον Nicholas Spykman οι συντελεστές ισχύος είναι οι εξής δέκα: η έκταση, η φύση των συνόρων, ο πληθυσμός, οι πρώτες ύλες, η οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη, η νομισματική ισχύς, η εθνική ομοιογένεια, η κοινωνική συνοχή, η πολιτική σταθερότητα και το εθνικό φρόνημα (Spykman Nicholas J. 1942, 19), ενώ σύμφωνα με τον Hans Morgenthau είναι οι ακόλουθοι οκτώ: η γεωγραφία, οι φυσικές πηγές πλούτου, η βιομηχανική ικανότητά, η στρατιωτική προετοιμασία, ο πληθυσμός, η εθνική ομοιογένεια, το φρόνημα και η ποιότητα της διπλωματίας (Morgenthau 1949, 2η Έκδοση, 80-108). Εύλογα παρατηρεί κανείς ότι αυτοί οι κατάλογοι δεν είναι, ούτε μπορούν να γίνουν πλήρεις, τη στιγμή που το διεθνές σύστημα, οι δρώντες και τα μέσα, αποτελούν ένα δυναμικό πεδίο που συνεχώς μεταβάλλεται. Έτσι, ο Raymond Aron υποστηρίζει ότι η ικανότητα δράσης μιας συλλογικής οντότητας, εξαρτάται από τον χώρο στον οποίον δρα και από την ικανότητά του, να χρησιμοποιεί το φυσικό και ανθρώπινο της δυναμικό. Προτείνει λοιπόν, μία πιο γενικευμένη κατηγοριοποίηση με συντελεστές χώρου, δυναμικού και οργάνωσης (Aron 1962, 63). Η πιο συνηθισμένη, όμως, κατηγοριοποίηση

¹⁰ Ο στρατός ξηράς είναι το κεντρικό συστατικό της στρατιωτικής ισχύος, επειδή αποτελεί το κυριότερο εργαλείο για την κατάκτηση και τον έλεγχο εδάφους, που είναι ο κύριος πολιτικός σκοπός σε ένα κόσμο εδαφικών κρατών. Με λίγα λόγια το κεντρικό στοιχείο της στρατιωτικής δύναμης, ακόμα και στην πυρηνική εποχή, είναι η χερσαία ισχύς (Mearsheimer 2006, 105).

(Κουσκουβέλης 2004, 148) είναι αυτή των τριών ομάδων, διαχωρίζοντάς τους σε υλικούς ή αντικειμενικούς, λειτουργικούς και υποκειμενικούς (Κουλουμπής 1988, 97-107).

Οι υλικοί ή αντικειμενικοί παράγοντες από τους οποίους επηρεάζεται η ισχύ ενός κράτους είναι η γεωγραφία, ο πληθυσμός, οι πηγές πλούτου και οι ένοπλες δυνάμεις. Ο τέταρτος παράγοντας σχετίζεται άμεσα με τους τρεις πρώτους, καθώς αυτοί αποτελούν τα κύρια στοιχεία του γεωπολιτικού δυναμικού ενός κράτους (Κονδύλης 1999, 383-393). Τον παράγοντα γεωγραφία, σύμφωνα με τον Ηλία Κουσκουβέλη, συνθέτουν η έκταση μιας χώρας, η μορφολογία του εδάφους, η θέση της στο άμεσο περιβάλλον (γεινίαση) και στο ευρύτερο διεθνές σύστημα, καθώς και το κλίμα της, προσφέροντας αντίστοιχα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα ισχύος, όπως και πιθανές επιλογές δράσης (Κουσκουβέλης 2004, 149-158). Αντίστοιχα, ο πληθυσμός ανάλογα με το μέγεθος και την ποιότητα του, αποτελεί κρίσιμο συντελεστή ισχύος για την αμυντική και εξωτερική πολιτική κάθε χώρας. Και αν η συμβολή του μεγέθους του πληθυσμού είναι αυτονόητη, λόγω της ευκολίας πρόσβασης σε ανθρώπινους πόρους, η ποιότητά του, θα πρέπει να αναφερθεί ότι πρωτίστως έχει να κάνει, με την ενότητα και τη συνοχή του¹¹ (Κουσκουβέλης 2004, 158-160), αλλά και την εκπαίδευσή του, που αποτελεί καθοριστικό παράγοντα των επιδόσεων ενός κράτους σε τομείς όπως οι Ένοπλες Δυνάμεις, η οικονομία, οι τέχνες, η βιομηχανική παραγωγή και γενικά η ανάπτυξή της (Raimzhanova 2015, 15-16). Ακολουθώς, η ύπαρξη πηγών πλούτου, σε ένα κράτος, αποτελεί ένα σημαντικό συντελεστή ισχύος. Ως πηγές πλούτου μπορούν να οριστούν, το σύνολο των υποδομών, των πηγών ενέργειας, των μέσων παραγωγής, των προϊόντων και των υπηρεσιών, που παράγονται σε μία χώρα (Κουσκουβέλης 2004, 162). Ο πλούτος της, που ορίζεται ως το σύνολο των περιουσιακών της στοιχείων και της παραγωγικής τους δραστηριότητας (Phillips 1987, 72-75), επηρεάζει την πολιτική ζωή και κινητοποιεί ομάδες (Κουσκουβέλης 2004, 162), ενώ συμβάλει καθοριστικά στις σχέσεις αλληλεξάρτησης, μεταξύ των κρατών, καθορίζει το επίπεδο αυτονομίας τους και τις δυνατότητες αυτοβοήθειας. Σ' αυτό, καθοριστικό ρόλο παίζει η στρατιωτική καθαρά ισχύς ενός κράτους, που εξαρτάται από το μέγεθος και κυρίως την οργάνωση των Ενόπλων Δυνάμεων, ως μία σύνθεση στελεχών και εξοπλισμών. Συμβατική ή στρατηγική, η στρατιωτική ισχύς συναρτάται απ' όλους τους συντελεστές ισχύος που διαθέτει ένα κράτος και στις διεθνείς σχέσεις αποτελεί την υπέρτατη μορφή ισχύος, που θα

¹¹ Όπως αναφέρει και ο Θουκυδίδης, για την ήττα των Αθηναίων στον πελοποννησιακό πόλεμο, αυτή συνέβη αφού οι ίδιοι έπεσαν σε εσωτερικές διαμάχες και αυτοκαταστράφηκαν (... και τότε μόνον υπέκυψαν, όταν, συνεπεία των προσωπικών των διενέξεων, συνεκρούσθησαν προς αλλήλους και αυτοκατεστράφησαν) (Θουκυδίδης 2006, Βιβλίο Β', Άρθρο 65)

έπρεπε να χρησιμοποιείται ως το έσχατο μέσο, για την επίλυση των διαφορών ή τον προσδιορισμό των σχέσεων μεταξύ των κρατών, ενώ είναι η μοναδική που σε εξαιρετικές συνθήκες, όπως η επιθετικότητα των άλλων κρατών, διασφαλίζει την ακεραιότητα και την κυριαρχία του κράτους (Κουσκουβέλης 2004, 166-169).

Μελετώντας τους λειτουργικούς συντελεστές, σύμφωνα με τον Ηλία Κουσκουβέλη, αυτοί μπορούν να οριστούν ως οι παράγοντες που επηρεάζουν τη λειτουργία ενός κράτους, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, είναι το πολιτικό του σύστημα, η διοίκησή του, η ικανότητα στρατιωτικής κινητοποιήσεως και η θέση του στο διεθνές σύστημα. Εξετάζοντας το πολιτικό σύστημα, αναλύονται η σταθερότητά του, η εσωτερική του γαλήνη και η ενότητα των πολιτών που προσφέρει. Ανεξάρτητα με το είδος του, αυτό συνιστά έναν συντελεστή ισχύος. Τα αυταρχικά ή ολοκληρωτικά καθεστώτα, θεωρείται πως έχουν τη δυνατότητα να κινητοποιούν και να διαχειρίζονται τους συντελεστές ισχύος τους, πολύ πιο εύκολα από τα αντίστοιχα δημοκρατικά, αντιμετωπίζουν, όμως, προβλήματα αποδοχής και ενότητας πληθυσμού, λόγω του τρόπου με τον οποίο παίρνονται οι αποφάσεις. Αναφορικά με τη διοίκηση, αυτή ορίζεται ως η δυνατότητα των μηχανισμών του κράτους να παράγει αποτελέσματα, δηλαδή, δεν έχει τόσο μεγάλη σημασία το μέγεθος των υπηρεσιών του, όσο η αποτελεσματικότητά τους, η οποία είναι συνάρτηση της οργάνωσης, της εκπαίδευσης, της ποιότητας των στελεχών της και των πόρων που διατίθεται σ' αυτή. Σε ότι αφορά τη στρατιωτική κινητοποίηση, αυτή δεν αναφέρεται αποκλειστικά στις Ένοπλες Δυνάμεις, αλλά γενικότερα στο μηχανισμό του κράτους, του οποίου οι ρυθμοί λειτουργίας είναι διαφορετικοί σε κατάσταση πολέμου ή ειρήνης, πόλωσης ή συμφιλίωσης, ενώ αποτελεί την απάντηση στο κρίσιμο ερώτημα που τίθεται, ιδιαίτερα για τις μεγάλες δυνάμεις, του αριθμού των στρατιωτικών δυνάμεων που μπορούν να κινητοποιήσουν και να μεταφέρουν σε διαφορετικά σημεία του πλανήτη, καθώς και του χρόνου που απαιτείται για να το πετύχουν. Καταλήγοντας, σε ότι αφορά τους λειτουργικούς συντελεστές, μελετάται η θέση του κράτους στο διεθνές σύστημα, δηλαδή η πολιτική, οικονομική και στρατηγική του τοποθέτηση, η οποία αναδεικνύεται κυρίως από την ένταξη του κράτους σε συμμαχίες, διεθνείς οργανισμούς και φορείς, που του επιτρέπει να έχει πρόσβαση σε πληροφορίες, πόρους, δυνατότητες και κέντρα λήψης αποφάσεων, καθοριστικά για την επίτευξη των στόχων του (Κουσκουβέλης 2004, 169-177).

Τέλος, στους υποκειμενικούς συντελεστές, ο Ηλίας Κουσκουβέλης αναφέρει ότι, ανήκουν παράγοντες που αφορούν το πρόσωπο ή την ψυχροσύνθεση των ατόμων, των ομάδων, των λαών, των κρατών και την άποψη τρίτων για αυτούς, με πιο σημαντικούς την

ηγεσία και το διεθνές κύρος του κράτους.¹² Καταλήγοντας με το κύρος ενός κράτους, που είναι η φήμη και η αξία που του αποδίδονται για τις ικανότητές του, κατ' αντιστοιχία με τις ανθρώπινες σχέσεις, στα πλαίσια του διεθνούς συστήματος, η φήμη του κράτους, της λειτουργίας του, των ηγετών του ή της ισχύος του, παίζει σημαίνοντα ρόλο, ιδιαίτερα σε ότι αφορά την υποστήριξη θέσεων σε διεθνείς οργανισμούς, τη παροχή βοήθειας, αλλά και την πρόκληση επενδύσεων και διμερών συμφωνιών (Κουσκουβέλης 2004, 177-184).

Ο Edward Carr υποστηρίζει ότι, η πολιτική ισχύς στη διεθνή σφαίρα, μπορεί να διαχωριστεί σε τρεις κατηγορίες, τη στρατιωτική ισχύ, την οικονομική ισχύ και την ισχύ της πειθούς (Carr 2000, 154). Κατόπιν μελέτης, διαπιστώνει κανείς ότι οι κατηγορίες αυτές, είναι αλληλεξαρτώμενες και παρόλο που μπορούν να διαχωριστούν θεωρητικά, είναι πολύ δύσκολο να υπάρξει μία χώρα που να διαθέτει, για κάποιο χρονικό διάστημα, ένα είδος ισχύος, χωρίς να διαθέτει και κάποιο άλλο. Στην ουσία της, η ισχύς είναι μία αδιαίρετη ολότητα.¹³ Σε ότι αφορά την στρατιωτική ισχύ, ο Carr αναφέρει ότι η υπέρτατη σημασία του στρατιωτικού οργάνου, έγκειται στο γεγονός ότι, η έσχατη λύση της ισχύος στις διεθνείς σχέσεις, είναι ο πόλεμος. Κάθε ενέργεια του κράτους, όσον αφορά την ισχύ του, κατευθύνεται προς τον πόλεμο, όχι ως ένα επιθυμητό όπλο, αλλά ως ένα όπλο που μπορεί να χρειαστεί να χρησιμοποιηθεί, σε έσχατη ανάγκη (Carr 2000, 154). Αντίστοιχα, σχολιάζει ότι η οικονομική ισχύς, υπήρξε ανέκαθεν ένα όργανο πολιτικής ισχύος, έστω και αν αυτό συνέβαινε, εξαιτίας της σχέσης της με τη στρατιωτική ισχύ. Ολόκληρη η πρόοδος του πολιτισμού υπήρξε τόσο στενά συνδεδεμένη με την οικονομική ανάπτυξη, ώστε δε θα πρέπει να προκαλεί εντύπωση η διαπίστωση ότι υπάρχει, καθ' όλη την πορεία της σύγχρονης ιστορίας, μία ολοένα και στενότερη σχέση ανάμεσα στη στρατιωτική και στην οικονομική ισχύ (Carr 2000, 159). Εμβαθύνοντας, ακόμη περισσότερο, περιγράφει ότι μέθοδοι, με τις οποίες η οικονομική ισχύς στρατολογείται στην υπηρεσία της εθνικής πολιτικής, χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει εκείνα τα μέτρα των οποίων το σκοπό περιγράφει κατάλληλα η λέξη αυτάρκεια,¹⁴ ενώ η δεύτερη τα οικονομικά, εκείνα, μέτρα που έχουν σχεδιαστεί, ώστε να ενισχύσουν άμεσα την εθνική επιρροή, επί των άλλων χωρών (Carr 2000, 167). Πολύ ενδιαφέρουσα και χρήσιμη για την

¹² Η ικανή ηγεσία ενός λαού, ατομική ή συλλογική είναι ιδιαίτερα σημαντική ως συντελεστής ισχύος και συναρτάται με την ιστορία του και την εξέλιξη του. Οι ένδοξες σελίδες ιστορίας των περισσότερων κρατών έχουν ταυτιστεί με αντίστοιχους μεγάλους ηγέτες, ενώ προβλήματα ηγεσίας ή προβλήματα των ηγετών τους, αποτέλεσαν σημεία αδυναμίας για τα κράτη (Κουσκουβέλης 2004, 178-179).

¹³ Οι νόμοι της κοινωνικής δυναμικής είναι νόμοι, που μπορούν να διατυπωθούν μόνο με όρους ισχύος, όχι με όρους της μιας ή της άλλης μορφής ισχύος (Russell 1938, 11).

¹⁴ Η αυτάρκεια είναι, επομένως, όχι μόνο μία κοινωνική αναγκαιότητα, αλλά και ένα όργανο πολιτικής της ισχύος (Carr 2000, 168).

επίτευξη του σκοπού της εργασίας, είναι η ανάλυσή του, σχετικά με την ισχύ της πειθούς, που σύμφωνα με τον Carr, είναι η τρίτη μορφή της ισχύος, η οποία δεν είναι λιγότερο σημαντική για την επίτευξη πολιτικών στόχων, από τη στρατιωτική και την οικονομική και υπήρξε ανέκαθεν συνδεδεμένη με αυτές¹⁵ (Carr 2000, 180). Στη σημερινή εποχή, όμως της παγκοσμιοποίησης, της πληροφορίας και του διαδικτύου, η ισχύς της πειθούς αποκτά ολοένα και νέες διαστάσεις.

Ο χριστιανισμός, σύμφωνα με τον Carr, φαίνεται ότι υπήρξε το πρώτο μεγάλο κίνημα στην ιστορία που είχε μαζική επιρροή, οπότε ήταν η Καθολική Εκκλησία εκείνη που αντιλήφθηκε και ανέπτυξε πρώτη, τις δυνατότητες ισχύος που γεννούσε ο έλεγχος της γνώμης των μεγάλων μαζών.¹⁶ Ο Carr αναγνωρίζει ότι, η σύγχρονη πολιτική εξαρτάται ζωτικά από τη γνώμη της πλειοψηφίας, των λίγο ή πολύ, πολιτικά συνειδητοποιημένων ανθρώπων, την κοινή γνώμη και συμπληρώνει ότι το γεγονός αυτό, δε μπορεί να το αγνοήσει, καμιά σύγχρονη κυβέρνηση. Φαινομενικά, η στάση που υιοθετούν ως προς αυτή οι δημοκρατίες και τα ολοκληρωτικά κράτη, είναι εκ διαμέτρου αντίθετη, ωστόσο, συμφωνούν ως προς την τεράστια σημασία της. Οι δημοκρατίες είναι δομημένες ώστε να ακολουθούν τη γνώμη της κοινωνίας, τα ολοκληρωτικά κράτη έχουν ένα πρότυπο και επιβάλλουν τη συμμόρφωση, σ' αυτό. Υπάρχει, λοιπόν, ένα ισχυρό υπόβαθρο διαφοράς, ανάμεσα στη στάση των δημοκρατιών και ολοκληρωτικών κρατών όσον αφορά την κοινή γνώμη, που μπορεί να αποδειχθεί καθοριστικός παράγοντας σε περιόδους κρίσης (Carr 2000, 181). Στην πράξη, όμως, η αντίθεση είναι λιγότερο σαφής. Τα ολοκληρωτικά κράτη προσδιορίζοντας την πολιτική τους, δηλώνουν ότι εκφράζουν τη βούληση της κοινωνίας και η δήλωση αυτή δεν είναι απόλυτα ψευδής. Οι δημοκρατίες ή οι ομάδες που τις ελέγχουν με τη σειρά τους, δεν είναι τελειώς αθώες όσον αφορά στα τεχνάσματα διαμόρφωσης και του ελέγχου της κοινής γνώμης.¹⁷ Οι ίδιες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που κατέστησαν τη γνώμη της πλειοψηφίας εξαιρετικά σημαντική στην πολιτική, δημιούργησαν

¹⁵ Η τέχνη της πειθούς υπήρξε διαχρονικά, ένα απαραίτητο εξάρτημα του εξοπλισμού του πολιτικού ηγέτη. Η ρητορική έχει ένα μακρύ και σεβαστό παρελθόν στα χρονικά της πολιτικής δεινότητας, ενώ η προπαγάνδα αποτέλεσε ένα καθαρά σύγχρονο όπλο, τον προηγούμενο αιώνα. Ο πιο εμφανής λόγος για την αυξανόμενη σημασία που είχε αποδοθεί στην ισχύ της πειθούς, είναι η διεύρυνση της βάσης της πολιτικής, η οποία αύξησε πάρα πολύ τον αριθμό εκείνων, που η γνώμη τους είναι πολιτικά σημαντική (Carr 2000, 180).

¹⁶ Η Καθολική Εκκλησία τον Μεσαίωνα ήταν, και έχει παραμείνει μέσα στο όριο της ισχύος της, ένας θεσμός για τη διάδοση ορισμένων απόψεων και την εξάλειψη άλλων, οι οποίες έρχονται σε αντίθεση με τις δικές της. Δημιούργησε έτσι, την πρώτη λογοκρισία και τον πρώτο οργανισμό προπαγάνδας (Carr 2000, 180-181).

¹⁷ Οι προπαγανδιστές των σκληρών ολοκληρωτικών καθεστώτων, είτε είναι μαρξιστές, είτε φασίστες, επιμένουν διαρκώς στον απατηλό χαρακτήρα της ελευθερίας της γνώμης, που απολάμβαναν οι πολίτες των δημοκρατικών χωρών (Carr 2000, 181).

όργανα πρωτάκουστης εμβέλειας και αποτελεσματικότητας για τη διαμόρφωση και τον έλεγχο της κοινής γνώμης. Το παλαιότερο, και ίσως το ισχυρότερο από αυτά τα όργανα, είναι σύμφωνα με τον Carr, η παγκόσμια λαϊκή εκπαίδευση. Το κράτος που παρέχει την εκπαίδευση καθορίζει απαραίτητα και το περιεχόμενο της. Κανένα κράτος δεν θα επιτρέψει στους μελλοντικούς πολίτες του να αφομοιώσουν στα σχολεία του, θεωρίες που υπονομεύουν τις αρχές στις οποίες στηρίζεται. Στις δημοκρατίες, το παιδί διδάσκεται να εκτιμά ιδιαίτερα της ελευθερίας της δημοκρατίας, ενώ στα ολοκληρωτικά κράτη, να θαυμάζει τη δύναμη και την πειθαρχία του ολοκληρωτισμού. Και στις δύο περιπτώσεις, διδάσκεται να σέβεται τις παραδόσεις, τα πιστεύω και τους θεσμούς της χώρας του και να τη θεωρεί καλύτερη από οποιοδήποτε άλλη. Η επίδραση αυτής της πρώιμης, ασυνείδητης διαμόρφωσης κοινής γνώμης είναι αναμφισβήτητα πολύ σημαντική. Το απόφθεγμα του Μαρξ ότι ο εργάτης δεν έχει πατρίδα, παύει να ισχύει σύμφωνα με τον Carr, από τη στιγμή που ο εργάτης, έχει πρωτίστως φοιτήσει, σε εθνικά σχολεία (Carr 2000, 181-182). Η ανάλυση του Carr, σχετικά με τη μαζική παραγωγή κοινής γνώμης, τον ωθεί ώστε να θέσει ένα ριζοσπαστικό προβληματισμό, σύμφωνα με τον οποίον το ζήτημα δεν είναι πλέον, αν οι άνθρωποι θα είναι πολιτικά ελεύθεροι να εκφράσουν τις απόψεις τους, αλλά αν η ελευθερία της γνώμης, σημαίνει για την πλειοψηφία των ανθρώπων κάτι άλλο, πέρα από την υποταγή στην επιρροή των αναρίθμητων μορφών προπαγάνδας, που ελέγχει το κάθε είδους κατεστημένο. Η εθνικοποίηση της κοινής γνώμης, προχώρησε παντού κατά ίση αναλογία, με την εθνικοποίηση της βιομηχανίας. Στις χώρες που έχουν ολοκληρωτικά καθεστώτα το ραδιόφωνο, ο τύπος και ο κινηματογράφος είναι κρατικές βιομηχανίες και ελέγχονται απόλυτα από τις κυβερνήσεις.¹⁸ Αντίστοιχα, στις δημοκρατικές χώρες, ενώ οι συνθήκες ποικίλλουν, παντού τείνουν προς την κατεύθυνση του συγκεντρωτικού ελέγχου, δημιουργούνται τεράστιες εταιρείες, οι οποίες είναι πάρα πολύ ισχυρές και πολύ ζωτικής σημασίας για την κοινότητα, ώστε αυτές να παραμείνουν απόλυτα ανεξάρτητες από το μηχανισμό της κυβέρνησης και που θεωρούν και οι ίδιες βολικό, να αποδεχτούν εκούσια τη συνεργασία τους με το κράτος, ως μία εναλλακτική λύση στον επίσημο έλεγχο τους, από αυτό¹⁹ (Carr 2000, 183). Εξέλιξη στην οργανωμένη χρήση της ισχύος της πειθούς,

¹⁸ Όπως θα αναφερθεί, σε επόμενα κεφάλαια της παρούσης εργασίας, τα αυταρχικά καθεστώτα της Κίνας και της Ρωσίας, έχουν υπό πλήρη έλεγχο τους μηχανισμούς διαμόρφωσης της κοινής γνώμης και της κουλτούρας, των πολιτών τους. Επίσης, αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι οι στρατηγική της Gazprom, διαμορφώνεται τόσο από εμπορικούς παράγοντες όσο και από αντίστοιχους, που προκύπτουν από την ικανοποίηση των στόχων της εξωτερικής πολιτικής, της Ρωσίας (Korteweg Rem 2018, 4).

¹⁹ Αντιπροσωπευτικά παραδείγματα τέτοιων εταιριών, είναι οι πετρελαϊκοί κολοσσοί, οι οποίοι και προσδιορίζουν την πολιτική διάθεσης του μαύρου χρυσού στην αγορά, ώστε να ικανοποιούν την εξωτερική πολιτική των αντίστοιχων κρατών (Vivoda Vlado 2010, 5-8). Στον αντίποδα, τα κράτη αναλαμβάνουν το ρόλο

αποτελέσει ο προσδιορισμός της, ως ενός πολύ σημαντικού εργαλείου της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους, το οποίο και συνέβη όταν, υιοθετήθηκε ως κέντρο βάρους²⁰ των ενεργειών του, για την επίτευξη των στόχων του, εκτός της εγχώριας και η διεθνής κοινή γνώμη, αφού διαπιστώθηκε, ότι προϋπόθεση επιτυχίας στο στρατιωτικό και στο οικονομικό μέτωπο, είναι να διατηρηθεί το ηθικό της μιας πλευράς, ενώ ταυτόχρονα να υπονομευτεί και να καταστραφεί το ηθικό της άλλης²¹ (Carr 2000, 183-184).

Ιδιαίτερη σημασία έχει, όμως, και το γεγονός ότι διαπιστώνεται ότι τα κράτη, σύμφωνα με τον Ηλία Κουσκουβέλη, δεν μπορούν να ασκήσουν την ισχύ τους, επί όλων των άλλων παραγόντων της διεθνούς πολιτικής και κυρίως, δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν κάθε συντελεστή ισχύος τους επί όλων, ανεξαιρέτως, των ζητημάτων που διαχειρίζονται. Αυτό συμβαίνει γιατί, σύμφωνα με τη θεωρία του δομικού ρεαλισμού, η ισχύς οιοδήποτε παράγοντα, δεν υφίσταται μέσα σε ένα κενό, αλλά στα πλαίσια ενός διεθνούς συστήματος, το οποίο προσδιορίζεται από τη γενικότερη κατανομή ισχύος, οπότε και η ισχύς περιοριζόμενη από την ισχύ, δεν μπορεί να ασκηθεί απρόσκοπτα και απεριόριστα, ενώ παράλληλα, συχνά περιορίζεται από τομείς δραστηριοτήτων όπως η ασφάλεια, η οικονομία, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός, οι επικοινωνίες, οι μεταφορές, η τεχνολογία, η κοινή γνώμη αλλά και το κόστος. Κόστος, τόσο για τη δημιουργία της, όσο και για την άσκηση της. Το κόστος της δημιουργίας της είναι απόλυτο, μπορεί να μετρηθεί σε χρήμα, εργατοώρες και λοιπά, αλλά και σχετικό, καθώς ποτέ ένα κράτος δεν διαθέτει απεριόριστους πόρους, ώστε να τους κατανείμει προς μία κατεύθυνση και να μην περιορίσει τις δαπάνες σε κάποιον άλλον. Όσον αφορά το κόστος άσκησης της ισχύος, αυτό μπορεί να

του εγγυητή της ασφάλειας και της προστασίας των επενδύσεων των υπόψη εταιριών, με αντιπροσωπευτικό παράδειγμα την περίπτωση των οικοπέδων, στην ΑΟΖ της Κύπρου (Νέδος Βασιλίας 2018).

²⁰ Πρώτη αναφορά στον όρο «Κέντρο βάρους», έγινε από τον Clausewitz, στο έργο του “On War”. Οι μελετητές, ενώ συμφωνούν για τη σημασία των κέντρων βάρους σε ότι αφορά την εξέλιξη των επιχειρήσεων, έχουν ποικίλες ερμηνείες για τον ορισμό τους (Echevarria Π Antulio J. 2002, V). Σύμφωνα με τον Διακλαδικό Κανονισμό Επιχειρησιακής Σχεδίασης των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, Κέντρο Βάρους (KB) ορίζεται ως το/α χαρακτηριστικό/ά, η/οι ικανότητα/ες, ή η/οι τοποθεσία/ες, στα οποία ένα Έθνος, μία Συμμαχία ή μία στρατιωτική Δύναμη, στηρίζει την ελευθερία ενεργείας, την ισχύ και τη θέληση να πολεμήσει. Το KB είναι δυνατόν να υφίσταται σε οποιοδήποτε από τα επιχειρησιακά πεδία (φυσικό, κυβερνοχώρου, ηθικό). Με απλούς όρους, το KB είναι μια πρωτεύουσα πηγή ισχύος που θα επιτρέψει την επίτευξη των τεθέντων στόχων (ΓΕΕΘΑ/Β2/Τμήμα Διακλαδικής Εκπαίδευσης 2012, 28), ενώ σύμφωνα με τον ορισμό των Joseph L. Strange και Richard Iron, που ασπάζεται το National Defense University των ΗΠΑ, δεν είναι χαρακτηριστικά, ικανότητες ή τοποθεσίες. Είναι δυναμικοί και ισχυροί φυσικοί και ηθικοί παράγοντες δράσης ή επιρροής, με συγκεκριμένες ιδιότητες και δυνατότητες, που αποκομίζουν τα οφέλη τους, από μια δεδομένη θέση ή περιβάλλον (Strange Joseph L. and Iron Richard 2004, JFQ Issue thirty-five p27).

²¹ Η προπαγάνδα ήταν το μέσο επίτευξης και των δύο αυτών στόχων. Οι πρωτοβουλίες εισαγωγής της προπαγάνδας ως συστηματικού οργάνου των διεθνών σχέσεων πρέπει να αποδοθεί, σύμφωνα με τον Carr, στη Σοβιετική κυβέρνηση (Carr 2000, 184-185).

είναι πολιτικό, οικονομικό, περιβαλλοντολογικό, ηθικό ή και ανθρώπινο (Κουσκουβέλης 2004, 144-146).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΙΣΧΥΟΣ

ΣΚΛΗΡΗ ΙΣΧΥΣ - HARD POWER

Όλοι είναι εξοικειωμένοι με τη σκληρή ισχύ, ισχυρίζεται ο Nye, και έχει δίκιο. Η σκληρή ισχύς στηρίζει τη δράση της σε καταναγκαστικές ενέργειες, στις απειλές (μαστίγιο) και στις προτροπές (καρότα), ή στις εξαγορές, χρησιμοποιώντας, κυρίως, ως εργαλεία το στρατό και την οικονομία, αναγκάζοντας τους άλλους να αλλάξουν τις θέσεις τους (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics* 2004, 5), με αντιπροσωπευτικό παράδειγμα εφαρμογής της, τη νίκη των συμμάχων στον Β' ΠΠ. Η σκληρή ισχύς ή η ισχύς της εντολής, είναι η παλαιότερη μορφή ισχύος, ενώ κριτήρια για το μέγεθός της, αποτελούν ο αριθμός και η ποιότητα του πληθυσμού, το έδαφος, η γεωγραφία, οι φυσικοί πόροι, η στρατιωτική δύναμη και η οικονομική δύναμη. Συνδέεται, άμεσα, με την ιδέα ενός άναρχου και ανταγωνιστικού διεθνούς συστήματος (Raimzhanova Aigerim 2015, 6), όπου σύμφωνα με τον Mearsheimer, τα κράτη φοβούνται το ένα το άλλο, λόγω της απουσίας μιας κεντρικής εξουσίας, η οποία να βρίσκεται πάνω απ' αυτά και να προστατεύει το ένα, από το άλλο (Mearsheimer 2006, 26). Έτσι, είναι καταδικασμένα να επικεντρώνονται σε πολιτικές άσκησης και αύξησης της ισχύος τους, δεδομένου ότι ο πόλεμος, είναι ένας, εκ των αρχαιότερων τρόπων, επίλυσης των διαφορών.²² Ο πόλεμος караδοкеί στα παρασκήνια της Διεθνούς πολιτικής, όπως η επανάσταση караδοкеί στα παρασκήνια της εσωτερικής πολιτικής, υποστηρίζει ο Carr, και καθώς το ενδεχόμενο του πολέμου είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες στη διεθνή πολιτική, η στρατιωτική δύναμη καθίσταται ένα αναγνωρισμένο κριτήριο των πολιτικών αξιών. Κάθε μεγάλος πολιτισμός του παρελθόντος απολάμβανε στην εποχή του, μία ανωτερότητα ως προς τη στρατιωτική του ισχύ, δεδομένου ότι η εξωτερική πολιτική μιας χώρας περιορίζεται, όχι μόνο από τους στόχους της, αλλά επίσης και από τη στρατιωτική της δύναμη, ή πιο σωστά από την αναλογία της στρατιωτικής της δύναμης, σε σχέση με εκείνη των άλλων χωρών. Έτσι, η στρατιωτική ισχύς, όντας βασικό στοιχείο της ζωής του κράτους, καθίσταται όχι μόνο όργανο, αλλά και αυτοσκοπός (Carr 2000, 155-157).

²² Ο πόλεμος και η διπλωματία είναι οι αρχαιότεροι τρόποι επίλυσης των διαφορών. Και για τους δύο αυτούς τρόπους, ισχύει το γνωμικό των Αθηναίων, όπως το παρουσιάζει ο Θουκυδίδης, στο διάλογο των Μηλίων, ότι ο ισχυρός επιβάλλει ότι του επιτρέπει η δύναμή του και ο αδύνατος υποχωρεί, όσο του το επιβάλλει, η αδυναμία του (Θουκυδίδης 2006, Βιβλίο Ε', Άρθρο 89)

Τη σκληρή ισχύ, την έχει περιγράψει και ο Mearsheimer, όταν αναφέρθηκε σε συγκεκριμένες υλικές ικανότητες, στις οποίες εδράζεται η ισχύς που διαθέτει ένα κράτος. Σύμφωνα, μ' αυτή του την ανάλυση, τα κράτη διαθέτουν δύο είδη ισχύος, τη λανθάνουσα και τη στρατιωτική. Οι δύο αυτές μορφές ισχύος είναι στενά συνδεδεμένες, αλλά όχι συνώνυμες και αυτό γιατί προέρχονται από διαφορετικά είδη στοιχείων. Η λανθάνουσα ισχύς αναφέρεται στα κοινωνικά και οικονομικά στοιχεία, τα οποία υπεισέρχονται στην οικοδόμηση της κρατικής ισχύος, εδράζεται σε μεγάλο βαθμό στον πλούτο ενός κράτους και στο συνολικό μέγεθος του πληθυσμού του.²³ Οι μεγάλες δυνάμεις χρειάζονται χρήματα, τεχνολογία και προσωπικό, προκειμένου να οικοδομήσουν στρατιωτικές δυνάμεις.^{24,25} Η λανθάνουσα ισχύς ενός κράτους, αναφέρεται στο δυναμικό από το οποίο μπορεί να αντλήσει, όταν ανταγωνίζεται με αντίπαλα κράτη. Στη διεθνή πολιτική όμως, η υπαρκτή ισχύς ενός κράτους είναι, σε τελική ανάλυση, συνάρτηση των στρατιωτικών του δυνάμεων και το πώς αυτές συγκρίνονται, με τις στρατιωτικές δυνάμεις ανταγωνιστικών κρατών. Ορίζεται λοιπόν η ισχύς με στρατιωτικούς όρους, γιατί ο επιθετικός ρεαλισμός τονίζει ότι η βία είναι η ύστατη λύση, της διεθνούς πολιτικής (Mearsheimer 2006, 127-128). Οι στρατοί ξηράς, μαζί με τις αεροπορικές και ναυτικές δυνάμεις, που τους υποστηρίζουν, αποτελούν την κυριότερη μορφή στρατιωτικής ισχύος στο σύγχρονο κόσμο. Όμως οι μεγάλες υδάτινες εκτάσεις, περιορίζουν σοβαρά τις ικανότητές προβολής ισχύος του στρατού²⁶ και τα πυρηνικά όπλα, μειώνουν σημαντικά τις πιθανότητες σύγκρουσης, μεταξύ των στρατών των μεγάλων δυνάμεων. Παρά ταύτα, ακόμα και σε ένα πυρηνικό κόσμο, η χερσαία ισχύς

²³ Το μέγεθος του πληθυσμού έχει μεγάλη σημασία καθώς, οι μεγάλες δυνάμεις χρειάζονται μεγάλους στρατούς, οι οποίοι μπορούν να στρατολογηθούν, μόνο σε χώρες με μεγάλους πληθυσμούς. Ο πλούτος είναι σημαντικός επειδή, ένα κράτος δεν μπορεί να οικοδομήσει ισχυρό στρατό, αν δεν διαθέτει τα χρήματα και την τεχνολογία για να εφοδιάζει, να εκπαιδεύει και να εκσυγχρονίζει συνεχώς τις Ένοπλες Δυνάμεις του (Mearsheimer 2006, 138-139).

²⁴ Μία σύντομη ματιά στην άνοδο και την παρακμή τριών ευρωπαϊκών μεγάλων δυνάμεων, τους δύο τελευταίους αιώνες, ενισχύει σύμφωνα με τον Mearsheimer τον ισχυρισμό του, ότι ο πλούτος βρίσκεται πίσω από τη στρατιωτική ισχύ και ότι ο πλούτος από μόνος του, είναι ένας καλός δείκτης της λανθάνουσας ισχύος. Τα σκαμπανεβάσματα της ρωσικής κρατικής ισχύος, κατά τους δύο τελευταίους αιώνες, μπορούν σε μεγάλο βαθμό να εξηγηθούν, από τις μεταβολές στις θέσεις της Ρωσίας στην ιεραρχία του πλούτου (Mearsheimer 2006, 151,156)

²⁵ Οι πραγματικότητες της ισχύος, δεν αντανάκλουν πάντοτε την ιεραρχία του πλούτου και αυτό, σύμφωνα με τον Mearsheimer, για τρεις λόγους. Πρώτον, το κάθε κράτος μετατρέπει διαφορετικό μερίδιο του πλούτου του σε στρατιωτική δύναμη, δεύτερον, η αποδοτικότητα αυτής της μετατροπής ποικίλει σε κάθε περίπτωση, γεγονός που ενίοτε έχει σημαντικές συνέπειες για την ισορροπία ισχύος και τρίτον, η κάθε μεγάλη δύναμη αγοράζει διαφορετικά είδη στρατιωτικών δυνάμεων και οι επιλογές αυτές επίσης, έχουν συνέπειες στη στρατιωτική ισορροπία (Mearsheimer 2006, 165-166)

²⁶ Οι μεγάλες υδάτινες εκτάσεις περιορίζουν έντονα τις ικανότητες προβολής ισχύος των χερσαίων δυνάμεων, υποστηρίζει ο Mearsheimer. Όταν αντίπαλοι στρατοί πρέπει να διασχίσουν μία μεγάλη υδάτινη έκταση, όπως ο Ατλαντικός ωκεανός ή η Μάγνη, για να επιτεθούν ο ένας τον άλλον, κανείς τους δεν αναμένεται να έχει αρκετή επιθετική ικανότητα εναντίον του αντίπαλού του, ανεξάρτητα από το μέγεθος και την ποιότητα των αντιπάλων στρατών (Mearsheimer 2006, 179-180).

παραμένει βασιλιάς.²⁷ Το συμπέρασμα αυτό, έχει δύο συνέπειες, σύμφωνα με τον Mearsheimer, για τη σταθερότητα μεταξύ μεγάλων δυνάμεων. Τα πλέον επικίνδυνα κράτη στο διεθνές σύστημα, είναι ηπειρωτικές δυνάμεις με μεγάλους στρατούς (Mearsheimer 2006, 287), και με δεδομένο ότι οι ωκεανοί περιορίζουν την ικανότητα των στρατών να προβάλλουν ισχύ και ότι τα πυρηνικά όπλα μειώνουν την πιθανότητα συγκρούσεων μεταξύ των στρατών των μεγάλων δυνάμεων, ο πλέον ειρηνικός κόσμος, μάλλον θα είναι ένας κόσμος, όπου όλες οι μεγάλες δυνάμεις είναι νησιωτικά κράτη, με επιβιώσιμα πυρηνικά οπλοστάσια (Mearsheimer 2006, 289). Σήμερα, η κατάσταση έχει ως εξής. Η επιστήμη και η τεχνολογία έχουν αυξήσει δραματικά τις διαστάσεις των πηγών ισχύος και ο ηγετικός ρόλος των Ηνωμένων Πολιτειών στην επανάσταση της πληροφορίας, έχει επιτρέψει να δημιουργηθεί αντίστοιχη επανάσταση και στις στρατιωτικές εφαρμογές, χρησιμοποιώντας την τεχνολογία της πληροφορίας, δημιουργώντας όπλα ακριβείας, έχοντας την ικανότητα για Real time πληροφόρηση και ευρεία παρατήρηση του πεδίου μάχης, καθώς και ένα αναβαθμισμένο σύστημα διοίκησης και ελέγχου. (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics* 2004, 30-32). Έτσι, οι ΗΠΑ αποτελούν την ισχυρότερη Μεγάλη Δύναμη, σε ένα πολυπολικό διεθνές περιβάλλον.

Παρά την προνομιούχο αυτή θέση που κατέχει η στρατιωτική ισχύς, τα κράτη νοιάζονται ιδιαίτερα και για τη λανθάνουσα ισχύ, καθώς ο άφθονος πλούτος και ο μεγάλος πληθυσμός είναι προαπαιτούμενα για την οικοδόμηση πανίσχυρων στρατιωτικών δυνάμεων (Mearsheimer 2006, 128-129). Η χρήση του οικονομικού όπλου ως όργανο της εθνικής πολιτικής, δηλαδή η χρήση του για την απόκτηση ισχύος και επιρροής στο εξωτερικό, παίρνει σύμφωνα με τον Carr, δύο βασικές μορφές. Πρώτον, την εξαγωγή κεφαλαίων και δεύτερον τον έλεγχο των ξένων αγορών. Οι κυβερνήσεις χρησιμοποιούν την ισχύ τους, για να παροτρύνουν τις τράπεζες και τους ιδιώτες να προβούν σε επενδύσεις, προς το συμφέρον της εθνικής τους πολιτικής. Ο αγώνας για τον έλεγχο των ξένων αγορών, αποτελεί ένα επιπλέον παράδειγμα, της αλληλεπίδρασης της πολιτικής και της οικονομίας, διότι συχνά είναι αδύνατον αποφασίσει κανείς, αν η πολιτική ισχύς χρησιμοποιείται για την απόκτηση

²⁷ Οι ανεξάρτητες ναυτικές δυνάμεις και οι στρατηγικές αεροπορικές δυνάμεις δεν είναι κατάλληλες για την κατάκτηση εδάφους, ούτε βοηθούν πολύ από μόνες τους, στον εξαναγκασμό άλλων κρατών σε εδαφικές παραχωρήσεις, σχολιάζει ο Mearsheimer. Σίγουρα μπορούν να συνεισφέρουν σε μία επιτυχημένη στρατιωτική εκστρατεία αλλά οι πόλεμοι μεταξύ μεγάλων δυνάμεων, κερδίζονται βασικά στο έδαφος (Mearsheimer 2006, 128).

αγορών λόγω της οικονομικής τους αξίας ή αν επιζητούνται οι αγορές για την εδραίωση και την ενίσχυση της πολιτικής ισχύος (Carr 2000, 171,174).

ΗΠΙΑ ΙΣΧΥΣ - SOFT POWER

Είδαμε παραπάνω ότι όλοι είναι εξοικειωμένοι με τη σκληρή ισχύ και ότι αυτή είναι η παλαιότερη μορφή ισχύος, αλλά η αλήθεια είναι ότι πολλές φορές μπορεί κάποιος να πετύχει το αποτέλεσμα που θέλει, χωρίς απειλές, ή εξαγορές, χρησιμοποιώντας έμμεσους τρόπους, που έχουν κατά καιρούς ονομαστεί, ως το δεύτερο πρόσωπο της ισχύος. Αυτή, σύμφωνα με τον Nye, είναι η «Ήπια Ισχύς»,²⁸ που εξασφαλίζει συνεργάτες και συμμάχους αυτοβούλως και όχι αναγκαστικά με τη βία. Ένα κράτος μπορεί να πετυχαίνει τα αποτελέσματα που επιθυμεί, σε ότι αφορά την πολιτική στο διεθνές σύστημα, επειδή οι άλλες χώρες θαυμάζουν τις αξίες του, ακολουθούν το παράδειγμα του, παραδέχονται το επίπεδο ευκαιριών και ευημερίας του και να θέλουν να το μιμηθούν, να του μοιάσουν. Υπό αυτήν την έννοια είναι εξίσου σημαντικό, στον κόσμο της πολιτικής, να θέτει κανείς την ατζέντα και να ελκύει τους άλλους, ώστε να αποφεύγει να τους αναγκάζει να αλλάξουν τη θέση τους, μέσω απειλής χρήσης βίας ή οικονομικών κυρώσεων (J. Nye, Soft power: The means to success in World Politics 2004, 5-6).

Τα πρωτεία στην εφαρμογή εργαλείων ήπιας ισχύος, στην ιστορία, κατείχαν οι Αθηναίοι του χρυσού αιώνα του Περικλή, όπως περιγράφει μεταξύ άλλων ο Θουκυδίδης, στον επιτάφιό του (Θουκυδίδης 2006, Βιβλίο Β', Άρθρα 35-46), «ως προς την ευγένειαν ακόμη των αισθημάτων μας απέναντι των άλλων, ευρισκόμεθα εις αντίθεσιν προς τους πολλούς».²⁹ Η πρώτη σύγχρονη αναφορά στη θεωρία της ήπιας ισχύος, έγινε στο ομώνυμο άρθρο του Nye στο περιοδικό Foreign Affairs το 1990 (Nye, Joseph S. Jr. 1990, 153-171), που περιγράφεται ως η ικανότητα μιας χώρας να πείσει τους άλλους να κάνουν ό, τι θέλει, χωρίς δύναμη ή εξαναγκασμό και κατέληξε να χρησιμοποιείται ευρέως σε ανάλογες συζητήσεις εξωτερικής πολιτικής. Ο Nye επανήλθε το 2004 (J. Nye, Soft power: The means

²⁸ Ο όρος που χρησιμοποίησε ο Nye είναι “Soft Power”. Η βέλτιστη απόδοσή του στην ελληνική, είναι «Ήπια Ισχύς».

²⁹ Και συνεχίζει: Διότι τους φίλους μας επιδιώκομεν ν' αποκτήσωμεν όχι ευεργετούμενοι από αυτούς, αλλ' ευεργετούντες αυτούς. Καθόσον ο ευεργετήσας είναι φίλος ασφαλέστερος από τον ευεργετούμενον, διότι επιδιώκει δια της συνεχίσεως της προς αυτόν ευμενείας να διατηρήση την ευγνωμοσύνην του. Ενώ ο ευεργετηθείς είναι μάλλον αδιάφορος φίλος, καθόσον γνωρίζει ότι θ' ανταποδώση την προς αυτόν χάριν όχι ως εύνοϊαν, αλλ' ως εξόφλησιν χρέους. Και μόνοι αφόβως ωφελοόμεν άλλους όχι από υπολογισμόν δια το ιδικόν μας υλικόν συμφέρον, αλλ' από εμπιστοσύνην προς το ελευθέριον πνεύμα, από το οποίον εμπνεόμεθα (Θουκυδίδης 2006, Βιβλίο Β', Άρθρο 40).

to success in World Politics 2004) επαναφέροντας την ιδέα, υποστηρίζοντας τη σημασία της, για τη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, μετά την 11^η Σεπτεμβρίου 2001, ενισχύοντας την άποψη ότι τα επιτυχημένα κράτη χρειάζονται τόσο σκληρή όσο και ήπια ισχύ, την ικανότητα δηλαδή, να εξαναγκάζουν άλλους, καθώς και τη δυνατότητα να διαμορφώνουν τις μακροχρόνιες συμπεριφορές και προτιμήσεις τους. Σχολίασε επίσης ότι, ανέκαθεν το να μπορέσει κανείς να κερδίσει τις καρδιές και τα μυαλά των συνανθρώπων του ήτανε πολύ σημαντικό, πόσο μάλλον στη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης και της πληροφορίας. Η σύγχρονη τεχνολογία, μέσω της οποίας η πληροφορία διαχέεται ταχύτερα και μακρύτερα από ποτέ άλλοτε, την έχει μετατρέψει σε συνώνυμο της ισχύος (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics 2004*, 1). Η πληροφορία είναι ισχύς και απαιτείται τα κράτη να προσαρμοστούν στις μεταβολές της φύσης της ισχύος και να ενσωματώσουν διαστάσεις ήπιας ισχύος στις στρατηγικές τους, ώστε να κερδίσουν ισχύ και να παίρνουν αυτό που θέλουν μέσω της έλξης και της πειθούς³⁰ και όχι μέσω των πληρωμών και του εξαναγκασμού. Μπορούν, μάλιστα, να επενδύσουν στην αύξηση της ήπιας ισχύος τους, χρησιμοποιώντας την έλξη που ασκεί η κουλτούρα τους, οι πολιτικές τους ιδέες και η πολιτική τους γενικότερα (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics 2004*, 5), δεδομένου ότι αυτά, φαίνονται νόμιμα και θελκτικά στα μάτια των άλλων.³¹ Όλη αυτή η έλξη, όμως, μπορεί να μεταμορφωθεί σε απέχθεια, αν τα ίδια δράσουν με αλαζονικό τρόπο και καταστρέψουν το πραγματικό μήνυμα των βαθύτερων αξιών.³²

Η ήπια ισχύς αποτελεί μορφή ισχύος και η αποτυχία, αυτή, να μπορέσει να ενσωματωθεί, αποτελεσματικά, στην εθνική στρατηγική κάθε κράτους, δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στην αντιμετώπιση σύγχρονων απειλών, όπως είναι για παράδειγμα ο πόλεμος ενάντια στην τρομοκρατία, ο οποίος έχει αποδειχθεί ότι, απαιτεί κάτι παραπάνω από την αποκλειστική χρήση της στρατιωτικής ισχύος, ή αλλιώς κάτι που να μπορέσει να επηρεάσει πολύ πιο πέρα από εκεί όπου μπορεί να φτάσει η παραδοσιακή πολιτική, ή στρατιωτική

³⁰ Αντίστοιχα, με την ικανότητα να διαμορφώνει τις απαιτήσεις των άλλων, σε προσωπικό επίπεδο, ο καθένας είναι εξοικειωμένος, όπως αναφέρει ο Nye, με τη δύναμη της έλξης και της πειθούς, στη σχέση και στο γάμο, όπου η ισχύς δεν είναι απαραίτητα στην πλευρά του πιο ισχυρού μέλους αλλά βασίζεται σε μια κάποια μυστηριώδη χημεία (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics 2004*, 5).

³¹ Ήπια ισχύ αποτέλεσε το σχέδιο Μάρσαλ, μετά το τέλος του Β' ΠΠ, καθώς επίσης και οι αντίστοιχες ενέργειες των ΗΠΑ, στην Ιαπωνία.

³² Χαρακτηριστικό παράδειγμα, σύμφωνα με τον Nye, αποτελεί η Σοβιετική Ένωση, που είχε μεγάλη ήπια ισχύ αλλά την έχασε, μετά την είσοδό της στην Ουγγαρία και την Τσεχοσλοβακία, η οποία έφευγε ακόμα και όταν η οικονομία της και ο στρατός της αναπτύσσονταν. Λόγω των βάρβαρων πολιτικών, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι, η σκληρή ισχύς της Σοβιετικής Ένωσης, υπονόμευσε την ήπια (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics 2004*, 9).

δύναμη³³ (Ikenberry G. John 2004), αλλά και με όρους οικονομίας, εύλογα, μπορεί να διαπιστώσει κανείς ότι, όταν μπορεί κάποιος να κάνει τους άλλους να θαυμάζουν τις ιδέες του και να θέλουν αυτά που αυτός θέλει, δεν χρειάζεται να ξοδέψει πολλή ενέργεια ώστε να τους κατευθύνει προς την κατεύθυνση που επιθυμεί, ώστε να πετύχει τους στόχους του (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics* 2004, 10-11).

Ο Nye εξηγεί ότι, η ήπια ισχύς δεν είναι ακριβώς συνώνυμο της επιρροής (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics* 2004, 6). Ούτως ή άλλως η επιρροή μπορεί επίσης να εξαρτάται από την σκληρή ισχύ, από απειλές, ή από πληρωμές. Η ήπια ισχύς είναι κάτι περισσότερο από απλά πειθώ, ή η ικανότητα να παρακινούνται οι άνθρωποι μέσω της ομιλίας. Με συμπεριφοριστικούς όρους, η ήπια ισχύς είναι η ισχύς της έλξης, με έννοιες πόρων, πόροι της ήπιας ισχύος είναι τα όργανα που παράγουν αυτή την έλξη, ενώ ένας τρόπος για να καταλάβει κανείς τη διαφορά μεταξύ σκληρής και ήπιας ισχύος, είναι να αναρωτηθεί για την ποικιλία των τρόπων που αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν, για να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα. Μπορεί κάποιος να διατάξει κάποιον να κάνει αυτό που θέλει, απειλώντας τον με χρήση βίας, ή οικονομικές κυρώσεις, μπορεί να τον προτρέψει προβάλλοντας την οικονομική του ισχύ, πληρώνοντάς τον, μπορεί να περιορίσει τις προτιμήσεις του, προσδιορίζοντας την ατζέντα με τρόπο ώστε οι προτιμήσεις του να θεωρούνται μη ρεαλιστικές ή μπορεί να χρησιμοποιήσει την έλξη, η οποιαδήποτε άλλη σχέση ώστε η άλλη πλευρά να επιλέξει, αυτοβούλως, αυτό το οποίο επιθυμεί.³⁴ Η σκληρή και η ήπια ισχύς είναι αλληλένδετες μεταξύ τους, διότι είναι και οι δύο πλευρές της ικανότητας, του να πετύχει κάποιος το σκοπό του, επηρεάζοντας τη συμπεριφορά των άλλων. Η διαφορά μεταξύ τους είναι στη φύση της συμπεριφοράς και στη χρήση των πόρων. Οι πόροι της ήπιας ισχύος τείνουν να συμπληρώνονται από συνεργατικές συμπεριφορές, ενώ η σκληρή ισχύς κινείται συνήθως στο πεδίο των εντολών. Αλλά η σχέση δεν είναι τέλεια, μία ισχυρή οικονομία δεν είναι απαραίτητα η πηγή που προκαλεί κυρώσεις, ή

³³ Οι ΗΠΑ μπορεί να είναι το πιο ισχυρό κράτος αλλά δεν είναι ούτε ανίκητο, ούτε απρόσβλητο, αναφέρει ο Nye, και όπως η Ρώμη δεν υποτάχθηκε από κάποιο άλλο βασίλειο, αλλά από ορδές βαρβάρων, έτσι και ΗΠΑ απειλούνται από τρομοκράτες που χρησιμοποιούν εξοπλισμό υψηλής τεχνολογίας, των οποίων ο έλεγχος εξαρτάται από παράγοντες πέραν των Αμερικανικών δυνατοτήτων. Οι ΗΠΑ δεν μπορούν από μόνες τους να κυνηγήσουν οποιονδήποτε ύποπτο, ως ηγέτη της Αλ Κάιντα, ο οποίος μπορεί να κρύβεται οπουδήποτε στον κόσμο, ούτε να κάνουν πόλεμο οποτεδήποτε το επιθυμούν, χωρίς να έχουν άλλες χώρες ως συμμάχους και να χάσουν τη συνεργασία που χρειάζεται, ώστε να επιτευχθεί η Ειρήνη (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics* 2004, 21-25).

³⁴ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι κληρικοί, η Εκκλησία, το Βατικανό, όπως και κάθε είδους θρησκεία που ασκούν ήπια ισχύ.

πληρωμές, αλλά και επίσης, η πηγή που προσφέρει έλξη (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics* 2004, 7-8).

Οι πηγές ήπιας ισχύος μιας χώρας, σύμφωνα με τον Nye, κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες, στην κουλτούρα της, σε μέρη όπου είναι δημοφιλή στους άλλους, στις πολιτικές της αξίες και στην εξωτερική της πολιτική. Η κουλτούρα είναι οι αξίες και οι πρακτικές που δίνουν σημασία στην κοινωνία, όπως η λογοτεχνία, η τέχνη και η μόρφωση που ονομάζονται υψηλή κουλτούρα και η δημοφιλής κουλτούρα που δίνει έμφαση στην μαζική διασκέδαση.³⁵ Όταν η κουλτούρα μιας χώρας περιλαμβάνει γενικές αξίες και οι πολιτικές της ενισχύουν τις αξίες και τα ενδιαφέροντα των άλλων, αυξάνεται η πιθανότητα να πετύχει τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα, εξαιτίας της σχέσης της έλξης και του καθήκοντος, που δημιουργείται μεταξύ των χωρών.³⁶ Δεσμευτικές και παρωχημένες αξίες και κουλτούρες, είναι λιγότερο πιθανό να δημιουργήσουν ήπια ισχύ (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics* 2004, 11-15).

Σίγουρα, η ήπια ισχύς δεν παράγει πάντα τα επιθυμητά αποτελέσματα. Θα πρέπει να προσδιορισθούν οι περιπτώσεις, για τις οποίες αυτή επιφέρει καλύτερα αποτελέσματα και κάτω από ποιες συνθήκες. Πάντως, η δημοφιλής κουλτούρα είναι πιο πιθανό να έλξει ανθρώπους και να δημιουργήσει ήπια ισχύ, σε περιπτώσεις που οι κουλτούρες είναι περίπου όμοιες και δεν έχουν μεγάλες διαφορές.³⁷ Τις περισσότερες φορές η έλξη έχει ένα μη ορατό αποτέλεσμα, ενεργώντας γενικά ως επιρροή, παρά δημιουργώντας ένα από αποτέλεσμα, το οποίο μπορεί να μετρηθεί, όπως τα χρήματα που μπορούν να επενδυθούν κάπου. Τέλος, διάφορες φίρμες, πανεπιστήμια, οργανισμοί, εκκλησίες και άλλοι μη κυβερνητικοί οργανισμοί, αναπτύσσουν δράσεις ήπιας ισχύος από μόνοι τους, που μπορεί να ενισχύουν ή να βλάπτουν την εθνική ήπια ισχύ και άρα να αποτελούν εργαλεία ή τροχοπέδη στην επίτευξη των επίσημων στόχων, της εξωτερικής πολιτικής. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος,

³⁵ Οι ΗΠΑ έχουν, σύμφωνα με τον Nye, διαχρονικά εξαιρετική ήπια ισχύ, από την επίδραση του σχεδίου Ελευθερίας της Ευρώπης του Φράνκλιν Ρούζβελτ στο τέλος του Β' ΠΠ, την αμερικάνικη μουσική, το άγαλμα - σύμβολο της ελευθερίας, ακόμα και τα αμερικανικά βίντεο που παρακολουθούνται από νεαρούς πολίτες σε χώρες που αυτά, απαγορεύονται (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics* 2004, 9).

³⁶ Οι ΗΠΑ εκμεταλλεύονται τη γενική τους κουλτούρα, επίσης ισχύς υπάρχει, υποστηρίζει ο Nye, και με την ανταλλαγή κουλτούρας, καθώς και με την προσωπική επαφή, τις επισκέψεις και τις ανταλλαγές. Οι ιδέες και αξίες των ΗΠΑ εξάγονται στα μυαλά των περισσότερων από μισό εκατομμύριο ξένων φοιτητών, οι οποίοι κάθε χρόνο σπουδάζουν στην Αμερική και επιστρέφοντας στις χώρες τους, αποτελούν την προσωποποίηση της ήπιας ισχύος της (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics* 2004, 13).

³⁷ Όλη η ισχύς εξαρτάται από το περιβάλλον, αναφέρει ο Nye. Ποιος σχετίζεται με ποιον και κάτω από ποιες καταστάσεις. Επίσης, η ήπια ισχύς είναι πιο πιθανό να έχει καλύτερα αποτελέσματα όταν είναι διασκορπισμένη σε μία άλλη χώρα παρά όταν είναι συγκεντρωμένη (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics* 2004, 15-16).

που οι κυβερνήσεις θα πρέπει να είναι σίγουρες ότι ανάλογες ενέργειες και πολιτικές, αυξάνουν παρά μειώνουν την ήπια ισχύ τους και είναι αλήθεια ότι οι ιδιωτικές πηγές ήπιας ισχύος, είναι πολύ πιθανό να αυξηθούν σημαντικά, στην εποχή της πληροφορίας (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics* 2004, 15-17).

ΕΞΥΠΝΗ ΙΣΧΥΣ - SMART POWER

Περισσότερο από 400 χρόνια πριν, ο Niccolo Machiavelli, συμβούλευε τον Λορέντζο των Μεδίκων³⁸ ότι, ήταν σημαντικότερο να τον φοβούνται, παρά να τον αγαπούν. Στο σημερινό, όμως, κόσμο το καλύτερο είναι, να συνυπάρχουν και τα δύο, ή αλλιώς να γίνεται συνδυασμένη χρήση εργαλείων σκληρής και ήπιας ισχύος, σε ότι αφορά την εξωτερική πολιτική των κρατών, ώστε, αυτά να πετυχαίνουν αντίστοιχους στόχους, στο διεθνές σύστημα (J. Nye, *Soft power: The means to success in World Politics* 2004, 1).

Όπως, αναφέρθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, υπάρχουν τρεις βασικοί τρόποι για να γίνει αυτό: ο εξαναγκασμός, η πληρωμή και η έλξη. Η σκληρή ισχύς είναι η χρήση του εξαναγκασμού και της πληρωμής. Η ήπια ισχύς είναι η δυνατότητα απόκτησης των επιθυμητών αποτελεσμάτων μέσω της έλξης. Εάν ένα κράτος, μπορεί να θέσει την ατζέντα για άλλους ή να διαμορφώσει τις προτιμήσεις τους, μπορεί να κάνει οικονομία στη χρήση καρότων και μαστίγιων. Αλλά, σπάνια μπορεί να αντικαταστήσει πλήρως, κάποια απ' αυτά. Έτσι, προκύπτει η ανάγκη για έξυπνες στρατηγικές που συνδυάζουν τα εργαλεία της σκληρής και ήπιας ισχύος.

Η "Έξυπνη Ισχύς" είναι ένας όρος που ανέπτυξε ο, Joseph S. Nye Jr το 2003,³⁹ για να αντικρούσει, όπως αναφέρει και ο ίδιος, την εσφαλμένη αντίληψη ότι η ήπια ισχύς από μόνη της μπορεί να παράγει αποτελεσματική εξωτερική πολιτική (J. S. Nye 2009). Σύμφωνα, λοιπόν με τον Nye, ισχύς είναι η ικανότητα του ατόμου να επηρεάζει τη συμπεριφορά των άλλων, για να πάρει αυτό που θέλει, ενώ παρατηρεί ότι δεν περιορίζεται αποκλειστικά στο να αναγκαστούν άνθρωποι ή ομάδες να κάνουν κάτι που δεν θέλουν να

³⁸ Ο Niccolo Machiavelli, συμβούλεψε το 1513 τον, μόλις 21 ετών τότε, Lorenzo B' (1492-1519) των Μεδίκων, Λούκα του Ουρμπίνο, μέσω μίας επιστολής με οδηγίες για την οργάνωση της διοίκησης προς τον επίδοξο ηγέτη, με τίτλο "Il Principe" (Ο πρίγκηπας), η οποία δημοσιεύτηκε στη Ρώμη το 1532, πέντε χρόνια μετά το θάνατο, του ίδιου του Machiavelli. (Niccolo Machiavelli -μτφ Διονύσης Βίτσος- 2003, 2)

³⁹ Έκτοτε έχει χρησιμοποιηθεί πολλάκις από επιστήμονες και πολιτικούς, όπως η Αμερικανίδα υπουργός Εξωτερικών Χίλαρι Κλίντον, η οποία έχει δηλώσει ότι: «Η Αμερική δεν μπορεί να λύσει από μόνη της τα πιο πιεστικά προβλήματα και ο κόσμος δεν μπορεί να τα λύσει χωρίς την Αμερική. Πρέπει να χρησιμοποιήσουμε αυτό που αποκαλείται «έξυπνη ισχύς» την πλήρη σειρά εργαλείων που έχουμε στη διάθεσή μας (J. S. Nye 2009).

κάνουν, αλλά μπορεί κάλλιστα να χρησιμοποιηθεί για να πεισθούν οι άλλοι να κάνουν αυτό που είναι στην πραγματικότητα για το δικό τους συμφέρον.⁴⁰ Επίσης, όπως έχει αναφέρει ο πρόεδρος των ΗΠΑ Dwight Eisenhower, η ηγεσία είναι να κάνεις τους ανθρώπους να κάνουν κάτι "όχι μόνο γιατί αυτό, τους έχει επιβληθεί μέσω εντολών, αλλά και επειδή θέλουν ενστικτωδώς να το πράξουν, για χάρη του ηγέτη τους". Κάποιες φορές αυτό είναι δυνατό, κάποιες άλλες όχι, αλλά είναι σίγουρα μια σημαντική πτυχή της ισχύος. Το σίγουρο πάντως είναι ότι, όσο και να μπορεί η ήπια ισχύς να συμβάλει στη δημιουργία ενός πλαισίου ενεργοποίησης ή απενεργοποίησης της πολιτικής, είναι σπάνια επαρκής από μόνη της και δεν αποτελεί τη λύση σε όλα τα προβλήματα. Το γεγονός ότι, ο Βορειοκορεάτης δικτάτορας Kim Jong Un, αρέσκεται στο να παρακολουθεί ταινίες του Hollywood, είναι απίθανο αυτό να επηρεάσει το πρόγραμμα πυρηνικών όπλων της χώρας του, όπως και η αμερικανική ήπια ισχύς δεν κατάφερε τίποτα στις προσπάθειές της, να τραβήξει τους Ταλιμπάν, μακριά από την Αλ Κάιντα, τη δεκαετία του '90. Χρειάστηκε η σκληρή στρατιωτική ισχύς το 2001, για να τερματιστεί αυτή η συμμαχία. Ωστόσο, οι ευρύτεροι στόχοι, όπως η προώθηση της δημοκρατίας, η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών, δεν αντιμετωπίζονται με τον καλύτερο τρόπο, χρησιμοποιώντας όπλα (J. S. Nye 2009).

Απαιτείται, λοιπόν, αρχικά η ανάπτυξη δυνατοτήτων, ώστε να υπάρχουν επιλογές δράσης, κάνοντας χρήση εργαλείων και πόρων, τόσο σκληρής, όσο και ήπιας ισχύος. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει ιδιαίτερη μνεία στην εκπαίδευση και αυτό διότι αυτή αποτελεί έναν δυνητικά «έξυπνο» πόρο ενέργειας, καθώς επηρεάζει τόσο την ήπια, όσο και τη σκληρή ισχύ, μιας χώρας (Raimzhanova 2015, 15-16). Η εκπαίδευση συμβάλει καθοριστικά στην ποιότητα του απανταχού ανθρώπινου δυναμικού, από το οποίο εξαρτάται η ποιότητα των ενόπλων δυνάμεων, καθώς επίσης και η ανάπτυξή, μιλώντας με οικονομικούς όρους. Μέσω της εκπαίδευσης δημιουργούνται ανθρώπινοι πόροι με γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, οι οποίες καθορίζουν αποφασιστικά όχι μόνο το επίπεδο της σκληρής ισχύος αλλά και το αντίστοιχο της ήπιας, επηρεάζοντας τον πολιτισμό, την κουλτούρα και την πολιτική, της εκάστοτε χώρας. Η εκπαίδευση είναι αυτή, που σε τελική ανάλυση, είναι υπεύθυνη για τη σωστή χρήση, στην ορθή αναλογία, του κάθε είδους ισχύος, απαιτείται, όμως και οξυδέρκεια, ή αλλιώς αυτό που ο Nye αποκαλεί "Contextual Intelligence" (J. Nye 2008, 85-108), ώστε οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής να

⁴⁰ Κατ' αντιστοιχία, με τους γονείς και τους παιδαγωγούς που θα πρέπει να γαλουχήσουν ανήλικα, ή ακόμη και τον καθορισμό και την επιβολή κανόνων ασφαλείας, όπου αυτοί απαιτούνται.

ευθυγραμμίσουν τις τακτικές, με τους στόχους τους για τη δημιουργία έξυπνων στρατηγικών. Στην προσπάθειά τους αυτή, δεν θα πρέπει να σκέφτονται μονοδιάστατα,⁴¹ ή ακόμη να παραμένουν προσκολλημένοι σε αναχρονιστικές τακτικές.⁴² Πολλοί διαφορετικοί τύποι πόρων, μπορούν να συμβάλουν στην ήπια ισχύ, όπως οι στρατιωτικοί⁴³ και οικονομικοί πόροι μπορούν κάλλιστα να χρησιμοποιηθούν για να προσελκύσουν και όχι απαραίτητα να εξαναγκάσουν. Αντίστοιχα, θα πρέπει να γνωρίζουν σε ποια από τα κύρια στοιχεία της ήπιας ισχύος⁴⁴ της χώρας τους, θα πρέπει να επενδύσουν, ακόμα και χρηματοδοτώντας αντίστοιχες ενέργειες, ποιες δράσεις τους, βελτιώνουν την ήπια ισχύ τους και ποιες την επιδεινώνουν⁴⁵ και ποιοι μη κυβερνητικοί παράγοντες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εκπλήρωση των σκοπών τους.⁴⁶ Το σημαντικότερο, όμως, είναι η ορθή αντίληψη, όχι μόνο της ποσότητας αλλά και των ορίων της δύναμης του κάθε κράτους, με απώτερο στόχο την επιτυχή εκπλήρωση των δράσεων της εξωτερικής του πολιτικής και τη διατήρησή της επιθυμητής τελικής κατάστασης, για όσο αυτό επιθυμεί.⁴⁷

Η διεθνής πολιτική σήμερα, σύμφωνα με τον Nye, είναι σαν ένα παιχνίδι σκακιού, σε τρία επίπεδα. Στο ανώτατο επίπεδο, η στρατιωτική ισχύς μεταξύ των κρατών είναι μονοπολική, αλλά στο μεσαίο επίπεδο, των διακρατικών οικονομικών σχέσεων, ο κόσμος είναι πολυπολικός. Στο κάτω επίπεδο, οι διεθνικές σχέσεις (που αφορούν θέματα όπως η

⁴¹ Στην περίπτωση των ΗΠΑ, σύμφωνα με τον Nye, όσο και αν το Πεντάγωνο είναι το βέλτιστα εκπαιδευμένο και εξοπλισμένο σκέλος της κυβέρνησης, πάντα θα υπάρχουν όρια σε ότι, η αποκλειστική χρήση σκληρής ισχύος μπορεί να επιτύχει, καθώς επίσης και όταν αυτό αποτελεί το δημοφιλέστερο εργαλείο για την επίτευξη των στόχων της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, την οδηγεί στο να γίνει υπερβολικά στρατιωτική (J. S. Nye 2009).

⁴² Θα πρέπει να αποφεύγονται οι υλιστικές προκαταλήψεις, συμπληρώνει ο Nye, που να περιορίζουν τις αντιλήψεις, σχετικά με το τί εξασφαλίζει την ισχύ και να διερευνάται το πλήρες φάσμα των παραγόντων που μπορούν να επηρεάσουν τη συμπεριφορά, μέσω της έλξης. Ο κόσμος δεν μπορεί να χαρακτηρίζεται από μονοπολικότητα και ηγεμονία, στο βαθμό που ένα κράτος να αποφασίζει τι είναι σωστό και οι άλλοι να μην έχουν άλλη επιλογή, από το να συμμορφωθούν (J. S. Nye 2009).

⁴³ Παράδειγμα, όπως αναφέρει ο Nye, αποτελεί το θετικό αποτέλεσμα των προσπαθειών ανακούφισης, των στρατιωτικών δυνάμεων των Ηνωμένων Πολιτειών στην Ινδονησία, μετά το τσουνάμι του 2004, στη στάση των Ινδονησίων απέναντι στις Ηνωμένες Πολιτείες (J. S. Nye 2009).

⁴⁴ Τα κυριότερα στοιχεία της ήπιας ισχύος μιας χώρας, κατά τον Nye, είναι η κουλτούρα της (όταν είναι ευχάριστη για τους άλλους), οι αξίες της (όταν είναι ελκυστικές και συνεπείς) και οι πολιτικές της (όταν θεωρούνται συνεκτικές και νόμιμες) (J. S. Nye 2009).

⁴⁵ Αντίστοιχες δημοσκοπήσεις έχουν δείξει σοβαρή μείωση της δημοτικότητας των Ηνωμένων Πολιτειών στην Ευρώπη, τη Λατινική Αμερική και, πιο δραματικά, στον μουσουλμανικό κόσμο, αναφέρει ο Nye. Οι ερωτηθέντες της δημοσκόπησης ανέφεραν γενικά τις πολιτικές των Ηνωμένων Πολιτειών, περισσότερο από τον πολιτισμό ή τις αξίες τους, για να εξηγήσουν αυτή την πτώση, οπότε η εκάστοτε κυβέρνηση των ΗΠΑ θα πρέπει να επικεντρωθεί στην επιλογή πολιτικών που μπορούν να βοηθήσουν στην ανάκτηση κάποιου ποσοστού ήπιας ισχύος, εκ μέρους των ΗΠΑ (J. S. Nye 2009).

⁴⁶ Τέτοιοι μπορεί να είναι το Hollywood, η εκκλησία, οι διάφορες εθνικές κοινότητες σε άλλες χώρες (εβραϊκή κοινότητα στις ΗΠΑ)

⁴⁷ Οι ΗΠΑ μπορεί να είναι η μόνη στρατιωτική υπερδύναμη, αλλά η υπεροχή δεν συνιστά αυτοκρατορία ή ηγεμονία, εξηγεί ο Nye, διότι μπορούν να επηρεάσουν, αλλά δεν ελέγχουν, άλλα μέρη του κόσμου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι ενέργειες σε Ιράκ και Συρία.

κλιματική αλλαγή, τα παράνομα ναρκωτικά, οι πανδημίες και η τρομοκρατία), η εξουσία κατανέμεται χαοτικά και διαχέεται και σε μη κρατικούς φορείς. Η στρατιωτική δύναμη είναι ένα μικρό μέρος της αντίδρασης σε αυτές τις νέες απειλές, που απαιτούν συνεργασία μεταξύ κυβερνήσεων και διεθνών οργανισμών.⁴⁸ Έτσι, πρέπει να δημιουργηθεί μια ολοκληρωμένη στρατηγική που να συνδυάζει σκληρή και ήπια ισχύ και αυτό αποτελεί, την έξυπνη ισχύ (J. S. Nye 2009).

⁴⁸ Ακόμα και στο ανώτατο επίπεδο (όπου οι ΗΠΑ αντιπροσωπεύουν σχεδόν τις μισές παγκόσμιες αμυντικές δαπάνες), ο αμερικανικός στρατός μπορεί να είναι υπέρτατος στην παγκόσμια κοινότητα του αέρα, της θάλασσας και του διαστήματος, αλλά είναι πολύ λιγότερο ικανός να ελέγξει τους εθνικούς πληθυσμούς σε κατοικημένες περιοχές (J. S. Nye 2009).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΣ ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ

Ο επιθετικός ρεαλισμός, όπως τον ανέπτυξε ο John J. Mearsheimer, υποστηρίζει ότι, το ίδιο το διεθνές σύστημα, με τα χαρακτηριστικά του, αναγκάζει τα κράτη, τα οποία επιδιώκουν την επιβίωσή τους, μέσω της μεγιστοποίησης της ασφάλειάς τους, να ενεργούν επιθετικά, το ένα απέναντι στο άλλο, λόγω του φόβου⁴⁹ που γεννά η έλλειψη εμπιστοσύνης που υπάρχει ανάμεσά τους.⁵⁰ Τρία στοιχεία του διεθνούς συστήματος προκαλούν αυτή τη συμπεριφορά. Πρώτον, η απουσία μιας κεντρικής εξουσίας, με την ιδιότητα να προστατεύει το ένα από το άλλο, δεύτερον οι επιθετικές στρατιωτικές δυνατότητες που τα κράτη ανέκαθεν είχαν και δε θα πάνου να έχουν και τρίτον η αμφιβολία που έχουν τα κράτη σχετικά με τις προθέσεις των άλλων κρατών (Mearsheimer 2006, 26). Το διεθνές σύστημα, λοιπόν, ενθαρρύνει τα κράτη να αναζητούν ευκαιρίες να μεγιστοποιήσουν την ισχύ τους, απέναντι στα άλλα, τα οποία προσέχουν, όχι μόνο τις άμεσες συνέπειες των πράξεών τους αλλά και τις μακροπρόθεσμες. Προκύπτουν έτσι, τρία γενικά πρότυπα συμπεριφοράς Ο φόβος, η αυτοβοήθεια και η μεγιστοποίηση της ισχύος (Mearsheimer 2006, 78,83). Κατ' αντιστοιχία, όπως υποστηρίζει ο Mearsheimer, οι μεγάλες δυνάμεις⁵¹ φοβούνται η μία την άλλη και πάντοτε θα ανταγωνίζονται μεταξύ τους, για την ισχύ.⁵² Ο προέχων σκοπός του κάθε κράτους είναι να μεγιστοποιήσει το μερίδιό του επί της παγκόσμιας ισχύος, πράγμα που σημαίνει την απόκτηση ισχύος εις βάρος άλλων κρατών. Όμως, οι μεγάλες δυνάμεις δεν προσπαθούν απλώς να είναι ισχυρότερες από όλες τις μεγάλες δυνάμεις, μολονότι αυτό

⁴⁹ Ο φόβος αυτός, σύμφωνα με τον Mearsheimer, δεν μπορεί να εξαλειφθεί πλήρως, διότι τα κράτη αναγνωρίζουν ότι όσο περισσότερο ισχυρά είναι σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους, τόσα καλύτερη τύχη επιβίωσης έχουν (Mearsheimer 2006, 26).

⁵⁰ Ο επιθετικός ρεαλισμός θεωρεί ότι το διεθνές σύστημα διαμορφώνει έντονα τη συμπεριφορά των κρατών και υποστηρίζει ότι δομικοί παράγοντες, όπως η αναρχία και η κατανομή της ισχύος, είναι αυτοί, που έχουν τη μεγαλύτερη σημασία, προκειμένου να εξηγήσει κανείς τη διεθνή, πολιτική σκηνή (Mearsheimer 2006, 39).

⁵¹ Ο Mearsheimer διαχωρίζει τις μεγάλες δυνάμεις με βάση τη σχετική τους στρατιωτική ικανότητα. Σύμφωνα μ' αυτόν, λοιπόν, στη σημερινή εποχή, η μεγάλη δύναμη θα πρέπει να έχουν μία πυρηνική αποτρεπτική δύναμη, η οποία θα μπορεί να επιβιώσει ενός πυρηνικού πλήγματος εναντίον της, καθώς και πανίσχυρες συμβατικές δυνάμεις (Mearsheimer 2006, 30).

⁵² Ο Mearsheimer υποστηρίζει ότι στο διεθνές σύστημα δεν υπάρχουν δυνάμεις που να επιθυμούν τη διατήρηση του Status Quo, πλην του περιστασιακού ηγεμόνα που θέλει να διατηρήσει την κυρίαρχη θέση του, απέναντι σε δυνητικούς ανταγωνιστές. Σπανίως, υπάρχουν δυνάμεις που να είναι ικανοποιημένες με την τρέχουσα κατανομή ισχύος, αντίθετα, ως επί το πλείστον, επιθυμούν να την αλλάξουν υπέρ τους. Σχεδόν, πάντα έχουν αναθεωρητικές προθέσεις και θα χρησιμοποιήσουν βία, για να αλλάξουν τις ισορροπίες ισχύος, αν θεωρήσουν ότι αυτό μπορεί να γίνει με λογικό τίμημα (Mearsheimer 2006, 25).

είναι ένα ευπρόσδεκτο αποτέλεσμα. Ο τελικός τους σκοπός είναι να γίνουν ο ηγεμόνας, με άλλα λόγια, η μοναδική μεγάλη δύναμη στο διεθνές σύστημα (Mearsheimer 2006, 25).

Ο ηγεμόνας είναι ένα κράτος τόσο ισχυρό, που κυριαρχεί πάνω σε όλα τα υπόλοιπα κράτη του συστήματος. Ηγεμονία σημαίνει κυριαρχία στο σύστημα και ως σύστημα συνήθως, θεωρείται ολόκληρος ο κόσμος.⁵³ Ο Mearsheimer υποστηρίζει ότι λόγω της ανασχετικής δύναμης του νερού, ουδέποτε έχει υπάρξει κάποιος πλανητικός ηγεμόνας και δεν αναμένεται να υπάρξει σύντομα (Mearsheimer 2006, 100-101). Όταν, οι μεγάλες δυνάμεις χωρίζονται από μεγάλες υδάτινες εκτάσεις, συνήθως δεν έχουν μεγάλη επιθετική ικανότητα η μία απέναντι στην άλλη, ανεξάρτητα από το σχετικό μέγεθος των στρατών ξηράς τους. Οι μεγάλες υδάτινες εκτάσεις, είναι τρομερά εμπόδια που δημιουργούν σημαντικά προβλήματα προβολής ισχύος, στους επιτιθέμενους στρατούς. Συνεπώς, μεγάλες δυνάμεις οι οποίες χωρίζονται από νερό, αναμένεται να φοβούνται η μία την άλλη λιγότερο, από ότι μεγάλες δυνάμεις που μπορούν να φτάσουν, η μία την άλλη, διά ξηράς (Mearsheimer 2006, 106). Για να το πετύχουν την ηγεμονία, οι μεγάλες δυνάμεις, σύμφωνα με τον Mearsheimer, στοχεύουν αρχικά στην επίτευξη τεσσάρων επιμέρους αντικειμενικών σκοπών. Πρώτον, επιδιώκουν την περιφερειακή ηγεμονία.⁵⁴ Αποσκοπούν, όχι μόνο, στο να κυριαρχήσουν στην περιφέρειά τους, αλλά επίσης, προσπαθούν να εμποδίσουν την ανάληψη ηγεμονίας άλλων περιοχών από τους αντιπάλους τους, διότι αντίπαλοι ηγεμόνες που χωρίζονται από ένα ωκεανό, εξακολουθούν να είναι σε θέση να απειλήσουν ο ένας τον άλλον, με το να υποβοηθήσουν την ανατροπή της ισορροπίας ισχύος, στην πίσω αυλή του αντιπάλου. Ειδικότερα, ένας περιφερειακός ηγεμόνας μπορεί κάποια μέρα να αντιμετωπίσει μία πρόκληση, σε τοπικό επίπεδο, από ένα ανερχόμενο κράτος, το οποίο σίγουρα θα έχει ισχυρά κίνητρα, να συμμαχήσει με το μακρινό ηγεμόνα, προκειμένου να προστατευτεί από επίθεση, από μέρος του γειτονικού ηγεμόνα. Ταυτόχρονα, ο μακρινός ηγεμόνας μπορεί να έχει δικούς του λόγους για να συνεργαστεί, με το ανερχόμενο κράτος. Δεύτερον, αποσκοπούν στο να μεγιστοποιήσουν την ποσότητα του παγκόσμιου πλούτου, την οποία ελέγχουν, ενώ παράλληλα επιδιώκουν να εμποδίσουν αντίπαλες μεγάλες δυνάμεις από το να κυριαρχήσουν σε περιοχές του κόσμου, οι οποίες δημιουργούν πλούτο, το οποίο είναι

⁵³ Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι περιφερειακός ηγεμόνας στο δυτικό ημισφαίριο, τουλάχιστον για τα τελευταία 100 χρόνια, αναφέρει ο Mearsheimer. Είναι σήμερα το ισχυρότερο κράτος στον πλανήτη, όμως δεν κυριαρχούν στην Ευρώπη και στη βορειοανατολική Ασία, με τον τρόπο που κυριαρχούν στο δυτικό ημισφαίριο (Mearsheimer 2006, 101).

⁵⁴ Παρότι ένα κράτος, θα μεγιστοποιούσε την ασφάλειά του αν κυριαρχούσε σε ολόκληρο τον κόσμο, η πλανητική ηγεμονία δεν είναι πραγματοποιήσιμη, εκτιμά ο Mearsheimer, πλην της απίθανης περίπτωσης, του να αποκτήσει κάποιο κράτος, πυρηνική υπεροχή έναντι των αντιπάλων του (Mearsheimer 2006, 295).

εύλογο, αν αναλογιστεί κανείς ότι η οικονομική δύναμη είναι το θεμέλιο της στρατιωτικής, ενώ και οι δύο μαζί αποτελούν, τη σκληρή ισχύ. Με πρακτικούς όρους αυτό σημαίνει ότι, οι μεγάλες δυνάμεις δίνουν μεγάλη σημασία στο να έχουν μία ισχυρή και δυναμική οικονομία, όχι μόνο επειδή κατά αυτό τον τρόπο αυξάνεται η γενική ευημερία, αλλά και γιατί αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την επίτευξη της αυτάρκειας, την αύξηση των επιλογών δράσης στο διεθνές σύστημα και την εξασφάλιση ενός αξιόπιστου τρόπου απόκτησης στρατιωτικού πλεονεκτήματος, έναντι των αντιπάλων. Τρίτων, στοχεύουν στο να έχουν κυρίαρχη θέση στην ισορροπία χερσαίας ισχύος, καθώς αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος για να μεγιστοποιήσουν το μερίδιό τους επί της παγκόσμιας στρατιωτικής δύναμης. Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι τα κράτη οικοδομούν ισχυρούς στρατούς καθώς και αεροπορικές και ναυτικές δυνάμεις, που να τους υποστηρίζουν. Τέλος, επιδιώκουν την πυρηνική υπεροχή έναντι των αντιπάλων τους, κάτι το οποίο είναι εξαιρετικά δύσκολο, αν όχι αδύνατο⁵⁵ (Mearsheimer 2006, 295-304).

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ

Ο Mearsheimer υποστηρίζει ότι τα κράτη θα πρέπει να συμπεριφέρονται σύμφωνα με τις επιταγές του επιθετικού ρεαλισμού, επειδή ο τελευταίος παρουσιάζει τον καλύτερο τρόπο, για να επιβιώσει κανείς σε ένα επικίνδυνο κόσμο. Αν θέλουν να επιβιώσουν οι μεγάλες δυνάμεις, θα πρέπει πάντοτε να δρουν σαν καλοί επιθετικοί ρεαλιστές (Mearsheimer 2006, 41). Έτσι, θα πρέπει να αναζητούν ευκαιρίες⁵⁶ ώστε, η κατανομή της παγκόσμιας ισχύος να είναι πάντα προς όφελός τους, να υπερασπίζονται την ισορροπία ισχύος όταν μία τυχών διαγραφόμενη αλλαγή ευνοεί ένα άλλο κράτος και να προσπαθούν να την υπονομεύσουν, όταν η κατεύθυνση της αλλαγής είναι υπέρ τους (Mearsheimer 2006, 26). Η θεωρία του επιθετικού ρεαλισμού δίνει μικρή προσοχή στα άτομα ή σε εσωτερικούς πολιτικούς συλλογισμούς, όπως η ιδεολογία και τείνει να αντιμετωπίζει τα κράτη σαν μαύρα κουτιά, ή μπάλες του μπιλιάρδου. Για παράδειγμα για τη θεωρία αυτή, δεν έχει σημασία αν οι ηγέτες στη Γερμανία ήταν ο Μπίσμαρκ, ο Κάιζερ, ο Γουλιέλμος, ή ο Χίτλερ, ούτε αν η

⁵⁵ Σε μία ιδεώδη κατάσταση ένα κράτος θα διέθετε το μοναδικό πυρηνικό οπλοστάσιο στον κόσμο, γεγονός που θα του έδινε τη δυνατότητα να καταστρέψει τους αντιπάλους του, χωρίς φόβο αντιποίνων (Mearsheimer 2006, 304).

⁵⁶ Σύμφωνα με αυτή τη λογική οι μεγάλες δυνάμεις είναι πάντα έτοιμες για επίθεση (Mearsheimer 2006, 26).

Γερμανία ήταν δημοκρατική ή αυταρχική. Αυτό που έχει σημασία, σ' αυτή τη θεωρία, είναι το πόσο σχετική ισχύ, διέθετε η Γερμανία την αντίστοιχη εποχή⁵⁷ (Mearsheimer 2006, 39).

Σήμερα, η κατάσταση στις διεθνείς σχέσεις, σύμφωνα με τον Nye, έχει ως εξής. Σε ότι αφορά τις κλασικές στρατιωτικές υποθέσεις, οι ΗΠΑ πράγματι είναι η μοναδική Μεγάλη Δύναμη με στρατό που έχει την ικανότητα να φτάσει και να δράσει, οπουδήποτε στον κόσμο και μπορούμε να μιλάμε με παραδοσιακούς όρους για τη μοναδική υπερδύναμη, για ηγεμονία και μονοπολικό σύστημα. Όμως, σε ότι αφορά οικονομικούς όρους, ο καταμερισμός της ισχύος είναι τέτοιος που οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν μπορούν να έχουν το αποτέλεσμα που θέλουν σε ότι αφορά το εμπόριο, τις πιστώσεις και τους οικονομικούς κανονισμούς χωρίς τη συμφωνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ιαπωνίας, της Κίνας και άλλων κρατών, οπότε και δεν είναι σωστό να αποκαλούμε την Αμερική, ως ηγεμόνα. Τέλος, σε ότι αφορά υπερεθνικά θέματα όπως είναι η τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα, η κλιματική αλλαγή, η διασπορά μεταδοτικών ασθενειών, η ισχύς μοιράζεται με ευρύ και χαοτικά τρόπο ανάμεσα σε κρατικούς και μη κρατικούς δρώντες, οπότε και δεν είναι σωστό να αναφερόμαστε ως ένα μονοπολικό σύστημα, ή αμερικανική ηγεμονία⁵⁸ (J. Nye 2004) Διάφορα, σύγχρονα γεγονότα αποδεικνύουν ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες ανησυχούν όλο και περισσότερο για την Κίνα. Όχι λόγω των Ενόπλων Δυνάμεων της, οι οποίες εξακολουθούν να είναι σχετικά ασθενείς, αλλά λόγω του ότι έχει πάνω από 1,39 δισεκατομμύρια κατοίκους,⁵⁹ μία ταχέως εκσυγχρονισμένη οικονομία και αναπτύσσει καινοτόμες διαδικασίες, αύξησης της ισχύος της. Αν η Κίνα γίνει ιδιαίτερα πλούσια, θα μπορεί εύκολα να εξελιχθεί σε στρατιωτική υπερδύναμη και να αμφισβητήσει τη θέση των Ηνωμένων Πολιτειών. Το ανωτέρω παράδειγμα αποδεικνύει ότι, τα κράτη δίνουν την ίδια μεγάλη προσοχή στην ισορροπία λανθάνουσας ισχύος, όσο και στην ισορροπία στρατιωτικής ισχύος (Mearsheimer 2006, 129), καθώς επίσης και ότι αναζητούν ευκαιρίες να κερδίσουν ισχύ και τις εκμεταλλεύονται όταν αυτές ανακύψουν, ενώ δεν επιδεικνύουν αυταπάρηση, όταν διαθέτουν τα προαπαιτούμενα, για να μεταβάλλουν την ισορροπία ισχύος, υπέρ τους, ούτε

⁵⁷ Όμως οι παράγοντες που έχουν παραληφθεί, ενίοτε κυριαρχούν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων ενός κράτους. Υπό αυτές τις συνθήκες ο επιθετικός ρεαλισμός δεν πρόκειται να αποδώσει τόσο καλά. Με λίγα λόγια η απλούστευση της πραγματικότητας ενέχει κάποιο τίμημα, όπως υποστηρίζει ο Mearsheimer (Mearsheimer 2006, 39-40).

⁵⁸ Ο Nye αναφέρει ότι όσοι δίνουν έμφαση μόνο σε στρατιωτικές λύσεις, μπερδεύουν το αναγκαίο με το αποτελεσματικό, είναι σαν να ασχολούνται με τη μία μόνο διάσταση σε ένα παιχνίδι τριών διαστάσεων ή αλλιώς είναι ο τρόπος να χάσεις το παιχνίδι μιας και για να πετύχεις τα επιθυμητά αποτελέσματα στην υπερεθνική σκακιέρα, συχνά απαιτεί χρήση στοιχείων δύναμης, ήπιας ισχύος (J. Nye, Soft power: The means to success in World Politics 2004, 4-5).

⁵⁹ Σύμφωνα με επίσημες εκτιμήσεις, ο πληθυσμός της Κίνας το 2017 έφτανε τους 1.390.080 κατοίκους (Wikipedia 2018).

η επιθυμία τους για ισχύ μειώνεται, όταν διαθέτουν πολύ ισχύ.⁶⁰ Τα ισχυρά κράτη, θα πρέπει να επιδιώκουν την περιφερειακή ηγεμονία, οποτεδήποτε ανακύπτει αυτό το ενδεχόμενο. (Mearsheimer 2006, 349-350)

Ο εκβιασμός, ο πόλεμος, αλλά και το διαίρει και βασίλευε,⁶¹ είναι οι βασικές στρατηγικές που τα κράτη χρησιμοποιούν προκειμένου να αποκτήσουν ισχύ, και η εξισορρόπηση και η μεταφορά των βαρών είναι οι κύριες στρατηγικές που οι μεγάλες δυνάμεις χρησιμοποιούν για διατηρήσουν την κατανομή ισχύος, όταν αντιμετωπίζουν έναν επικίνδυνο ανταγωνιστή⁶² (Mearsheimer 2006, 43). Ο πόλεμος είναι η κυριότερη στρατηγική που χρησιμοποιούν τα κράτη για να αποκτήσουν σχετική ισχύ, γεγονός που δικαιολογεί σε μεγάλο βαθμό το επίγραμμα ότι η βασική αιτία του πολέμου, είναι ο ίδιος ο πόλεμος (Carr 2000, 157). Ο εκβιασμός είναι μία ελκυστική εναλλακτική επιλογή, διότι βασίζεται στην απειλή για χρήση βίας και όχι στη χρήση βίας, προκειμένου να επιφέρει αποτελέσματα, οπότε έχει σχετικά μικρό κόστος. Όμως ο εκβιασμός είναι συνήθως δύσκολο να επιτευχθεί, καθώς οι μεγάλες δυνάμεις αναμένεται να πολεμήσουν προτού υποκύψουν σε απειλές, άλλων μεγάλων δυνάμεων (Mearsheimer 2006, 292). Τέλος, με το διαίρει και βασίλευε, επιχειρείται να αποδυναμωθούν οι αντίπαλοι, ενισχύοντας τις αντιθέσεις μεταξύ τους και δημιουργώντας εχθρότητες μέσω του αντιπερισπασμού ή στηρίζοντας ανατρεπτικά στοιχεία εντός της δομής τους, αλλά και μέσω υπόγειων μεθόδων, όπως δολιοφθορές, χρηματισμό και διαρροή πληροφοριών, τραυματίζοντας έτσι τη συνοχή τους και την πίστη στις αξίες και τις ιδέες τους (Κουσκουβέλης 2004, 218-223).

Συγκρίνοντας τις ανωτέρω στρατηγικές διαπιστώνει κανείς ότι, ο πόλεμος είναι η πλέον αμφιλεγόμενη στρατηγική, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τις μεγάλες δυνάμεις, προκειμένου να αυξήσουν το μερίδιό τους επί της παγκόσμιας ισχύος. Όχι απλά συνεπάγεται θάνατο και καταστροφή, ενίοτε σε τεράστια κλίμακα, αλλά και αποτελεί ένα άσκοπο εγχείρημα, διότι η κατάκτηση εδαφών δεν ωφελεί. Ο ισχυρισμός ότι ο πόλεμος είναι μία ζημιογόνος πρόταση, παίρνει, σύμφωνα με το Mearsheimer, τέσσερις βασικές μορφές.

⁶⁰ Ο Mearsheimer ισχυρίζεται ότι πρέπει να υπάρχουν ελάχιστες περιπτώσεις, όπου διαμορφωτές πολιτικής δηλώνουν ότι είναι ικανοποιημένοι με το μερίδιό τους, επί της παγκόσμιας ισχύος, όταν έχουν την ικανότητα να αποκτήσουν μεγαλύτερο μερίδιο. Για την ακρίβεια, συμπληρώνει ότι, θα πρέπει σχεδόν πάντα, να βρίσκουμε ηγέτες που σκέφτονται ότι είναι επιτακτικό να αποκτήσουν περισσότερη ισχύ, προκειμένου να ενισχύσουν τις προοπτικές του κράτους τους για επιβίωση (Mearsheimer 2006, 350).

⁶¹ Ο Mearsheimer αναφέρει το «διαίρει και βασίλευε» ως «κατατριβή τρίτων» (Mearsheimer 2006, 321-324)

⁶² Με την εξισορρόπηση το απειλούμενο κράτος αποδέχεται το βάρος αποτροπής του αντιπάλου του και δεσμεύει σημαντικούς πόρους προκειμένου να επιτύχει αυτόν το σκοπό, με τη μεταφορά βαρών το κράτος που κινδυνεύει, προσπαθεί να κάνει κάποιο άλλο κράτος, να σηκώσει το βάρος της αποτροπής ή της κατανίκησης του απειλούντος κράτους (Mearsheimer 2006, 43).

Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι οι επιτιθέμενοι σχεδόν πάντα χάνουν, άλλοι διατείνονται ότι τα πυρηνικά όπλα καθιστούν σχεδόν αδύνατο για τις μεγάλες δυνάμεις, το να πολεμήσουν μεταξύ τους, εξαιτίας του φόβου αμοιβαίας εξολόθρευσης. Οι άλλες δύο οπτικές γωνίες, θεωρούν ότι οι πόλεμοι μπορούν να κερδηθούν, αλλά ότι η επιτυχής κατάκτηση οδηγεί σε πύρρειους νίκες. Σύμφωνα με το επιχείρημα των ωφελημάτων, η στρατιωτική νίκη δεν ωφελεί επειδή, οι κατακτητές δεν μπορούν να εκμεταλλευτούν για δικό τους κέρδος, σύγχρονες βιομηχανικές οικονομίες, ιδιαίτερα αυτές που είναι οικοδομημένες γύρω από τις τεχνολογίες πληροφοριών (Mearsheimer 2006, 306-308).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΣΤΟΧΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΩΣ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΟΥΣ

Τα κράτη μπορεί να αντιμετωπίζονται ως μαύρα κουτιά, διότι αυτό εξυπηρετεί τη δομή της θεωρίας του επιθετικού ρεαλισμού, αλλά δεν πρέπει να αγνοηθεί το γεγονός ότι, όλα ανεξαιρέτως, είναι δομημένες κοινωνίες, το έμψυχο δυναμικό των οποίων, αποτελεί, όχι μόνο την κοινή γνώμη, η οποία παίζει σημαίνοντα ρόλο στις αποφάσεις του κράτους, τουλάχιστον στις δημοκρατίες, αλλά και σύναμμα το αναντικατάστατο συστατικό των στρατιωτικών του δυνάμεων, καθώς επίσης και το υποκείμενο που εκτελεί και ταυτόχρονα το αντικείμενο, πάνω στο οποίο στοχεύουν, οι δράσεις των κρατών. Όταν αναφερόμαστε σε τακτικές κρατών, όπως είναι ο πόλεμος ή ο εκβιασμός, αυτές αμφοτέρως στοχεύουν στην ευημερία και την ελευθερία των πολιτών των χωρών-στόχων, αλλά και προϋποθέτουν την ικανότητα και τη βούληση των ημέτερων πολιτών, να πράξουν αναλόγως. Ο αντικειμενικός σκοπός όλων των στρατιωτικών επιχειρήσεων, μπορεί να είναι η νίκη στο πεδίο της μάχης, αλλά η επιτυχής έκβαση, οποιουδήποτε πολέμου, εξασφαλίζεται με την παγίωση της επιθυμητής τελικής κατάστασης, που περιγράφεται ως η αδυναμία, ή η κάμψη της θέλησης του αντιπάλου, να συνεχίσει τις επιχειρήσεις. Γι' αυτό και όπως έχει ήδη αναφερθεί, η αποτελεσματική χρήση της ισχύος της πειθούς, αποτελεί ένα εργαλείο, πολλαπλασιαστή ισχύος της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους, στοχεύοντας ως κέντρο βάρους των ενεργειών του, για την επίτευξη των στόχων του, την εγχώρια και τη διεθνή κοινή γνώμη, ώστε να διατηρηθεί το ηθικό της μιας πλευράς, ενώ ταυτόχρονα να υπονομευτεί και να καταστραφεί το ηθικό της άλλης⁶³ (Carr 2000, 184). Άνθρωποι πολεμούν στα πεδία των μαχών, άνθρωποι εφαρμόζουν οικονομικούς πολέμους και άνθρωποι υφίστανται τα αποτελέσματα, όλων αυτών των δράσεων. Άνθρωποι με αδυναμίες, με πάθη, αλλά και με ανάγκες. Γι' αυτό και οποιαδήποτε εκτίμηση σχετικά με ισορροπίες ισχύος, δεν αποτελεί ιδιαίτερα αξιόπιστο στοιχείο πρόβλεψης, της στρατιωτικής επιτυχίας. Ο λόγος είναι ότι, μη υλικοί παράγοντες, παίζουν πάντα ρόλο και παρέχουν στον έναν εμπόλεμο αποφασιστικό πλεονέκτημα, έναντι του άλλου. Οι παράγοντες αυτοί περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων, την ψυχολογία, τη στρατηγική της πληροφορίας, την αποφασιστικότητα, τον καιρό και τις ασθένειες. Για του λόγου το αληθές, η ιστορία έχει δείξει ότι σε πολλούς πολέμους ο νικητής

⁶³ Η προπαγάνδα ήταν το μέσο επίτευξης και των δύο αυτών στόχων. Οι πρωτοβουλίες εισαγωγής της προπαγάνδας ως συστηματικού οργάνου των διεθνών σχέσεων, πρέπει να αποδοθεί σύμφωνα με τον Carr, στη Σοβιετική κυβέρνηση (Carr 2000, 185)

ήταν, είτε λιγότερο ισχυρός, είτε περίπου εξίσου ισχυρός με τον ηττημένο, αλλά επικράτησε, λόγω μη υλικών παραγόντων. Παράδειγμα αποτελεί η στρατιά του Ναπολέον, που κατάφερε να συμπλακεί με τον υποχωρούντα ρωσικό στρατό, σε μεγάλες μάχες στο Σμολένσκ και στο Μποροντίνο. Ο γαλλικός στρατός κέρδισε και τις δύο μάχες, αλλά επρόκειτο για πύρρειους νίκες. Οι γαλλικές απώλειες ήταν μεγάλες. Οι Ρώσοι αρνήθηκαν να παραδοθούν και ο γαλλικός στρατός παρασύρθηκε, ακόμα πιο βαθιά στη Ρωσία. Ο Ναπολέον κατέλαβε τη Μόσχα στις 14 Σεπτεμβρίου, αλλά αναγκάστηκε να υποχωρήσει στα μέσα Οκτωβρίου, όταν οι Ρώσοι εξακολούθησαν να αρνούνται να εγκαταλείψουν τον πόλεμο. Η μετέπειτα υποχώρηση προς δυσμάς, υπήρξε η καταστροφή για το γαλλικό στρατό, ο οποίος αποσυντέθηκε, παρότι άντεξε σε μάχες με τις καταδιώκουσες ρωσικές δυνάμεις. Ο παράγοντας καιρός έπαιξε σημαντικό ρόλο, καθώς ο χειμώνας, έπληξε τις υποχωρούσες δυνάμεις. Παρ' ότι, ουδέποτε κέρδισε κάποια μεγάλη μάχη κατά την εκστρατεία του 1812, ο λιγότερο ισχυρός ρωσικός στρατός, σάρωσε τον περισσότερο ισχυρό γαλλικό στρατό. (Mearsheimer 2006, 132-136) Στην περίπτωση αυτή, καμία από τις νίκες του στρατού του Ναπολέοντα, δεν έκαμψε τη θέληση αλλά και τη δυνατότητα του ρωσικού στρατού, να συνεχίσει τις επιχειρήσεις.⁶⁴

SUN ZU

Ο διάσημος κινέζος στρατηγός Sun Zu, από το περίφημο έργο του «Η Τέχνη του Πολέμου», που γράφτηκε περίπου το 490 π.Χ., αλλά παραμένει διαχρονικά επίκαιρο, με το να διδάσκεται σε πλήθος πανεπιστημίων και στρατιωτικών ακαδημιών ανά τον κόσμο, θεωρείται ο εμπνευστής της έμμεσης προσέγγισης, με τον κεντρικό πυρήνα των ιδεών του, να συνοψίζεται στο ότι καταρχήν, πρέπει να αποφεύγεται ο πόλεμος και να επιδιώκεται η επιτυχία του σκοπού του πολέμου, χωρίς σύγκρουση (Sun Zu, Η τέχνη του πολέμου 2003, 15). Ο Μάο Τσε Τούνγκ είχε επηρεασθεί βαθιά από τον Sun Zu, κάτι που φαίνεται τόσο από την ομοιότητα που παρουσιάζει η διατύπωση των απόψεών του, γύρω από τα στρατιωτικά ζητήματα, όσο και από τις παραπομπές στα κείμενα του μεγάλου σοφού προγόνου του, που τόσο συχνά παρουσιάζει στα κείμενά του (Sun Zu 2003, 18). Λογικό και

⁶⁴ Αντίστοιχο παράδειγμα αποτελεί και ο Δ' Αραβοϊσραηλινός πόλεμος, ή αλλιώς πόλεμος του Γιουμ Κιπούρ, που έλαβε χώρα τον Οκτώβριο του 1973, κατά τον οποίο, παρότι οι Ισραηλινοί είχαν ηττηθεί στις περισσότερες μάχες στις πρώτες μέρες του πολέμου, δεν παρέδωσαν τα όπλα, αντ' αυτού εξαπέλυσαν οργανωμένη αντεπίθεση, με αποτέλεσμα την επιτυχή, υπέρ αυτών, έκβαση του πολέμου.

επόμενο είναι λοιπόν, η σύγχρονη στρατηγική της Κίνας να είναι επηρεασμένη από τις κατευθύνσεις του, οπότε και θα ήταν χρήσιμο, να γίνει αναφορά σε κάποιες από αυτές.

Ο Sun Zu, λοιπόν, επισημαίνει τις καταστρεπτικές συνέπειες του πολέμου, ιδιαίτερα του μακροχρόνιου, πάνω στην οικονομία και τονίζει την απόλυτη ανάγκη εθνικής σύμπνοιας και ομοψυχίας για να αντιμετωπιστεί με επιτυχία μία πολεμική σύγκρουση. Πιστεύει ότι, ο στρατιωτικός αρχηγός, για να πετύχει τη νίκη πρέπει να χρησιμοποιεί την πανουργία, αποδίδει μεγάλη αξία στον ελιγμό και στη χρησιμοποίηση τεχνασμάτων, θεωρεί ως τεράστια τη συμβολή του αιφνιδιασμού στην επιτυχία της νίκης, υπογραμμίζει τη σημασία της αστραπιαίας ενέργειας, μετά από προσεκτική μελέτη, προετοιμασία και αφού παρουσιαστεί η κατάλληλη ευκαιρία. Συμβουλεύει να αποφεύγουμε τη μάχη, αν δεν βγαίνει από τις εκτιμήσεις, ότι έχουμε τις περισσότερες πιθανότητες για επιτυχία με το μέρος μας και τέλος θεωρεί ότι, η νίκη εξασφαλίζεται περισσότερο με έμμεσες μεθόδους και προτρέπει τους στρατιωτικούς αρχηγούς να χωρίζουν το στρατό τους σε δύο επιμέρους δυνάμεις, στη δύναμη άμεσης προσβολής του εχθρού (δύναμη καθηλώσεως ή συγκρατήσεως ή κατά μέτωπο επιθέσεως ή δύναμη άμεσης προσέγγισης όπως θα μπορούσε να την πούμε διαφορετικά). Αυτή τη δύναμη την ονομάζει Τσενγκ. Η δεύτερη δύναμη εκφράζει την έμμεση προσέγγιση. Η δύναμη αυτή έχει σκοπό να προσβάλει τον εχθρό αιφνιδιαστικά και ανορθόδοξα, από κατεύθυνση που δεν την περιμένει (δύναμη υπερκεράσεως). Αυτή τη δύναμη την ονομάζει Τσι και συμβουλεύει τους στρατηγούς, να επιδιώκουν τη νίκη περισσότερο, με αυτή τη δύναμη, παρά με τη δύναμη άμεσης προσβολής (Sun Zu, Η τέχνη του πολέμου 2003, 15-16). Υποστήριζε ότι, εάν ξέρουμε τον εχθρό και τον εαυτό μας, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία για τη νίκη μας, αν ξέρουμε τον ουρανό και τη γη, τον καιρό και το έδαφος, τότε μπορούμε να ολοκληρώσουμε τη νίκη μας. Η τέχνη του πολέμου μας διδάσκει, να μην στηριζόμαστε στην πιθανότητα, ότι ο εχθρός δεν θα έρθει, αλλά στην ετοιμότητά μας να τον αντιμετωπίσουμε, όχι στην ευνοϊκή υπόθεση ότι δεν θα επιτεθεί, αλλά μάλλον στο γεγονός, ότι έχουμε κάνει τη θέση μας απρόσβλητη. Γι' αυτόν, η άριστη ενέργεια στον πόλεμο είναι να υποταχτεί ο εχθρός χωρίς μάχη, διότι ο σκοπός του πολέμου είναι η ειρήνη, ενώ η ανώτερη μορφή στρατηγικής είναι να ματαιώνει κανείς, τα σχέδια του εχθρού. Αυτό το πετυχαίνει αν στηρίζει τον πόλεμο στην εξαπάτηση, κάνει επίθεση εναντίον του εχθρού, όπου δεν είναι προετοιμασμένος και δεν τον περιμένει (Sun Zu, Η τέχνη του πολέμου 2003, 20-25). Υπενθυμίζει ότι, οι παλιοί καλοί πολεμιστές, πρώτα φρόντιζαν να εξασφαλίσουν τον εαυτό τους από κάθε ενδεχόμενο ήττας και μετά περίμεναν την ευκαιρία, που θα τους επέτρεπε να νικήσουν τον εχθρό και αναφέρει ότι, το να ασφαλίζουμε τους

εαυτούς μας απέναντι στην ήττα είναι στο χέρι μας, αλλά η ευκαιρία να νικήσουμε τον εχθρό, δίνεται από τον ίδιο τον εχθρό (Sun Zu, Η τέχνη του πολέμου 2003, 34). Υποστηρίζει ότι, όποιος φτάσει πρώτος στο πεδίο της μάχης και περιμένει τον ερχομό του εχθρού, θα είναι ξεκούραστος, ενώ ο οποίος έρχεται δεύτερος και είναι υποχρεωμένος να βιαστεί για τη μάχη, θα φτάσει εξαντλημένος. Συμβουλεύει ότι, αν επιθυμούμε να πολεμήσουμε, είναι δυνατόν να εξαναγκάσουμε τον εχθρό σε συμπλοκή, ακόμα και αν προστατεύεται από ένα ψηλό ανάχωμα και μία βαθιά τάφρο. Εκείνο που έχουμε να κάνουμε όλο κι όλο, είναι να επιτεθούμε σε κάποια άλλη θέση, που θα είναι υποχρεωμένος να σπεύσει να την προστατεύσει, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι στον πόλεμο, ο σκοπός είναι να αποφεύγεις ότι είναι ισχυρό και να προσβάλλεις ότι είναι αδύνατο (Sun Zu, Η τέχνη του πολέμου 2003, 41,42,45). Διατείνεται ότι, η ταχύτητα είναι η πεμπτουσία του πολέμου και θα πρέπει να επωφελούμαστε από την έλλειψη ετοιμότητας του εχθρού, να προχωράμε από προσβάσεις μη αναμενόμενες και να κάνουμε επίθεση σε αφύλακτα σημεία. Πάντα επίκαιρο είναι το σχόλιο ότι, η γνώση των διαθέσεων του εχθρού, μπορεί να αποκτηθεί μόνο από άλλους άντρες και η προτροπή του είναι, να γινόμαστε πανούργοι και να χρησιμοποιούμε κατασκόπους σε κάθε είδους εργασία (Sun Zu, Η τέχνη του πολέμου 2003, 67,79,80), διότι ένας στρατός χωρίς κατασκόπους, είναι σαν έναν άνθρωπο χωρίς αυτιά και μάτια (Sun Zu, Η τέχνη του πολέμου 2003, 138). Για να έχουμε εσωτερικούς κατασκόπους, πρέπει να χρησιμοποιούμε τους επισήμους αξιωματούχους του εχθρού, ενώ για να έχουμε τοπικούς κατασκόπους, πρέπει να χρησιμοποιούμε τις υπηρεσίες των κατοίκων μιας περιοχής. Δε θα πρέπει να υπάρχει άλλη δραστηριότητα για την οποία τηρείται μεγαλύτερη μυστικότητα, ενώ είναι απαραίτητο να διατηρούμε τις πιο στενές σχέσεις με τους κατασκόπους και να τους ανταμείβουμε πιο γενναιόδωρα από οποιονδήποτε άλλο, σε ολόκληρο τον στρατό. Τέλος, πολύτιμη είναι η συμβουλή του σχετικά με διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού, που τη θεωρεί βασικό προσόν του ηγέτη, ώστε υποστηρίζει ότι εάν ένας στρατηγός αγνοεί την αρχή της προσαρμοστικότητας, δεν πρέπει η πολιτεία να του εμπιστεύεται θέση εξουσίας, διότι ο επιδέξιος χειριστής ανθρώπων θα πάρει το βέλτιστο από κάθε είδους άνθρωπο, χρησιμοποιώντας το σοφό άνθρωπο, τον γενναίο άνθρωπο, τον άπληστο άνθρωπο και τον ανόητο άνθρωπο, προς όφελός του, μιας και ο σοφός άνθρωπος, ευχαριστείται με το να εδραιώνει την αξία του, ο γενναίος άνδρας θέλει να δείξει θάρρος κατά τη διάρκειά της δράσεως, ο άπληστος είναι γρήγορος στο να αρπάζει τις ευκαιρίες, που υπόσχονται οφέλη και ο ανόητος άνθρωπος, δεν έχει το φόβο του θανάτου. (Sun Zu, Η τέχνη του πολέμου 2003, 79,80,89)

ΕΜΜΕΣΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Για την καλύτερη κατανόηση της συνέχειας της εργασίας, χρήσιμο θα ήταν, στο σημείο αυτό, να γίνει μία σύνοψη, των ως τώρα στοιχείων. Η ισχύς, λοιπόν, αποτελεί ένα απαραίτητο όργανο της διακυβέρνησης και στην προσπάθειά για την ερμηνεία της, η επιστημονική κοινότητα της έχει αποδώσει πληθώρα ορισμών, από τους οποίους θα συγκρατήσουμε τον αντίστοιχο του Nye, που περιγράφει την ισχύ ως τη δυνατότητα να επηρεάζουμε τη συμπεριφορά των άλλων, ώστε να παίρνουμε το αποτέλεσμα που εμείς θέλουμε (J. S. Nye 2009), το γνωμικό του Carr, ότι η ισχύς αποτελεί το νόμισμα των συναλλαγών στις διεθνείς σχέσεις και οι κυριότεροι δρώντες του, που είναι τα κράτη έθνη, ενεργώντας με ορθολογικά κριτήρια, αυξάνουν συνεχώς την ισχύ τους, με απώτερο στόχο τη μεγιστοποίηση του εθνικού τους συμφέροντος, που είναι η ασφάλεια, η οποία και εξασφαλίζει την επιβίωσή τους (Carr 2000, 17) και τέλος τον αντίστοιχο του Dahl που αναφέρει ότι η ισχύς, στοχοποιώντας τον νου του κάθε ατόμου, μπορεί να εκφραστεί και ως επιρροή, που αφορά τους τομείς του πνεύματος, του συναισθήματος αλλά και τον εσωτερικό ψυχολογικό κόσμο των ανθρώπων (R. A. Dahl 1979, 55-104). Από την κατηγοριοποίηση της ισχύος μπορούμε να βασιστούμε στην αντίστοιχη του Carr, που τη διαχωρίζει σε τρεις κατηγορίες, τη στρατιωτική ισχύ, την οικονομική ισχύ και την ισχύ της πειθούς, ο οποίος στην τελευταία κατηγορία δίνει έμφαση στην εφαρμογή της προπαγάνδας, με ιδιαίτερη αναφορά στην κρατική προπαγάνδα, που εφαρμόζεται είτε σε δημοκρατικές χώρες, είτε σε αυταρχικές, μέσω της λαϊκής εκπαίδευσης, δηλαδή στα σχολεία και προσθέτει ότι το ζήτημα δεν είναι πλέον, αν οι άνθρωποι θα είναι πολιτικά ελεύθεροι να εκφράσουν τις απόψεις τους, αλλά αν η ελευθερία της γνώμης σημαίνει για την πλειοψηφία των ανθρώπων κάτι άλλο, πέρα από την υποταγή στην επιρροή των αναρίθμητων μορφών προπαγάνδας, που ελέγχει το κάθε είδους κατεστημένο (Carr 2000, 154,181-184). Ακολούθως, σε ότι αφορά την εφαρμογή της ισχύος, χρήσιμος είναι ο διαχωρισμός του Nye ως σκληρή ισχύ, για τις περιπτώσεις που κάποιος πετυχαίνει τον σκοπό του, μέσω του εξαναγκασμού ή της πληρωμής και προϋποθέτει, ως επί το πλείστον, χρήση στρατιωτικών ή/και οικονομικών πόρων, ως ήπια ισχύ, για οτιδήποτε χρησιμοποιεί κάποιος για να πετύχει τον σκοπό του, μέσω της έλξης, στοχοποιώντας την καρδιά και το μυαλό των κοινωνιών – στόχων, η οποία και μπορεί να φτάσει μακρύτερα από οποιαδήποτε πολιτική ή στρατιωτική δύναμη, ιδίως στη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης και της πληροφορίας, οπότε και καταρρίπτει τον ισχυρισμό του Joseph Stalin που διατύπωσε κατά το τέλος του Β'ΠΠ, ότι ο καθένας επιβάλλει το σύστημα του, όσο μακριά μπορεί να φτάσει ο στρατός του (J. Nye, Soft power:

The means to success in World Politics 2004, 10). Οι πηγές της ήπιας ισχύος μιας χώρας προέρχονται από την κουλτούρα της, τις πολιτικές της αξίες και την εξωτερική της πολιτική, με την ιδιαιτερότητα ότι, αυτές δεν εξαρτώνται αποκλειστικά από την κρατική λειτουργία. Αναγνωρίζοντας, την αναποτελεσματικότητα της αποκλειστικής χρήσης είτε της σκληρής, είτε της ήπιας ισχύος, ο Nye εισήγαγε και έναν νέο όρο στις διεθνείς σχέσεις, την έξυπνη ισχύ, που περιλαμβάνει συγκροτημένες και συνδυαστικές δράσεις και των δύο ανωτέρω ειδών ισχύος (J. S. Nye 2009).

Σε ότι αφορά το διεθνές σύστημα και τη συμπεριφορά των κρατών, υιοθετείται η θεώρηση του επιθετικού ρεαλισμού, όπως αυτή παρουσιάζεται από τον John J. Mearsheimer, στο βιβλίο του με τίτλο «Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων» σύμφωνα με την οποία, το ίδιο το διεθνές σύστημα, με τα χαρακτηριστικά του, αναγκάζει τα κράτη, τα οποία επιδιώκουν την επιβίωσή τους, μέσω της μεγιστοποίησης της ασφάλειάς τους, να ενεργούν επιθετικά, το ένα απέναντι στο άλλο, λόγω του φόβου που γεννά η έλλειψη εμπιστοσύνης που υπάρχει ανάμεσά τους, οπότε και αυτά αναζητούν ευκαιρίες να μεγιστοποιήσουν την ισχύ τους, απέναντι στα άλλα προσέχοντας πάντα, όχι μόνο τις άμεσες συνέπειες των πράξεών τους, αλλά και τις μακροπρόθεσμες. Προκύπτουν έτσι, τρία γενικά πρότυπα συμπεριφοράς, ο φόβος, η αυτοβοήθεια και η μεγιστοποίηση της ισχύος, με σκοπό τη μεγιστοποίηση του μεριδίου τους επί της παγκόσμιας ισχύος, πράγμα που σημαίνει την απόκτηση ισχύος εις βάρος άλλων κρατών, με απώτερο στόχο να γίνουν ο ηγεμόνας, δηλαδή, η μοναδική μεγάλη δύναμη στο διεθνές σύστημα, ενώ ο πόλεμος είναι η κυριότερη και η πλέον αμφιλεγόμενη στρατηγική, που χρησιμοποιούν τα κράτη, για να αποκτήσουν σχετική ισχύ (Mearsheimer 2006, 83,306).

Έχοντας αυτά κατά νου, αν ανατρέξουμε, ξανά, στην τέχνη του πολέμου του Sun Zu και σκεπτόμενοι “out of the box”, εκμεταλλευόμενοι την παγκοσμιοποίηση, τα χαρακτηριστικά του σύγχρονο τρόπου ζωής και την τεχνολογία, μπορούμε να ανακαλύψουμε καινοτόμους τρόπους στρατηγικής και δράσης των κρατών, σε ότι αφορά την εφαρμογή της ισχύος στο διεθνές σύστημα.

Αρχής γενομένης από το απόφθεγμα του ότι, θα πρέπει να αποφεύγεται ο πόλεμος και να επιδιώκεται η επιτυχία του σκοπού του πολέμου, χωρίς σύγκρουση, θεωρούμε ότι σαν πόλεμος χαρακτηρίζεται οποιαδήποτε φανερή ενέργεια προσβολής των δυνάμεων του αντιπάλου, ενώ η επιτυχία του σκοπού του πολέμου θα πρέπει να αναζητηθεί μέσω δράσεων που δε θα προκαλέσουν ή δε θα γίνουν αντιληπτές, από τον αντίπαλο. Έτσι πετυχαίνεται η

άριστη ενέργεια στον πόλεμο, που είναι να υποταχτεί ο εχθρός χωρίς μάχη, μέσω της εξαπάτησης, της πανουργίας, της χρησιμοποίησης τεχνασμάτων, του ελιγμού και του αφνιδιασμού, ή εναλλακτικά της στρατηγικής διαίρει και βασίλευε, στοχεύοντας στην κοινή γνώμη του αντιπάλου, κάνοντας χρήση εργαλείων της πειθούς, όπως είναι η προπαγάνδα αλλά και των αντίστοιχων, της ήπιας ισχύος. Με διακριτικότητα, μυστικότητα και καλυμμένες ενέργειες μπορεί να γίνει επίθεση σε τομείς που ο αντίπαλος δεν το περιμένει και δεν είναι προετοιμασμένος, ενώ όσο ζωτικότεροι είναι αυτοί οι τομείς, για τη λειτουργία του αντιπάλου, τόσο αποτελεσματικότερες θα είναι οι αντίστοιχες ενέργειες. Επίσης, όσο περισσότερο αργήσει ο αντίπαλος να αντιληφθεί ανάλογες ενέργειες, τόσο πιο αποτελεσματικές αυτές θα είναι, ενώ σ' αυτό βοηθάει αυτές, να έχουν περιβληθεί με έναν νομιμόφρων μανδύα. Τέτοιοι είναι, οι τομείς της πολιτικής, της ενημέρωσης, της εκπαίδευσης, των εκδόσεων και γενικότερα η ακαδημαϊκή κοινότητα και η σφαίρα των ιδεών εντός των οποίων υπάρχουν τεράστια περιθώρια ελιγμών, ώστε να επιτευχθούν στόχοι, χωρίς τη χρήση μορφών σκληρής ισχύος. Τι καλύτερο, από το να καταφέρεις να επηρεάσεις τον τρόπο που γαλουχεί ο αντίπαλος τη νέα του γενιά, μέσω της εκπαίδευσης που παρέχεται σε κάθε είδους σχολείο και διαμορφώνει την κοινή του γνώμη, μέσω της ενημέρωσης, στην εποχή της έκρηξης της πληροφορίας. Δεν υπάρχει ταβάνι στο τί μπορεί να πετύχει κανείς με αυτή την τακτική, από το να τραυματίσει η συνοχή μιας κοινωνίας και την πίστη στις ιδέες της, ως ακόμη και να καταφέρει να επηρεάσει αποτελέσματα, κατά τα φαινόμενα, αδιάβλητων εκλογικών αναμετρήσεων, με απώτερο στόχο την μεγιστοποίηση της σχετικής του ισχύος, την επίτευξη της πολυπόθητης ηγεμονίας και του απόλυτου σε ότι αφορά την ασφάλειά του, εξασφαλίζοντας έτσι, την επιβιώσή του. Για όλ' αυτά απαιτείται άριστη γνώση του εχθρού και του περιβάλλοντος, η οποία εξασφαλίζεται από αξιόπιστες πληροφορίες που μπορεί να δώσουν μόνο πηγές του εχθρού, οι αντίστοιχοι κατάσκοποι. Αυτοί μπορεί να είναι ανάμεσα στους επίσημους αξιωματούχους του, αλλά και ανάμεσα στους απλούς κατοίκους μιας περιοχής, που θα εργάζονται ακόμα και εν αγνοία τους, προς όφελός μας, διαμορφώνοντας ανάλογα, τις αποφάσεις της πλειοψηφίας. Κάθε είδους άτομο, είναι χρήσιμο για να επιτελέσει αυτές τις λειτουργίες και κανείς δεν πρέπει να αποκλείεται, πρώτα όμως απ' όλα, θα πρέπει να έχει εξασφαλιστεί η σωστή του διαχείριση και η γενναιόδωρη ανταμοιβή του, αλλά και το ότι οι ημέτεροι στόχοι δεν είναι ευάλωτοι, σε ανάλογες ενέργειες του εχθρού. Εξασφαλίζοντας, δηλαδή, την άμυνά μας, αναζητούμε ευκαιρίες, για επίθεση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5º: ΟΞΕΙΑ ΙΣΧΥΣ - SHARP POWER

ΟΡΙΣΜΟΣ

Τον Απρίλιο του 2014, ο διεθνής άξονας της Αυστραλιανής Ραδιοτηλεόρασης Australian Broadcasting Corporation (ABC) ανακοίνωσε μια τεράστια συμφωνία με το Shanghai Media Group, έναν όμιλο που υποστηρίζεται από τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (ΛΔΚ), η οποία προσδοκούσε να δώσει στο ABC περισσότερη πρόσβαση στο κινεζικό κοινό από οποιαδήποτε άλλη, δυτικό δίκτυο, είχε ποτέ πριν (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 9). Ο διευθύνων σύμβουλος της ABC, Mark Scott, χαιρέτισε τη συμφωνία ως άνοιγμα ενός εντελώς νέου κόσμου της τηλεόρασης και της διαδικτυακής συνεργασίας μεταξύ της Αυστραλίας και της Κίνας, και δήλωσε ότι θα προσφέρει ένα πραγματικά μοναδικό παράθυρο ευκαιρίας, για όλα τα μέσα ενημέρωσης της Αυστραλίας στις προσπάθειές τους, να προσεγγίσουν το κοινό της ΛΔΚ (Bulbeck 2014). Παρατηρώντας το γεγονός επιφανειακά, η συμφωνία φάνηκε να εξασφαλίζει την πρόσβαση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, τουλάχιστον μίας δημοκρατικής χώρας, μέσα σε ένα αυταρχικό σύστημα. Ωστόσο, αυτό ήταν παραπλανητικό, γιατί το συμβόλαιο περιείχε έναν σοβαρό συμβιβασμό, που θα έπληττε σοβαρά τη δημοσιογραφική ακεραιότητα του αυστραλιανού ραδιοτηλεοπτικού φορέα, που σημειωτέων, χρηματοδοτείται από τους φορολογούμενους. Η διοίκηση του ABC είχε συμφωνήσει, να εξαλείφει ειδήσεις και θέματα στην κινεζική γλώσσα, με περιεχόμενο χαρακτηρισμένο ως απαράδεκτο από το Πεκίνο, τόσο στην Αυστραλία, όσο και στο εξωτερικό. Με αυτόν τον τρόπο οι κινεζικές αρχές επέβαλαν και πέτυχαν, οι Αυστραλοί, να φιμώσουν μια σημαντική ανεξάρτητη φωνή (Fitzgerald John 2018, 59-67). Αυτό, όπως εξηγεί ο Christopher Walker στο άρθρο του με τίτλο: What Is "Sharp Power"? στο Journal of Democracy, δεν ήταν ένα μεμονωμένο περιστατικό, αλλά αποτελεί μέρος ενός ανησυχητικού συνδυασμού συνεχιζόμενων επιχειρήσεων επιρροής που έχει το Κινεζικό Κομμουνιστικό Κόμμα (ΚΚΚ) με στόχο την εκπαίδευση, τις εκδόσεις, την πολιτική και την πολιτιστική ζωή στην Αυστραλία, και απώτερο σκοπό, τη διείσδυση και τη διάβρωση της δημοκρατίας της (Hamilton, 2018, 1-3). Αυτή η προσπάθεια επιρροής είναι ένα έργο πολλών ετών, που τα τελευταία χρόνια, φαίνεται να εισέρχεται σε νέα καμπή (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 9).

Οι απειλές στις οποίες εκτέθηκε η Αυστραλία δεν είναι αποκλειστικά τοπικό θέμα. Αντ'αυτού, αποτελούν μέρος ενός, εν δυνάμει, ολέθριου παγκόσμιου προτύπου. Στην εποχή

της παγκοσμιοποίησης και της αναζωπύρωσης του αυταρχισμού, θεσμικά όργανα ενός αυξανόμενου αριθμού δημοκρατιών τείνουν να συνεργάζονται και να ασχολούνται με την προβολή της αυταρχικής επιρροής, μέσω πιο ποικίλων καναλιών, από ποτέ άλλοτε. Η Αυστραλία, όπως και πολλές άλλες ανοικτές κοινωνίες, έρχονται αντιμέτωπες με τις δράσεις της "Οξείας Ισχύος" (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 10).

Η έννοια της «Οξεία Ισχύς» αναφέρθηκε για πρώτη φορά σε ένα άρθρο του Christopher Walker και της Jessica Ludwig, στο αμερικανικό περιοδικό για τις διεθνείς σχέσεις Foreign Affairs, με τίτλο «The Meaning of Sharp Power: How the Authoritarian States Project Influence», που δημοσιεύθηκε στις 16 Νοεμβρίου 2017, το οποίο και αποτελούσε τη σύνοψη της επερχόμενης έκθεσής τους, που θα παρουσιάζονταν στις 5 Δεκεμβρίου του 2017 στο International Forum for Democratic Studies με τίτλο: 'Soft Power to Sharp Power: Rising Authoritarian Influence in the Democratic World' και αφορά τον πόλεμο πληροφοριών, που διεξάγεται από τις σημερινές αυταρχικές δυνάμεις, ιδιαίτερα την Κίνα και τη Ρωσία, με στόχο την αύξηση της επιρροής τους, μέσω πρωτοβουλιών στους τομείς των ΜΜΕ, του ακαδημαϊκού κόσμου, των εκδόσεων, του πολιτισμού, της πολιτικής και των δεξαμενών σκέψης. Αφορμή για τον όλο προβληματισμό, σχετικά με τη Sharp Power, αποτέλεσε η διαπίστωση ότι, την περασμένη δεκαετία, το Πεκίνο και η Μόσχα έχουν ξοδέψει δεκάδες δισεκατομμύρια δολάρια, για να διαμορφώσουν τις αντιλήψεις και τη συμπεριφορά του κόσμου, γύρω από τις ίδιες, χρησιμοποιώντας νέα και παλιά εργαλεία, εκμεταλλευόμενες την ασυμμετρία του ανοίγματος, μεταξύ των δικών τους περιοριστικών συστημάτων και των ανοικτών δημοκρατικών κοινωνιών, με παγκόσμιες επιπτώσεις⁶⁵ (J. Nye, Foreignaffairs 2018).

Ο όρος "Sharp Power" αποτελεί μια νέα προσέγγιση στις διεθνείς σχέσεις, που συνήθως περιλαμβάνει, προσπάθειες λογοκρισίας, ή τη χρήση χειραγώγησης για να υπονομευθεί η ακεραιότητα των ανεξάρτητων θεσμών και έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της ελεύθερης έκφρασης και τη στρέβλωση του πολιτικού περιβάλλοντος. Όπως αναφέρεται στην ανωτέρω έκθεση του Δεκεμβρίου του 2017, από το National Endowment for Democracy's (NED) που εισήγαγε τον όρο, ονομάζεται "Sharp" γιατί αυτή επιδιώκει να «διαπεράσει, διεισδύσει ή να διατρήσει» το περιβάλλον πολιτικής και πληροφορίας των χωρών – στόχων και γι' αυτό διαφέρει από την ήπια ισχύ. Έτσι, απορρίπτεται ο ισχυρισμός

⁶⁵ Όπως αναφέρει ο Nye, οι ανησυχίες των ΗΠΑ έχουν επικεντρωθεί στη ρωσική παρέμβαση στις προεδρικές εκλογές του 2016 και στις κινεζικές προσπάθειες για τον έλεγχο των συζητήσεων για ευαίσθητα θέματα στις αμερικανικές δημοσιεύσεις, ταινίες και αίθουσες διδασκαλίας (J. Nye, Foreignaffairs 2018).

αυτών των κυβερνήσεων, ότι οι πράξεις τους, είναι μια νόμιμη προσπάθεια, ώστε να "μοιράζονται εναλλακτικές ιδέες" ή να "διευρύνουν τη συζήτηση". Η οξεία ισχύς δεν αφορά κυρίως την έλξη ή την πειθώ. Αντίθετα, επικεντρώνεται στην αποστροφή και τον χειραγώγηση. Ο κύριος στόχος της, δεν είναι ένας καλόπιστος διάλογος, μεταξύ αντιπάλων σε διεθνή θέματα, τουναντίον εκμεταλλεύεται, καταχρηστικά, την ελευθερία της έκφρασης, του Τύπου και τις ευαισθησίες στις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προκειμένου να υποδαυλίσει, να υπονομεύσει και να αποσταθεροποιήσει, τις δυτικές φιλελεύθερες δημοκρατίες (Walker Christopher and Ludwig Jessica, National Endowment for Democracy 2017, 13).

ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Για την καλύτερη κατανόηση του όρου Sharp Power, χρήσιμο θα ήταν, να ανατρέξουμε στα αντιπροσωπευτικά, εκείνα δείγματα, ενεργειών και δράσεων, των σύγχρονων αυταρχικών κρατών, στους τομείς των ΜΜΕ, του ακαδημαϊκού κόσμου, των εκδόσεων, του πολιτισμού, της πολιτικής και των δεξαμενών σκέψης, που είδαν το φως της δημοσιότητας και προκάλεσαν την επίκληση της ανάγκης του καθορισμού, ενός νέου λεξικού στις διεθνείς σχέσεις, για την ερμηνεία της συμπεριφοράς τους, έναντι των δημοκρατικών θεσμών του διεθνούς συστήματος (Walker Christopher and Ludwig Jessica, National Endowment for Democracy 2017). Βασικές πηγές άντλησης δεδομένων, θα αποτελέσουν η ίδια η έκθεση του NED, καθώς επίσης και οι αντίστοιχες δημοσιεύσεις, έγκριτων μελετητών και δημοσιογράφων, μεταξύ των οποίων είναι οι Christopher Walker, Jessica Ludwig, Thorsten Benner, Minxin Pei, Robert D. Blackwill, Philip H. Gordon, Adil Rasheed, Anne-Marie Brady και ο Joseph S. Nye Jr.

Αρχικά, μελετώντας το άρθρο του ίδιου του Christopher Walker, "What Is "Sharp Power"?" στο Journal of Democracy, τον Ιούλιο του 2018, μπορεί κανείς να σχηματίσει μία ολοκληρωμένη άποψη σχετικά με το ερώτημα του τίτλου του, ανατρέχοντας στο πλήθος των αναφορών του συγγραφέα, στα μοντέλα ελεγχόμενης πληροφόρησης της Κίνας και της Ρωσίας, που εξηγούν το παράδειγμα της αυταρχικής τους προσέγγισης, όπως το ότι το 2013, η Ρωσία συγκέντρωσε τους βασικούς της οργανισμούς πληροφόρησης, υπό μία ενιαία οργάνωση (Orttung Robert and Walker Christopher 2014) και επέκτεινε σημαντικά την εμπλοκή της, σε τομείς σχετικούς με την πληροφορία, εντός διαφόρων δημοκρατιών, σε ολόκληρη την Ευρώπη και την Αμερική, τη στιγμή που, όπως υποστηρίζει, η Κίνα,

βρίσκεται σε μια κατηγορία από μόνη της, όταν πρόκειται για λειτουργίες μέσα στη δημόσια σφαίρα των δημοκρατιών. Εκμεταλλεύεται την τηλεόραση, το ραδιόφωνο και το διαδίκτυο,⁶⁶ ώστε η επιρροή της να αυξάνεται παντού στην Αφρική, την Ευρώπη και το Δυτικό Ημισφαίριο (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 15). Στις αρχές του 2018, οι αρχές της Κίνας ανακοίνωσαν τη δημιουργία ενός νέου υπερδικτύου μέσω ενημέρωσης και πληροφοριών, που θα ονομάζεται η «Φωνή της Κίνας» (Voice of China). Μια είδηση από το Xinhua, το επίσημο πρακτορείο ειδήσεων της ΛΔΚ, που καθιστά σαφές ότι, αυτό το μεγαθήριο της ενημέρωσης, θα λειτουργεί στο πλαίσιο του κεντρικού τμήματος προπαγάνδας του ΚΚΚ, είναι ότι αποστολή του θα είναι η προώθηση των θεωριών, της πολιτικής γραμμής και των πολιτικών του κόμματος και ένα από τα καθήκοντά του, να διαχειρίζεται κατ'αρχήν κοινωνικά θέματα (Bandurski David 2018). Όσο οι πλατφόρμες των ΜΜΕ, επεκτείνονται και οι μεγαλύτερες εταιρίες διαδικτύου της ΛΔΚ, γίνονται παγκοσμίου εμβέλειας, η ικανότητα του Πεκίνου να επεξεργάζεται πληροφορίες με συστηματικό και επιλεκτικό τρόπο ισχυροποιείται, ειδικά σε μέρη όπου τα ΜΜΕ είναι ευάλωτα. Ένα τέτοιο μέρος είναι η Αφρική, όπως αναφέρει ο Walker (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 15). Εκεί, η Κίνα έχει πραγματοποιήσει σημαντικές επενδύσεις σε υποδομές των μέσων ενημέρωσης και οι κινεζικές τακτικές λογοκρισίας αναπτύσσονται σε θέματα, που το Πεκίνο θεωρεί ευαίσθητα. Σε ολόκληρη την υποσαχάρια Αφρική, τα κινεζικά κρατικά ΜΜΕ έχουν δύο κατηγορίες συνεργατών. Υπάρχουν αφρικανικοί συντάκτες στα κατά τόπους πρακτορεία και μια ομάδα Κινέζων συντακτών στο Πεκίνο, οι οποίοι κρίνουν τις αποφάσεις των πρώτων, τουλάχιστον όσον αφορά θέματα ευαίσθητα για την ΛΔΚ. Οι Αφρικανοί δημοσιογράφοι, ενδέχεται να έχουν περιθώρια ελιγμών, όταν καλύπτουν τοπικές ειδήσεις, αλλά μπορεί να δουν το Πεκίνο να απορρίπτει, να λογοκρίνει, ή να μεταβάλλει το περιεχόμενό τους, όταν εμπλέκονται, τα κινεζικά συμφέροντα⁶⁷ (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 16). Η κινεζική κυβέρνηση προσφέρει στους Αφρικανούς δημοσιογράφους "κατάρτιση" και ευκαιρίες να επισκεφτούν την Κίνα. Η πραγματική δημοσιογραφική εκπαίδευση, όμως, δεν είναι ο στόχος. Αντ'αυτού, η εστίαση είναι στην προώθηση των κινεζικών επιτευγμάτων (πολιτιστικών και μεγάλων έργων υποδομής) και στην εκμάθηση

⁶⁶ Παράλληλα με τις δραστηριότητές της στο εμπόριο, την εκπαίδευση και την τεχνολογία (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 15).

⁶⁷ Όλα αυτά για να διασφαλιστεί ότι η Κίνα εμφανίζεται συνεχώς με μία "θετική" ή "εποικοδομητική" αύρα (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 16).

τρόπων προβολής και αναφοράς θεμάτων, συμφώνως με τη γραμμή της κινεζικής κυβέρνησης⁶⁸ (Umejei Emeka 2018).

Η οξεία ισχύς, σύμφωνα με τον Walker, διαπερνά επίσης την ψηφιακή σφαίρα και επιβάλλει λογοκρισία. Η Κίνα, η Ρωσία και όσο καλύτερα μπορούν, άλλα αυταρχικά καθεστάτα, έχουν εφαρμόσει τα ηλεκτρονικά εργαλεία και τις τεχνολογίες που έχουν δημιουργήσει για εσωτερική χρήση, σε διεθνές επίπεδο. Μέσω του ηλεκτρονικού συστήματος λογοκρισίας, γνωστού ως Great Firewall, οι κινεζικές αρχές, έχουν από καιρό τη δυνατότητα να διαχειριστούν και να περιορίσουν, τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι της Κίνας, η μεγαλύτερη ομάδα χρηστών του Διαδικτύου στο εσωτερικό ενός ενιαίου συνόλου εθνικών συνόρων, έχουν πρόσβαση στις πηγές του διαδικτύου. Η κυβέρνηση εξετάζει προσεκτικά τα σχόλια των Κινέζων πολιτών, μέσω διαφόρων εφαρμογών και υπηρεσιών που δεν είναι κινεζικές, μια εξέλιξη που θα έχει όλο και περισσότερες επιπτώσεις, στην παγκόσμια ελευθερία έκφρασης. Η Κίνα έχει επίσης, επιτυχώς, πείσει ξένες τεχνολογικές και εκδοτικές εταιρείες, όπως η Google και το Facebook,⁶⁹ να αφαιρέσουν επιλεγμένο περιεχόμενο. Ο πρωταρχικός στόχος του Πεκίνου, όπως και της Μόσχας, είναι να ασκήσει έλεγχο στις σφαίρες ενημέρωσης και τα εργαλεία διάδοσης σκέψεων και ιδεών. Το μοντέλο διαχείρισής τους, είναι συγκεκριμένο και ενιαίο. Η ιδέα είναι, να δοθεί στο καθεστώς η δυνατότητα, να παρακολουθεί τη συστημική επιλογή των πληροφοριών, κάτι που είναι αναπόσπαστο μέρος ενός προγράμματος λογοκρισίας και βασικό χαρακτηριστικό της οξείας ισχύος. Καθώς οι αρχές του Πεκίνου και της Μόσχας, εμβαθύνουν σε ότι αφορά την τεχνητή νοημοσύνη, είναι δυνατό να αξιοποιήσουν αυτές τις τεχνολογίες, για να καθορίσουν μελλοντικά, ακόμα πιο ακριβείς μεθόδους λογοκρισίας (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 16-17).

Οι πλατφόρμες επιρροής που έχουν ενσωματώσει οι αυταρχικοί στις δημοκρατικές κοινωνίες, σημειώνει ο Walker, ξεπερνούν τα MME και αγκαλιάζουν την εκπαιδευτική σφαίρα, το εμπόριο, τον πολιτισμό, την πολιτική, την τεχνολογία και τις δεξαμενές σκέψης (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 12-13). Αυτές οι πλατφόρμες, προωθούν τις γραμμές του Πεκίνου ή της Μόσχας, ενώ ταυτόχρονα προσπαθούν να απομακρύνουν από το κέντρο της συζήτησης, τα θέματα για τα οποία οι κινεζικές και οι ρωσικές αρχές,

⁶⁸ Αυτό είναι μέρος μιας παγκόσμιας προσπάθειας, που είναι ιδιαίτερα ορατή στη Λατινική Αμερική. Ο Πρόεδρος της Κίνας Xi Jinping έχει δηλώσει ότι θέλει να φέρει χιλιάδες λατινοαμερικάνους πολιτικούς, ακαδημαϊκούς, δημοσιογράφους, αξιωματούχους και πρώην διπλωμάτες στην Κίνα, έως το 2020 (Cardenal Juan Pablo 2018).

⁶⁹ Η Google και το Facebook, έχουν αποκλειστεί από την Κίνα.

προτιμούν να ακούν μόνο σιωπή. Αντίστοιχες προσπάθειες, σε παγκόσμια εμβέλεια, υπάρχουν σοβαρές υποψίες, ότι ενεργούνται μέσω του διευρυμένου δικτύου των ινστιτούτων Confucius της ΛΔΚ, που υπερβαίνει τα πεντακόσια, σε όλο τον κόσμο. Ξεκινώντας το 2004, τα ινστιτούτα αυτά, αποτέλεσαν πρωτοβουλίες του κινεζικού κράτους με σκοπό, να εισχωρήσει στον κόσμο του πολιτισμού και της ακαδημαϊκής κοινότητας. Βρίσκονται στην Αφρική, την Ευρώπη, την Ασία, στον Ειρηνικό και την Αμερική,⁷⁰ παρέχουν εκμάθηση της κινεζικής γλώσσας και διάφορες προσφορές πολιτιστικού χαρακτήρα, μέσω της παρουσίας τους σε πανεπιστημιούπολεις, σε δεκάδες δημοκρατίες. Οι κινεζικές αρχές παρουσιάζουν τα Ινστιτούτα Confucius,⁷¹ ως παρόμοια με τα Γαλλικά Alliance Française ή το Goethe-Institut της Γερμανίας, τα οποία και λαμβάνουν κυβερνητική χρηματοδότηση, για την παροχή γνώσεων γλωσσομάθειας και πολιτισμού. Ωστόσο, αντίθετα με αυτούς τους ανεξάρτητους οργανισμούς, τα ινστιτούτα Confucius, είναι ενσωματωμένα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ενώ απασχολούν στελέχη που έχουν κατά καιρούς προσπαθήσει να εμποδίσουν τα πανεπιστήμια υποδοχής, να διεξάγουν συζητήσεις για ευαίσθητα θέματα, όπως η Ταϊβάν ή το Θιβέτ (Peterson 2017, 95-100). Στο ίδιο πνεύμα κινούνται και αναφορές σχετικά με την ύπαρξη πυρήνων του ΚΚΚ σε πανεπιστημιούπολεις διαφόρων δημοκρατιών. Κινεζικές πρεσβείες και προξενικοί υπάλληλοι, έχουν εντοπιστεί να διοχετεύουν πόρους και να κατευθύνουν τις ενώσεις των κινέζων φοιτητών, με τρόπο που υποδηλώνει ακατάλληλη συμπεριφορά και πρόθεση να χειραγωγήσουν το ακαδημαϊκό περιβάλλον⁷² (Allen-Ebrahimian Bethany, Foreign Policy 2018). Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων και των μεγάλων πανεπιστημίων των ΗΠΑ, φιλοξενούν τις κινεζικές αρχές, υπό το φόβο ότι θα αποκλειστούν από την Κίνα ή ότι θα χάσουν τους κινέζους φοιτητές, εκτιμά ο Walker (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 17). Η κινεζική κυβέρνηση, μπορεί να μην παίρνει πάντα, αυτό που θέλει, αλλά έχει σχετικά λίγες ανησυχίες

⁷⁰ Περισσότερα από εκατό είναι μόνο στις ΗΠΑ (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 13).

⁷¹ Οτιδήποτε έχει να κάνει με τα ιδρύματα αυτά έχει ελάχιστη διαφάνεια, σύμφωνα με την Bethany Allen-Ebrahimian. Είναι δύσκολο να εξακριβωθεί, για παράδειγμα, το ποσό των χρημάτων της κινεζικής κυβέρνησης που πηγαίνει σε κάθε πανεπιστήμιο που τα φιλοξενεί. Επίσης, είναι ασαφές το επίπεδο του ελέγχου που έχουν τα πανεπιστήμια πάνω στα προγράμματα σπουδών, αυτών των ινστιτούτων. Δεδομένου ότι, οι συμφωνίες μεταξύ των μερών αυτών παραμένουν γενικά εμπιστευτικές, διαρροές εγγράφων και αιτήματα που υποβάλλονται στο πλαίσιο του αμερικανικού νόμου για την ελευθερία της πληροφορίας, είναι μεταξύ των σημαντικών πηγών πληροφοριών σχετικά, με τα θέματα αυτά (Allen-Ebrahimian Bethany, Foreign Policy 2018).

⁷² Οι φιλοδοξίες του Πεκίνου σε αυτόν τον τομέα δεν πρέπει να αποτελούν έκπληξη, κατά τον Christopher Walker. Το 2017, το υπουργείο Παιδείας της ΛΔΚ ανέθεσε σε κινέζους διπλωμάτες σε όλο τον κόσμο, να οικοδομήσουν ένα πολυδιάστατο δίκτυο επαφών, που να συνδέει την πατρίδα με το εξωτερικό, την Κίνα, τις πρεσβείες και τα προξενεία, με φοιτητικές ομάδες στην Αμερική και τον μεγάλο αριθμό φοιτητών στο εξωτερικό» (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 14).

για την προώθηση των απόψεών της, σχετικά με τα πρότυπά που θα πρέπει να ισχύουν εκτός Κίνας. Δεδομένης αυτής της προσέγγισης, οι συμφωνίες των δυτικών πανεπιστημίων που υπογράφουν, ώστε να φιλοξενήσουν τα Ινστιτούτα Confucius στις πανεπιστημιούπολεις τους, τα οποία μπορεί με μια πρώτη ματιά να φαίνονται απλά ως ένας τρόπος να προσφέρεται κάποια αβλαβής γνώση κινεζικής γλώσσας και πολιτισμού, αποτελούν πηγή ανησυχίας. Τον Φεβρουάριο του 2018, ο διευθυντής του Ομοσπονδιακού Γραφείου Ερευνών των ΗΠΑ καταφέρθηκε δημοσίως, κατά της "naïveté" των σχολών, σχετικά με τα ινστιτούτα Confucius και των "μη παραδοσιακών" προσπαθειών, συλλογής πληροφοριών από τη ΛΔΚ (Johnson Tim 2018) (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 17).

Εξίσου εντυπωσιακές, πρωτόγνωρες σε ότι αφορά την έκταση και επικίνδυνες, σύμφωνα με το Walker (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 14), είναι οι επιπτώσεις των δράσεων της οξείας ισχύος στον τομέα των εκδόσεων, πανεπιστημιακών και μη. Το 2014, η Cambridge University Press (CUP) αρνήθηκε να δημοσιεύσει το βιβλίο της Karen Dawisha, *Putin's Kleptocracy: Who Owns Russia?*, ένα προϊόν υποτροφίας, που συνέθετε σχολαστικά τη μετα-σοβιετική προέλευση του σημερινού ρωσικού συστήματος, υπό τον φόβο της άσκησης δίωξης, λόγω δυσφήμισης, στα βρετανικά δικαστήρια. Το βιβλίο τελικά εκδόθηκε από την Simon and Schuster, έχοντας προηγουμένως γράψει η Dawisha, μια ανοικτή επιστολή προς την CUP, κατακρίνοντας αυτό που ονομάζεται "προληπτικό κάψιμο βιβλίου, ως αποτέλεσμα φόβου νομικής δράσης" (E.L. 2014). Τον Αύγουστο του 2017, η CUP κατήργησε περίπου τριακόσια άρθρα από μια κινεζική ιστοσελίδα που φιλοξενούσε, το China Quarterly. Η κίνηση έγινε μετά την απειλή, της Γενικής Διεύθυνσης Τύπου και Εκδόσεων, της ΛΔΚ να απαγορεύσει την πρόσβαση σε όλα τα δημοσιευμένα περιοδικά εκδόσεων CUP, στην Κίνα. Σε αυτή την περίπτωση, η αντίδραση από την ακαδημία και την κοινή γνώμη, προκάλεσε την ανατροπή της απόφασης κατάργησης των επίμαχων άρθρων (Kennedy Maev and Phillips Tom 2017). Ωστόσο, τον Οκτώβριο του 2017, η Springer Nature, η οποία είναι από τους μεγαλύτερους εκδότες ακαδημαϊκών περιοδικών στον κόσμο, ανακοίνωσε ότι υπό την πίεση της ΛΔΚ, είχε αναστείλει την πρόσβαση σε εκατοντάδες άρθρα, στο τμήμα της κινεζικής γλώσσας του ιστοτόπου της, πολλά από τα οποία ασχολούνταν με πολιτικές ελίτ, ανθρώπινα δικαιώματα, την Ταϊβάν και το Θιβέτ (Hernández Javier C. 2017).

Στην εξέλιξη της έρευνάς τους, διάφοροι άλλοι μελετητές, έχουν διαπιστώσει ότι το Πεκίνο και οι αντιπρόσωποί του, έχουν επίσης αποπειραθεί να αυξήσουν την πολιτική τους παρέμβασή στην Αυστραλία (McKenzie Nick & Uhlmann Chris κ.ά. 2017), στη Νέα

Ζηλανδία⁷³ (Brady Anne-Marie, China in Xi's 'New Era': New Zealand and the CCP's 'Magic Weapons, 2018, 68-75) και την Τσεχία (Hala Martin 2018, 83-89), όπου έχουν καταγραφεί προσπάθειές τους, να διεισδύσουν στην πολιτική τους σκηνή, καθώς και σε κύκλους που σχετίζονται με την εξωτερική τους πολιτική, να ελέγξουν τις τοπικές ελίτ, καθώς και να εξασφαλίσουν την πρόσβαση σε βασικούς πόρους και πληροφορίες, όπως και να αποκτήσουν μεγαλύτερη επιρροή στον αντίστοιχο κινεζικό τους πληθυσμό, κάτι που συνιστά ιδιαίτερη απειλή για νέες και ευάλωτες δημοκρατίες (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 12) και όχι μόνο. Οι αναφορές του Δυτικού Τύπου, μιλάνε επίσης για την Κίνα που περιποιείται τους αναρχικούς πολιτικούς από τη Βρετανία, ειδικά εκείνους που έχουν επιχειρηματικούς δεσμούς με τη χώρα. Στην Αυστραλία, ο γερουσιαστής Sam Dastyari, παραιτήθηκε από τη Γερουσία της χώρας του, μετά από εκθέσεις, ότι είχε λάβει χρήματα από έναν δισεκατομμυριούχο, με δεσμούς με την κινεζική κυβέρνηση. Ο γερουσιαστής ήταν γνωστό ότι, ερχόταν σε αντίθεση με την επίσημη θέση της χώρας του, σχετικά με την εδαφική διαμάχη με την Κίνα, για τη θάλασσα της νότιας Κίνας. Στη Γερμανία, η υπηρεσία αντικατασκοπείας, κατηγόρησε επίσης την Κίνα ότι έρχεται σε επαφή με περίπου 10.000 Γερμανούς πολίτες, μέσω των κοινωνικών δικτύων, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται νομοθέτες και δημόσιοι λειτουργοί, με την ελπίδα να συλλέξει πληροφορίες και να στρατολογήσει πολιτικούς και κυβερνητικούς αξιωματούχους, έχοντας ανθρώπους που παρουσιάζονται ως think-tankers ή υπεύθυνοι προσλήψεων, μέσω της πλατφόρμας LinkedIn, προσφέροντας ακόμη και δωρεάν ταξίδια (Rasheed 2018).

Η οξεία ισχύς έχει στοχεύσει και χώρες σύμβολα της δημοκρατίας, όπως είναι οι ΗΠΑ, με απτό παράδειγμα τις συνεχιζόμενες έρευνες του FBI, στις κατηγορίες ότι ένας Ρώσος τραπεζίτης, που έχει συνδέσεις με το Κρεμλίνο, έριξε παράνομα χρήματα, για να χρηματοδοτήσει την προεκλογική εκστρατεία του Προέδρου Trump, το 2016 (Rasheed 2018). Επίσης, υπάρχει υποψία παρέμβασης της Ρωσίας και σε άλλες ξένες εκλογές, με στόχο την αποδυνάμωση της αξιοπιστίας των δημοκρατικών καθεστώτων. Επικεντρώνοντας στις εκλογές, το Κρεμλίνο αποσκοπεί, στην υπονόμηση των βασικών δημοκρατικών κανόνων και εκμεταλλευόμενο υπάρχουσες συγκρούσεις, μέσα σε αυτές τις

⁷³ Η Anne-Marie Brady θεωρεί ότι η Νέα Ζηλανδία ότι υπήρξε πεδίο δοκιμών για πολλές από τις προσπάθειες του ενιαίου μετώπου του ΚΚΚ, τα τελευταία χρόνια. Η ηγεσία του ΚΚΚ θεωρεί τη Νέα Ζηλανδία ως παράδειγμα, του πώς θα ήθελε να είναι οι σχέσεις της Κίνας, με τα άλλα κράτη (Brady Anne-Marie, Power 3.0 2018).

κοινωνίες, πετυχαίνει να αυξάνει συνεχώς την πόλωση και να διαρρηγνύει τη δημοκρατική συναίνεση (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 12).

Η ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΟΞΕΙΑΣ ΙΣΧΥΟΣ

Η διεθνής κοινότητα αντέδρασε καθυστερημένα στις ενέργειες των αυταρχικών κρατών, που αντιπροσώπευαν την οξεία ισχύ και αυτό οφείλεται στις εσφαλμένες εκτιμήσεις και στον εφησυχασμό των αντίστοιχων μελετητών και υπεύθυνων χάραξης πολιτικής των δυτικών κρατών, κάτι που συνέβη λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των ανάλογων δράσεων και της έλλειψης του κατάλληλου μοντέλου, για την ορθή τους ανάλυση, η οποία και γινόταν, επί σειρά ετών, υπό το πρίσμα των ορισμών της ισχύος, που εισήγαγε ο Joseph S. Nye Jr, το 1990, αυτών, δηλαδή, της σκληρής και της ήπιας ισχύος, με την πρώτη να χαρακτηρίζεται από απειλές και προτροπές, ενώ η δεύτερη από εθελοντισμό και παντελή έλλειψη κατευθυντισμού.⁷⁴

Έτσι, η ήπια ισχύς είχε γίνει κατανοητή, ως κάθε δύναμη που δεν είναι στρατιωτικής φύσεως, εξού και η ερμηνεία των αντίστοιχων δράσεων των αυταρχικών κρατών, ως απόπειρες να κερδίσουν καρδιές και μυαλά, ώστε να επιτύχουν μία θετική, διεθνή εικόνα. Πάνω σ' αυτή τη βάση, η επιστημονική κοινότητα αναλώθηκε σε κρίσεις, σχετικά με τις μη στρατιωτικές, μη καταναγκαστικές μορφές επιρροής, αυτών των κρατών και αγνοώντας κρίσιμες λεπτομέρειες, κατέληγε διαρκώς σε συμπεράσματα ότι η Κίνα, η Ρωσία και άλλα αυταρχικά κράτη, είναι ασθενικά εξοπλισμένα, ώστε να εφαρμόσουν την ήπια ισχύ τους, αποτελεσματικά (J. Nye, Foreign Policy 2013), κάτι που είχε αποδοθεί στην ίδια τη δομή του αυταρχικού κρατικοκεντρικού διακυβερνητικού μοντέλου⁷⁵ των χωρών αυτών (Nye, Joseph S. Jr., 2002, 70). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τον εφησυχασμό, σχετικά την ανάλυση της ανάπτυξης της αυταρχικής επιρροής, που σε συνδυασμό με τα σύγχρονα εργαλεία της ψηφιακής εποχής, επέτρεψαν στα αυταρχικά κράτη, να δρουν, σε μεγάλο βαθμό, ανεξέλεγκτα, σε ότι αφορά την προβολή επιρροής, εντός των δημοκρατιών. Προς

⁷⁴ Ο Nye περιγράφει τη διαφορά μεταξύ των δύο ως εξής: Αν κάποιος σκοπεύει ένα πυροβόλο όπλο σε εσάς, απαιτεί τα χρήματά σας και παίρνει το πορτοφόλι σας, αυτό που νομίζετε ή θέλετε, είναι άσχετο. Αυτή είναι η σκληρή ισχύς. Εάν σας πείσει να του δώσετε τα χρήματά σας, έχει αλλάξει αυτό που νομίζετε και θέλετε. Αυτή είναι η ήπια ισχύς (Nye Joseph S. Jr., Project Syndicate 2018).

⁷⁵ Καταπιέζοντας την κοινωνία των πολιτών και ασκώντας αυστηρά τον πολιτικό έλεγχο, τα αυταρχικά καθεστώτα, υποτίθεται ότι τίθενται σε μειονεκτική θέση, διότι η καταστολή πνίγει τη δημιουργικότητα και τη ζωντάνια, που είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη εργαλείων ήπιας ισχύος (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 18).

υπεράσπιση, όμως, όλων αυτών των εμπειρογνομώνων, θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο διαχωρισμός μεταξύ των ενεργειών της ήπιας και της οξείας ισχύος, απαιτεί προσοχή σε λεπτομέρειες και γνώση πληροφοριών, τις οποίες οι δράστες είχαν φροντίσει να καλύψουν με νομιμοφανή μανδύα. Επίσης, η οξεία ισχύς δεν είναι το αντίθετο της ήπιας, ενώ δεν συμβαίνει ότι, οι χώρες μπορούν να χρησιμοποιούν είτε "οξεία", είτε "ήπια" ισχύ, αλλά όχι και τις δύο.

Γενικά, οι ενέργειες άσκησης αυταρχικής επιρροής, ντύνονται με τον μανδύα της ήπιας ισχύος και όπως αναγνωρίζει και ο ίδιος ο Nye, όταν ξεπερνούνται κάποια όρια, αυτές οι ενέργειες μας περιγράφουν ότι τα κράτη κινούνται από την ήπια, στην οξεία ισχύ (Nye Joseph S. Jr., Project Syndicate 2018). Παίρνοντας, για παράδειγμα, την περίπτωση της Κίνας, το κινεζικό σύστημα κρατικού κινήτρου ενθαρρύνει την εξάπλωση του κινεζικού πολιτισμού και της κινεζικής γλώσσας, αξιοποιώντας διάφορες συνεργασίες με αντίστοιχα ιδρύματα, ενέργειες που κινούνται στη σφαίρα της ήπιας ισχύος, αλλά όταν καταπνίγεται κάθε εκπαιδευτική και πολιτιστική πρωτοβουλία, μέσω της επιβολής και μονοπόλησης αυταρχικών ιδεών και καταστέλλοντας εναλλακτικές απόψεις, οι αντίστοιχες ενέργειες μεταπηδούν στη σφαίρα της οξείας ισχύος. Αντίστοιχα, όταν στη Ρωσία, οι ηγέτες της, επιδιώκουν να προβάλουν την εικόνα ότι το αυταρχικό τους καθεστώς, είναι ένα «κανονικό» μέλος της διεθνούς κοινότητας και ότι οι πράξεις και οι δηλώσεις του, δεν είναι λιγότερο νόμιμες από αυτές των δημοκρατιών, εφαρμόζουν πόρους ήπιας ισχύος, αλλά όταν την ψευδή αυτή αίσθηση της κανονικότητας, την επιτυγχάνουν μόνο, μέσω της διασποράς αμφιβολιών και προβλημάτων μεταξύ των αντιπάλων τους, εξασκούν την οξεία ισχύ τους (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 18-19). Επίσης, ο Nye υποστηρίζει ότι η αλήθεια και η δεκτικότητα δημιουργούν μια διαχωριστική γραμμή μεταξύ ήπιας και οξείας ισχύος, στη δημόσια διπλωματία. Όταν το επίσημο πρακτορείο ειδήσεων της Κίνας, Xinhua, μεταδίδει ανοιχτά σε άλλες χώρες, χρησιμοποιεί τεχνικές ήπιας ισχύος και είναι αποδεκτό. Όταν όμως το China Radio International υποστηρίζει κρυφά 33 ραδιοφωνικούς σταθμούς σε 14 χώρες, έχει περάσει στο επίπεδο της οξείας ισχύος και θα πρέπει να εκληφθεί ως παραβίαση του εθελοντισμού. Φυσικά, σχολιάζει ότι, η διαφήμιση και η πειθώ, πάντοτε εμπεριέχουν κάποιο βαθμό διαμόρφωσης, που περιορίζει τον εθελοντισμό, όπως αντίστοιχα και τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του κοινωνικού περιβάλλοντος. Η ακραία, όμως, εξαπάτηση στο πλαίσιο αυτό, μπορεί να θεωρηθεί ως καταναγκασμός. Αν και όχι βίαιη, καταλήγει, εμποδίζει τη νόμιμη επιλογή (Nye Joseph S. Jr., Project Syndicate 2018).

Εκτός της κατάχρησης, του νομιμοφανούς μανδύα της ήπιας ισχύος, τα αυταρχικά κράτη εκμεταλλεύτηκαν την ασυμμετρία μεταξύ των ελεύθερων δημοκρατικών και των μη ελεύθερων, δικών τους, συστημάτων. Τα ανοικτά, δημοκρατικά συστήματα αποτέλεσαν εύκολους στόχους για τα αυταρχικά τους καθεστώτα, των οποίων οι εμπορικές δραστηριότητες και οι πολιτικές πρωτοβουλίες, είναι τυπικά χαρακτηριστικά της καθημερινότητας, στις δημοκρατίες. Οι αυταρχικοί συνειδητοποίησαν από νωρίς τα οφέλη μιας τέτοιας ασυμμετρίας, γι' αυτό και οι ίδιοι φρόντισαν ώστε να έχουν ασφαλίσει τον δημόσιο χώρο στις δικές τους χώρες. Είτε στον τομέα του εμπορίου, είτε των ιδεών, τα αυταρχικά καθεστώτα παίζουν με τους δικούς τους κατασταλτικούς κανόνες, εντός των τειχών τους, καταβάλλοντας προσπάθεια, να απομονώσουν τη δική τους πολιτική και οικονομική σφαίρα, από οποιαδήποτε εξωτερική επιρροή.⁷⁶ Το τελευταίο πράγμα που θα ήθελαν, είναι οι δημοκρατικές εκκλήσεις για πολιτικό πλουραλισμό, να τους εξασθενίσουν εντός της επικράτειάς τους, ενώ αυτοί είναι απασχολημένοι, παρεμβαίνοντας εντός της δημόσιας σφαίρας των δημοκρατιών. Έτσι, με δεδομένο ότι το Πεκίνο και η Μόσχα έχουν βρει τρόπους να απομονώσουν τα δικά τους συστήματα από εξωτερικές πολιτικές και πολιτιστικές επιρροές, ενώ οι ίδιες μπορούν ελεύθερα να χρησιμοποιήσουν διάφορα μέσα επιρροής, εντός των δημοκρατιών, όπως είναι τα ΜΜΕ, οι εκπαιδευτικές και πολιτιστικές πρωτοβουλίες, τα προγράμματα σκέψης και πολιτικής προσέγγισης, ώστε να επηρεάσουν τη δημόσια συζήτηση για δικούς τους σκοπούς, προς όφελός τους, η οξεία ισχύς στο σύγχρονο περιβάλλον, όχι πραγματικά ήπια, ούτε σκληρή, είναι σε θέση να ανθίσει. (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 17).

Ασυμμετρία, εφησυχασμός, έλλειψη ορθής πραγματογνωμοσύνης είχαν σαν αποτέλεσμα, οι αυταρχικοί να ασχολούνται εντατικά με το να εξελίσσουν συνεχώς τις μεθόδους και τις τακτικές εφαρμογής της οξείας ισχύος τους, σε έναν αγώνα που κατέχουν την πρωτοπορία και την πρωτοβουλία, την ίδια στιγμή που οι δημοκρατίες παραμένουν σε κατάσταση αδράνειας, αγνοώντας ότι έχει ξεκινήσει μια εποχή αμφισβήτησής τους, γεγονός που τους έχει κάνει να υποχωρήσουν στον αγώνα των ιδεών. Μένοντας προσκολλημένες στην άποψη ότι η ήπια ισχύς δεν αποτελεί το ισχυρό σημείο των αυταρχικών καθεστώτων,

⁷⁶ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η οδηγία του ΚΚΚ για το 2013, γνωστή ως "Εγγραφο Αριθμός 9", η οποία αναφέρει "επτά κινδύνους" που θέλει το κόμμα-κράτος να κρατήσει μακριά από την Κίνα, που μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν τη "Δυτική συνταγματική δημοκρατία", την προώθηση "καθολικών αξιών" όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις δυτικές απόψεις σχετικά με την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης και τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, καθώς και τις κριτικές σχετικά με τις δηλώσεις του ΚΚΚ (Buckley Chris 2013), (Zhao Suisheng 2016, 85).

υπέθεταν ότι αυτά δεν παράγουν επιρροή, ώστε να επιτύχουν τις φιλοδοξίες τους στο εξωτερικό. Αγνοούσαν όμως το γεγονός ότι αυτά τα καθεστώτα μπορεί να μην κατέχουν την "ήπια ισχύ", αλλά σίγουρα γνωρίζουν τις χρήσεις της "οξείας ισχύος" (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 19-20). Άνθρωποι, σε επίσημες και μη επίσημες θέσεις, καθώς και οργανώσεις, ορμώμενοι από αυταρχικά καθεστώτα, προσποιούνται ψεύτικες ταυτότητες και διαδίδουν ψέματα, ώστε αυτά να επιτύχουν τους πολιτικούς τους στόχους, στοχεύοντας ΜΜΕ, διεθνείς οργανισμούς, οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και όχι μόνο (Gilboa Eytan 2018).

Κάλιο αργά, παρά ποτέ όμως. Τα αντανακλαστικά των δημοκρατικών χωρών λειτούργησαν και μέσω της έκθεσης του NED, η διεθνής κοινότητα έγινε κοινωνός της Sharp Power. Διαπίστωσε, λοιπόν ότι, το Πεκίνο και η Μόσχα, αναβαθμίζουν διαρκώς τις τακτικές τους χρησιμοποιώντας εργαλεία που τους προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία του 21^{ου} αιώνα, για να αναζωογονήσουν τη λογοκρισία και την κρατική χειραγώγηση των ΜΜΕ. Όταν πρόκειται για ειδήσεις και πληροφορίες για πολιτικά θέματα, εκείνοι που τώρα κυβερνούν στο Πεκίνο και τη Μόσχα ασπάζονται το γνωμικό του Stalin, ο οποίος ανέφερε κάποτε ότι οι ιδέες είναι πολύ περισσότερο ισχυρές από τα όπλα. Δεν αφήνουμε τους ανθρώπους μας να έχουν όπλα. Γιατί να τους επιτρέψουμε να έχουν ιδέες; Η πληροφορία μπορεί να είναι παγκόσμια και η πρόσβαση στο Διαδίκτυο να είναι εφικτή από παντού, αλλά τα σημερινά απολυταρχικά κράτη, κατάφεραν να επιτύχουν τον έλεγχο της σφαίρας των ιδεών. Τόσο στην Κίνα, όσο και στη Ρωσία, το κράτος επιβάλλεται στο περιβάλλον της ενημέρωσης και οι αρχές χρησιμοποιούν τις ψηφιακές τεχνολογίες, για να εκμεταλλευτούν το πλεονέκτημά τους (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 10).

Η διεθνής κοινότητα, επίσης, αναγνώρισε ότι μία ισχυρή αφήγηση είναι μια πηγή ισχύος, η οποία στην περίπτωση της Κίνας, σε συνδυασμό με την οικονομική της επιτυχία έχει δημιουργήσει τόσο σκληρή όσο και ήπια ισχύ και εν δυνάμει οξεία ισχύ. Ένα κινεζικό πακέτο οικονομικής βοήθειας στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας Belt and Road, μπορεί να φαίνεται καλοπροαίρετο και ελκυστικό, αλλά αποδεικνύεται και ένα άριστο εργαλείο επιβολής, αυταρχικής επιρροής (Nye Joseph S. Jr., Project Syndicate 2018). Κατά αντιστοιχία, προβληματισμό προκαλεί το γεγονός ότι η Κίνα έχει αγοράσει ή επενδύσει τουλάχιστον 318 δισεκατομμύρια δολάρια σε περιουσιακά στοιχεία στην Ευρώπη, τα τελευταία δέκα χρόνια, σύμφωνα με τις εκθέσεις του Bloomberg, στην πιο ολοκληρωμένη έκθεση, σύμφωνα με τον ιστότοπο Democracy Digest, της παρουσίας της Κίνας, στην

Ευρώπη, μέχρι σήμερα.⁷⁷ Πολλοί παρατηρητές, πλέον, φοβούνται ότι, η αυξανόμενη οικονομική κινητήρια δύναμη της Κίνας, μεταφράζεται σε αυταρχική πολιτική επιρροή (DemDigest 2018). Αντίστοιχα, το Bloomberg προσθέτει ότι, η γνώση του ποιος κάνει όλη αυτή την επένδυση, είναι ζωτικής σημασίας, για να καταλάβει κανείς, πως η δραστηριότητα αυτή, ταιριάζει με τους επίσημους και ανεπίσημους στόχους της εξωτερικής πολιτικής της Κίνας,⁷⁸ στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό γιατί, η γραμμή μεταξύ κρατικών και ιδιωτικών επιχειρήσεων, είναι πολύ πιο θολή στην Κίνα από ότι στην Ευρώπη.⁷⁹ Οι ανησυχίες αυτές δεν είναι αβάσιμες ή υπερβολικές, διότι έχει διαπιστωθεί ότι η Κίνα έχει καλλιεργήσει την οικονομική μόχλευση, ως εργαλείο, ώστε να κάνει τους άλλους να παίζουν με τους κανόνες της, συχνά με στόχο τον περιορισμό της ελευθερίας της έκφρασης, με τρανταχτό παράδειγμα τις κυρώσεις στη Νορβηγία, για την απονομή βραβείου Νόμπελ Ειρήνης στον Liu Xiaobo (Nye Joseph S. Jr., Project Syndicate 2018).

Με αφορμή αυτές τις ανησυχίες, το NED σε συνεργασία με έταίρους think tankers, παρακολούθησε πέντε βασικούς τομείς στους οποίους η Κίνα και η Ρωσία, προσπαθούσαν και εξακολουθούν να προσπαθούν, να εκμεταλλευτούν νέους αυταρχικούς τρόπους επιρροής σε τέσσερις χώρες στόχους, που περιλαμβάνουν ένα συνδυασμό συνεργασίας και χειραγώγησης, διαπιστώνοντας, όπως περιγράφει η Jessica Ludwig, ότι οι τακτικές τους χαρακτηρίζονται από επιλεκτικές αφηγήσεις, που ενισχύουν ορισμένες υπάρχουσες αντιλήψεις και πεποιθήσεις στις χώρες αυτές. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις προσπάθειες επιρροής της Ρωσίας στην Κεντρική Ευρώπη, όπου η κοινή γνώμη απέναντι στη Ρωσία, δεν είναι ευνοϊκή. Εδώ οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι οι ρωσικές

⁷⁷ Η ηπειρωτική Ευρώπη παρουσίασε κατά περίπου 45% περισσότερη δραστηριότητα σε σχέση με τις ΗΠΑ κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, σε ορούς δολαρίου, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία. Ο όγκος και η φύση ορισμένων από αυτές τις επενδύσεις, από την υποδομή ζωτικής σημασίας στην ανατολική και τη νότια Ευρώπη, έως τις εταιρείες υψηλής τεχνολογίας στα δυτικά, έχουν προβληματίσει την Ευρωπαϊκή Ένωση (DemDigest 2018).

⁷⁸ Συνολικά, περισσότερες από 670 κινεζικές εταιρίες, ή αντιπροσωπίες, με έδρα το Χονγκ Κόνγκ έχουν επενδύσει στην Ευρώπη, από το 2008. (Από την ανάλυση αυτή, εξαιρούνται τα περιουσιακά στοιχεία που επενδύονται, ή αγοράζονται από οντότητες του Χονγκ Κόνγκ, χωρίς σημαντικούς δεσμούς με την ηπειρωτική Κίνα). Σε αυτές υπάρχουν, σχεδόν 100 κρατικές εταιρείες ή επενδυτικά ταμεία, τα οποία είχαν συνολικά πρόσβαση σε συναλλαγές ύψους, τουλάχιστον 162 δισεκατομμυρίων δολαρίων, ή 63% της συνολικής αναφερόμενης αξίας επενδύσεων (DemDigest 2018).

⁷⁹ Στην Κίνα, σύμφωνα με τον Christopher Walker, η επιτυχία ή η αποτυχία μιας εταιρείας έγκειται, όχι μόνο στην κερδοφορία της αλλά και στην ικανότητά της, να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της κυβέρνησης. Αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο στον τομέα της πληροφορίας, όπου τα κινεζικά και τα ξένα ΜΜΕ και οι επιχειρήσεις τεχνολογίας, υποχρεούνται να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις λογοκρισίας του ΚΚΚ. Η Κίνα έχει διάφορους τρόπους μόχλευσης στη διάθεσή της για να αναγκάσει τις υποτιθέμενες αυτόνομες κινεζικές εμπορικές επιχειρήσεις να προβάλουν τις θέσεις της κυβέρνησης (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 11).

δραστηριότητες συχνά προωθούν τον ευρωσκεπτικισμό, σε μια προσπάθεια υπονόμευσης της ταυτότητας της Πολωνίας και της Σλοβακίας, ως μελών της δημοκρατικής κοινότητας της ΕΕ. Στην Πολωνία, αυτές οι αφηγήσεις στοχεύουν, ακόμη πιο άμεσα, στην αναβίωση των ιστορικών εντάσεων με την Ουκρανία, σε μια προσπάθεια να οδηγήσουν σε μία νέα ένταση, μεταξύ των δύο γειτόνων (Ludwig Jessica 2017).

Μια άλλη σημαντική τεχνική που χρησιμοποιούν τα αυταρχικά καθεστώτα, είναι η καλλιέργεια προσωπικών σχέσεων με τους διαμορφωτές της σκέψης, της κοινής γνώμης και τους διαχειριστές των πληροφοριών. Μέσω των ανταλλαγών μεταξύ ανθρώπων, η Κίνα και η Ρωσία απευθύνονται σε δημοσιογράφους, ακαδημαϊκούς, μέλη πολιτικών κομμάτων και νέους αναδυόμενους ηγέτες. Οι πρωτοβουλίες αυτές, παρουσιάζουν πάντοτε στους συμμετέχοντες, μια αισθητά μονόπλευρη επίσημη προοπτική, της Ρωσίας και της Κίνας.⁸⁰ Η ικανότητα του Πεκίνου και της Μόσχας να καλλιεργεί στρατηγικά σχέσεις με τις δημοκρατικές ελίτ, εξαρτάται από τα κενά της γνώσης σχετικά με την Κίνα και τη Ρωσία, στις δημοκρατικές κοινωνίες.⁸¹ Σε αυτό το περιβάλλον, η Κίνα και η Ρωσία μπορούν να διαδραματίσουν έναν υπερμεγέθη ρόλο στη διαμόρφωση του τρόπου μελέτης και κατανόησης των καθεστώτων τους, από τομείς των δημοκρατικών κοινωνιών όπως αυτοί των ΜΜΕ, της εκπαίδευσης και της χάραξης πολιτικής.

Δεδομένου ότι ο πολιτισμός είναι συχνά ένα σημαντικό οργανικό στοιχείο που συμβάλλει στην ήπια ισχύ μιας χώρας, η Κίνα και η Ρωσία προσπαθούν να ελέγξουν πώς ο πολιτισμός της χώρας τους, ορίζεται και παρουσιάζεται στο εξωτερικό. Από την πλευρά της Κίνας, τα ινστιτούτα Confucius⁸² υποστηρίζουν πολλές πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες που είναι αβλαβείς, ενώ ταυτόχρονα άλλα στοιχεία των δραστηριοτήτων τους, είναι εκτός του πανεπιστημιακού πλαισίου, όπως δημόσιες εκδηλώσεις και εκθέσεις που προωθούν τις θέσεις του ΚΚΚ, σε θέματα όπως εδαφικές διαφορές ή οι θρησκευτικές

⁸⁰ Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν εδώ και καιρό προγράμματα που επιτρέπουν επισκέψεις νέων ξένων ηγετών, και τώρα η Κίνα ακολουθεί, επιτυχώς, την ίδια οδό. Αυτή είναι μια έξυπνη άσκηση, ήπιας ισχύος. Όταν, όμως, περιορίζεται η ελευθερία των ιδεών και ενθαρρύνεται η αυτολογοκρισία, ακόμη και αυτά τα προγράμματα ανταλλαγής, μπορούν να αποτελέσουν οξεία ισχύ (Nye Joseph S. Jr., Project Syndicate 2018).

⁸¹ Και στις τέσσερις από τις χώρες που εξετάστηκαν στην έκθεση, λίγοι ειδικοί εντοπίστηκαν στις μεσαίες, ακαδημαϊκές και αναλυτικές κοινότητες, που παρακολουθούν στενά την Κίνα. Δεδομένου του μεγέθους της Κίνας, της πολυπλοκότητας και της αυξανόμενης παρουσίας της στη διεθνή σκηνή, η έκθεση διαπίστωσε ότι οι σχολιαστές, σπάνια συζητούν άλλες πτυχές της χώρας πέρα από την οικονομία της, οι οποίες μπορεί να ενδιαφέρουν τους πολίτες που ζουν σε μια δημοκρατία, όπως το πολιτικό σύστημα της Κίνας και θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Ludwig Jessica 2017).

⁸² Τα ινστιτούτα Confucius βρίσκονται σε πανεπιστημιούπολεις σε ολόκληρο τον κόσμο, αλλά παραμένουν στενά συνδεδεμένα, με το κεντρικό ινστιτούτο Hanban Confucius, της κινεζικής κυβέρνησης (Ludwig Jessica 2017).

μειονότητες στην Κίνα και η απομόνωση καλλιτεχνών, ακαδημαϊκών και θεμάτων που επικρίνουν την πολιτική του Πεκίνου και της Μόσχας. Αυτό αποτελεί σύμφωνα με την Jessica Ludwig, μια προσέγγιση, που είναι σύμφωνη με την ελεγχόμενη εγχώρια διακυβέρνηση, όπως αυτή προσεγγίζεται και από τους δύο αυτούς, αυταρχικούς trendsetters (Ludwig Jessica 2017).

Τέλος, διαπιστώθηκε ότι, η Ρωσία και η Κίνα προσπαθούν να φέρουν τις ξένες εθνοτικές ρωσικές και κινεζικές κοινότητες, στη δική τους σφαίρα επιρροής, ανεξάρτητα από την τρέχουσα ιθαγένεια ενός ατόμου, προωθώντας έναν εκτεταμένο ορισμό, του ποιος είναι "Ρώσος" ή "Κινέζος" για να συμπεριλάβει όλους όσους ομιλούν την αντίστοιχη γλώσσα. Αυτό επιτυγχάνεται με την κρατική στήριξη των ιδρυμάτων, των σωματείων φιλίας και συμπατριωτών και των περιηγήσεων πολιτιστικής κληρονομιάς. Ταυτόχρονα, προωθούνται πολιτικοί στόχοι, ενώ καταπνίγονται ή αποκλείονται ανεξάρτητες και εναλλακτικές προοπτικές εντός αυτών των κοινοτήτων. Αυτό το είδος προσπάθειας έχει γίνει ιδιαίτερα εμφανές στην Αυστραλία, όπου η κινεζική κυβέρνηση έχει αποκτήσει, ελέγχει και λογοκρίνει τα κινεζικά MME (Ludwig Jessica 2017).

Αντίστοιχα, με την έκθεση του NED, σε προσπάθειες αυταρχικής επιρροής έχουν αναφερθεί, κατά, καιρούς διάφοροι μελετητές και σχολιαστές, σε βιβλία, σε άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά και ιστοτόπους, που ασχολούνται με την πολιτική και τις διεθνείς σχέσεις όπως είναι τα Foreign Affairs, Foreign Policy, Project Syndicate, The Economist, Journal of Democracy κ.α.. Πιο συγκεκριμένα ο Thorsten Benner αναφέρθηκε στη σφοδρή προσπάθεια της Ρωσίας να επηρεάσει τις προεδρικές εκλογές των ΗΠΑ του 2016, με το σχόλιο ότι αυτή, είναι μέρος ενός ευρύτερου μοτίβου, που περιλαμβάνει δράσεις όχι μόνο από τη Ρωσία, αλλά και από την Κίνα και άλλα κράτη της Ασίας, της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής, που έχουν επηρεάσει πολλές δυτικές δημοκρατίες, περιλαμβάνοντας όχι μόνο προγράμματα πολιτικών παρεμβάσεων και προπαγάνδας, αλλά και εργασίες με χαμηλότερο προφίλ, μέσω πολιτικών κομμάτων, μη κυβερνητικών οργανώσεων και επιχειρήσεων. Ορισμένες από αυτές τις τακτικές,⁸³ θυμίζουν αντίστοιχες που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Ωστόσο, τα σημερινά αυταρχικά κράτη έχουν περισσότερα εργαλεία από τους προκατόχους τους, διότι οι σύγχρονες ελίτ και οι θεσμοί τους, είναι βαθιά μπλεγμένοι στις δυτικές οικονομίες και

⁸³ Ο Benner αναφέρεται σε περιπτώσεις εκμετάλλευσης διαφόρων συμμοριών και οργανώσεων ή τη διάδοση υλικού που υπονομεύει τους πολιτικούς στόχους.

μπορούν να χρησιμοποιήσουν ψηφιακά κανάλια για να διαδώσουν ιδέες και να μπουν στην πολιτική τους. Το άνοιγμα της δημοκρατίας στα ξένα χρήματα και ιδέες, η προθυμία των επαγγελματικών κλάδων να επωφεληθούν από τους λαμπρούς πελάτες και οι πολιτικές τους αδυναμίες, έχουν διευκολύνει τις θέσεις των αυταρχικών (Benner 2017). Ο Joseph S. Nye Jr. έχει χαρακτηρίσει την οξεία ισχύ ως έναν τύπο της σκληρής ισχύος, λόγω της παραπλανητικής χρήσης πληροφοριών, για εχθρικούς σκοπούς. Βέβαια, σχολιάζει ότι, η χειραγώγηση ιδεών, πολιτικών αντιλήψεων και εκλογικών διαδικασιών δεν είναι κάτι καινούριο, ούτε την αποκλειστικότητα της χρήσης τους, είχαν μόνο τα αυταρχικά κράτη. Τόσο οι Ηνωμένες Πολιτείες όσο και η Σοβιετική Ένωση, κατέφυγαν σε τέτοιες μεθόδους, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου⁸⁴ (J. Nye, Foreignaffairs 2018). Η Anne-Marie Brady του Πανεπιστημίου του Canterbury, αναφέρεται σε δραστηριότητες της κινεζικής κυβέρνησης, ώστε να προωθηθούν τα συμφέροντα του Πεκίνου, μέσω προσπαθειών για συνεργασίες με την επιχειρηματική, πολιτική και πνευματική ελίτ της Νέας Ζηλανδίας. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται είναι επιχειρηματικές ευκαιρίες, επενδύσεις και τιμητικές διακρίσεις, όπως θέσεις μελών συμβουλίου ή ειδικών συμβούλων, πολιτική φιλοξενία, υποτροφίες, συνδιασκέψεις μεταξύ κομμάτων, στοχευμένες πολιτικές δωρεές μέσω εθνικών κινεζικών επιχειρήσεων με ισχυρούς δεσμούς με το ΚΚΚ, μαζικές προσπάθειες για να φέρουν τα κινεζικής γλώσσας, νεοζηλανδέζικα σε εθνικότητα, ΜΜΕ και τις κινεζικές κοινοτικές ομάδες της Νέας Ζηλανδίας υπό τον έλεγχο του ΚΚΚ και να επηρεάσουν τις προτιμήσεις ψήφου τους, καθώς επίσης και η χρήση συγχωνεύσεων, εξαγορών και συνεργασιών με εταιρείες, πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα της Νέας Ζηλανδίας, για τον έλεγχο τοπικών ταυτοτήτων που ενισχύουν δραστηριότητες επιρροής και διευκολύνουν την πρόσβαση σε στρατιωτική τεχνολογία, εμπορικά μυστικά και άλλες στρατηγικές πληροφορίες (Brady Anne-Marie, Power 3.0 2018). Τέλος, το State Department σε έκθεσή του το 2017, σχετικά με τις πρακτικές της Κίνας για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αναφέρει ότι αυτή, όχι μόνο εξασκεί αλλά και διαδίδει τα χειρότερα χαρακτηριστικά του αυταρχικού της συστήματος, συμπεριλαμβανομένων της χρήσης αυθαίρετης

⁸⁴ Οι αυταρχικές κυβερνήσεις, αναφέρει ο Nye, έχουν προσπαθήσει από καιρό, να χρησιμοποιήσουν ψεύτικα νέα και κοινωνικές αναταραχές, για να μειώσουν την ελκυστικότητα της δημοκρατίας. Στη δεκαετία του '80, η KGB έφερε τη φήμη ότι το AIDS ήταν προϊόν πειραμάτων της κυβέρνησης των ΗΠΑ, με βιολογικά όπλα. Η φήμη ξεκίνησε με ένα ανώνυμο γράμμα σε μια μικρή εφημερίδα, στο Νέο Δελχί και στη συνέχεια μεταδόθηκε παγκοσμίως, με ευρεία αναπαραγωγή και συνεχή επανάληψη. Το 2016, μια ενημερωμένη έκδοση της ίδιας τεχνικής, χρησιμοποιήθηκε για να δημιουργηθεί το "Pizzagate", η ψεύτικη φήμη, ότι ο διευθυντής της εκστρατείας της Hillary Clinton, είχε κακομεταχειριστεί παιδιά σε εστιατόριο της Ουάσιγκτον (J. Nye, Foreignaffairs 2018).

επιτήρησης και περιορισμών στην κοινωνία των πολιτών, όπως η ελευθέρια της έκφρασης και ο ακτιβισμός (DemDigest 2018).

Συμπερασματικά, οι δημοκρατίες αγνοούσαν την εφαρμογή της οξείας ισχύος από τα αυταρχικά κράτη, κάτι που αυτά, εκμεταλλεύτηκαν στο μέγιστο βαθμό, προς ιδίων όφελος, δοκιμάζοντας τα αντανακλαστικά τους. Όταν, αυτά επιτέλους λειτούργησαν, διαπιστώθηκε ότι αυτές τους οι ενέργειες, θα πρέπει να χαρακτηριστούν, ως ένας τύπος σκληρής ισχύος, στο βαθμό που χρησιμοποιεί την οικονομική μόχλευση και τον εξαναγκασμό, ως άσκηση επιρροής και να μην εκλαμβάνονται αυτές, ως δράσεις αύξησης της ήπιας ισχύος τους, δεδομένου ότι, επιδίδονται σε έναν πόλεμο πληροφοριών, ο οποίος εμπεριέχει απειλές, πατρωνάρισμα και καταναγκασμό (Nye Joseph S. Jr., Project Syndicate 2018).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΟΞΕΙΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η διαπίστωση της οξείας επιρροής των αυταρχικών κρατών, έπεσε ως κεραυνός εν αιθρία, στο περιβάλλον των δυτικών χωρών, δοκιμάζοντας τους δημοκρατικούς τους θεσμούς και θέτοντας υπό αμφισβήτηση τις αρχές τους. Έρχονται, λοιπόν, οι δημοκρατικές χώρες αντιμέτωπες με προκλήσεις που γεννιούνται από την εφαρμογή δράσεων οξείας ισχύος από αυταρχικά κράτη, όπως είναι η Ρωσία και η Κίνα και τις οποίες έχουν κληθεί να αντιμετωπίσουν. Για μία σωστή και επιτυχημένη αντίδραση, εκ μέρους της δύσης, απαιτείται η ορθή ανάλυση της απειλής, που προϋποθέτει την άρτια εκτίμηση των στόχων των αυταρχικών κρατών, ενώ παράλληλα θα πρέπει να υπάρξει προβληματισμός για το πως έχει η κατάσταση στο διεθνές σύστημα του 21^{ου} αιώνα και όλ' αυτά με ψύχραιμη και εμπειριστατωμένη πραγματογνωμοσύνη, με πίστη και εμπιστοσύνη στις αρχές της δημοκρατίας και αποφυγή της εσωστρέφειας.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Αρχής γενομένης με τον προβληματισμό για τη σύγχρονη κατάσταση, αυτός έχει να κάνει με την εντυπωσιακή ανθεκτικότητα και το δυναμισμό που επιδεικνύουν τα αυταρχικά κράτη. Με επικεφαλής την Κίνα και τη Ρωσία, αυτά τα μη δημοκρατικά καθεστώτα, δείχνουν ότι είναι σταθερά εδραιωμένα στις χώρες τους και επιδιώκουν την επιρροή πέραν των συνόρων τους, με τρόπο που να βλάπτει τη δημοκρατία και την ελευθερία. Ενώ γίνονται, ολοένα και πιο καταπιεστικές, σε εγχώριο επίπεδο, αυτές οι αυταρχικές κυβερνήσεις έχουν προκαλέσει ενθουσιασμό και φιλοδοξίες σε διεθνές επίπεδο, διαμορφώνοντας την παγκόσμια πολιτική μέσα από τρόπους που θα ήταν αδιανόητοι, ακόμη και πριν από λίγα χρόνια, με ανησυχητικές επιπτώσεις για τους δημοκρατικούς θεσμούς σε όλο τον κόσμο. Αποτέλεσμα είναι οι απολυταρχικές ιδέες, που τονίζουν τα υποτιθέμενα οφέλη του ολοκληρωτισμού, της συνολικής, δηλαδή, παροχής στο κράτος, του κυρίαρχου ρόλου στην πολιτική ζωή, να έλκουν ολοένα και περισσότερο και να κερδίζουν δυναμική. Σε χώρες κλειδιά σε όλο τον κόσμο, αυτή η τάση, γίνεται όλο και πιο ορατή. Αυταρχικοί ηγέτες κερδίζουν δύναμη ή ενισχύουν τις εξουσίες τους, σε μέρη όπου οι δημοκρατικές προοπτικές φαίνονταν πολλά υποσχόμενες μέχρι πριν λίγο καιρό, όπως για παράδειγμα, αναφέρει ο Christopher Walker, στην Ουγγαρία, την Τουρκία και στις Φιλιππίνες (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 10).

Η κατάσταση είναι ακόμη πιο ανησυχητική αν θεωρήσει κανείς ότι η αναζωπύρωση του αυταρχισμού λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια της εποχής που ο Larry Diamond χαρακτήρισε ως «δημοκρατικής ύφεσης» (Diamond Larry 2015, 141-155). Αυτή η δημοκρατική καμπή, η οποία συμβαίνει εδώ και χρόνια, έχει κλονίσει την εμπιστοσύνη στις ηγέτιδες δημοκρατίες, προκαλώντας τες απώλειες, προς όφελος του αυταρχισμού. Τα κυριότερα αυταρχικά καθεστώτα αμφισβητούν τις δημοκρατικές αξίες στο επίπεδο των ιδεών, των αρχών και των προτύπων (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 10), ενώ η διεθνής κοινή γνώμη παρακολουθεί αμήχανα τη δύση, που δήθεν προασπίζεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις δημοκρατικές ελευθερίες, να σκηνοθετεί και να κατασκευάζει τεκμήρια, ώστε να εκμαιεύσει τη διεθνή νομιμοποίηση, σε επιθετικές της ενέργειες, έναντι ανεξάρτητων κρατών όπως το Ιράκ, το Αφγανιστάν και η Λιβύη, αποτυγχάνοντας μάλιστα, σε τελική ανάλυση, να πετύχει το σκοπό της, προκαλώντας πόνο και θλίψη, την ώρα που η ίδια βιώνει μια βαθιά οικονομική κρίση. Στον αντίποδα, διαπιστώνει ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της Κίνας τρέχει κάθε χρόνο, με ποσοστό άνω του 6%, ενώ η Ρωσία, η μεγάλη χαμένη του ψυχρού πολέμου, έχει ανακτήσει, σε χρόνο ρεκόρ, την παλιά της αίγλη στη διεθνή σκηνή, παίζοντας καθοριστικό ρόλο στα δρώμενα, τουλάχιστον, σε Ευρώπη και Ευρασία.

Δεδομένου ότι, η περίπτωση του ABC στην Αυστραλία είναι αντιπροσωπευτική του τρόπου εφαρμογής της οξείας ισχύος, αυτή είναι μία άλλη πηγή προβληματισμού, γιατί αυτή η χώρα των 25 εκατομμυρίων κατοίκων, έχει από καιρό αναγνωριστεί για τους ισχυρούς της δημοκρατικούς θεσμούς. Τα ανήσυχα μέσα ενημέρωσης, η ανεξάρτητη κοινωνία των πολιτών και η ανταγωνιστική και πλουραλιστική της, πολιτική σκηνή την κατατάσσουν ανάμεσα στις κορυφαίες δημοκρατίες παγκοσμίως.⁸⁵ Οπότε, το δημοκρατικό πολίτευμα της Αυστραλίας, υποτίθεται, ότι θα έπρεπε να έχει ένα θεσμικό "ανοσοποιητικό σύστημα" αρκετά ισχυρό, για να αποκρούει τις εισβολές, ακόμη και από ένα μεγάλο και κοντινό αυταρχικό καθεστώς (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 9-10). Και αν μία πρότυπη δημοκρατία είναι τόσο ευάλωτη σε ανάλογες ενέργειες, το τι μπορεί να πετύχει η αυταρχική επιρροή, σε μικρότερες και ασθενέστερες δημοκρατίες, μπορεί να είναι εφιαλτικό.

Η ζημιά που θα μπορούσε να προκαλέσει, σήμερα, η αυταρχική οξεία ισχύς σε κρίσιμους δημοκρατικούς θεσμούς, προβάλλει ως πρόκληση σε τομείς κανόνων δικαίου και

⁸⁵ Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη αξιολόγηση του Freedom House μόνο η Φιλανδία, η Νορβηγία, η Σουηδία, η Ολλανδία και ο Καναδάς ξεπερνούν τη μέση βαθμολογία της Αυστραλίας, σχετικά με τις ελευθερίες που απολαμβάνουν οι πολίτες της (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 21).

εθνικής ασφάλειας. Η διείσδυση της Μόσχας στο χώρο των ΜΜΕ και της εκλογικής διαδικασίας των δημοκρατιών, συνέβαλε στην εστίαση της προσοχής σ' αυτήν την απειλή, όπως και η ευρεία προσπάθεια του Πεκίνου να ελέγξει την πολιτική έκφραση (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 20). Όπως τα πανεπιστήμια, οι εκδόσεις και τα μέσα ενημέρωσης έτσι και οι ιδιωτικές εταιρείες βρίσκονται στο επίκεντρο των προσπαθειών του ΚΚΚ για τον έλεγχο, του τι μπορεί και δεν μπορεί, να ειπωθεί, αναφέρει ο Richard Bernstein, σχολιάζοντας ότι το θέαμα μεγάλων παγκόσμιων επιχειρήσεων, όπως η αεροπορική εταιρία Delta Airlines, η Marriott και η Mercedes-Benz που κάμπτονται από τους περιορισμούς του ΚΚΚ σε ότι αφορά τα πρότυπα έκφρασης, είναι απογοητευτικό (Bernstein Richard 2018). Οι απαιτήσεις λογοκρισίας από το Πεκίνο θα διευρυνθούν αναπόφευκτα σε όλο και περισσότερες περιοχές και θα πρέπει ένα συνεκτικό πλαίσιο, βασισμένο σε δημοκρατικά πρότυπα, να θεσπιστεί, για την προστασία από ενέργειες οξείας ισχύος (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 20). Αυτό που ανησυχεί σχετικά με τις ενέργειες αυτές, συμπληρώνει η Jessica Ludwig, είναι ο τρόπος με τον οποίο τα καθεστώτα της Ρωσίας και της Κίνας, εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες της παγκοσμιοποίησης, απορρίπτοντας ταυτόχρονα, τη βασική αρχή της ελεύθερης και ανοικτής ανταλλαγής. Έχουν μάθει, πώς να αξιοποιούν ανοικτά περιβάλλοντα πληροφοριών, προς όφελός τους και ως εκ τούτου, οι δημοκρατικές κοινωνίες πρέπει να αποκαλύψουν την αυταρχική επιρροή, να αναπτύξουν στρατηγικές και να εμβολιαστούν, κατά των προσπαθειών αυτών (Ludwig Jessica 2017).

Στην προσπάθεια αυτή, θα πρέπει να υπολογίσουν και τις νέες παραμέτρους, που έχει εισάγει το σύγχρονο περιβάλλον της πληροφορίας. Στη δεκαετία του 1960, ο ραδιοτηλεοπτικός παραγωγός Edward R. Murrow σημείωσε ότι το σημαντικότερο μέρος των διεθνών επικοινωνιών, δεν ήταν η ικανότητα εκπομπής σε ακτίνα δεκάδων χιλιάδων μιλίων μακριά, αλλά τα τελευταία τρία πόδια προσωπικής επαφής. Τι σημαίνει αυτό, σε έναν κόσμο κοινωνικών δικτύων, αναρωτιέται ο Nye. Οι "φίλοι" είναι ένα κλικ μακριά, τη στιγμή που οι ψεύτικοι φίλοι είναι ευκολότερο από ποτέ, να κατασκευαστούν. Μπορούν, έτσι, να διαδώσουν ψεύτικα νέα, που παράγονται από πληρωμένα Trolls και μηχανικά Bots.⁸⁶ Αποτέλεσμα είναι η διάκριση της διαχωριστικής γραμμής, μεταξύ της ηλεκτρονικής ήπιας και οξείας ισχύος, να έχει καταστεί κρίσιμο αντικείμενο διερεύνησης όχι μόνο για τις

⁸⁶ Λεπτομέρειες για τη σύγχρονη αυτή πραγματικότητα περιγράφονται, εκτενώς, στο άρθρο του Yuen Yiu στο INSIDESCIENCE (Yiu Yuen 2018)

κυβερνήσεις, τους οργανισμούς και τις εταιρίες, αλλά και για τον καθένα προσωπικά (J. Nye, Foreignaffairs 2018).

Μία άλλη σύγχρονη πραγματικότητα που εγείρει ανησυχίες, είναι και η αλματώδης οικονομική ανάπτυξη της Κίνας που, όπως αναφέρει ο Minxin Pei, χρησιμοποιείται ως μέσο για την επέκταση του παγκόσμιου οικονομικού της αποτυπώματος, κάτι το οποίο, αδιαμφισβήτητα, κρύβει μεγάλες γεωπολιτικές φιλοδοξίες. Πλήθος ξένων επενδύσεων, παράλληλα με τη δημιουργία δύο πολυμερών (αλλά υπό την ηγεσία της Κίνας) διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, της New Development Bank (NDB) και της Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB) και η πρωτοβουλία Belt and Road, ένα τεράστιο σύστημα υποδομών που καλύπτει την Ασία, την Ευρώπη και την Αφρική, καθώς και το Νέο Silk Road Fund, αποτελούν ένα πρώτης τάξεως όχημα, για την επίτευξη αυτών των φιλοδοξιών (Pei Minxin 2018).

Προβληματισμό αντίστοιχα, προκαλεί και η αίσθηση ότι, οι δημοκρατίες δεν γνωρίζουν ακόμα πώς να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις προκλήσεις της «οξείας ισχύος». Δεν καταλαβαίνουν πόσο ευάλωτοι είναι, σχολιάζει ο Eytan Gilboa, και είναι σε μεγάλο βαθμό ανίκανοι, να αποτρέψουν τις παραβιάσεις των θεμελιωδών ελευθεριών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Gilboa Eytan 2018). Οι Walker και Ludwig, με τη σειρά τους, στην έκθεση του NED, υποστηρίζουν ότι η εξάπλωση και τελειοποίηση της κινεζικής και της ρωσικής αιχμής, πρέπει να παρακινήσει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής στις ΗΠΑ και σε άλλες δημοκρατίες, ώστε να επανεξετάσουν τα εργαλεία που χρησιμοποιούν για να ανταποκριθούν σε αυτή, διότι οι δημοκρατίες δεν πρέπει να εμβολιάζονται μόνο, ενάντια στην κακοήθη πνευματική επιρροή αλλά και να υιοθετούν μια πολύ πιο δυναμική στάση για λογαριασμό των δικών τους αρχών (Walker Christopher and Ludwig Jessica, National Endowment for Democracy 2017, 22-24), κατανοώντας ότι, σε αντίθεση με την ήπια ισχύ, που εκμεταλλεύεται τη γοητεία του πολιτισμού και των αξιών για να ενισχύσει τη δύναμη μιας χώρας, η οξεία ισχύς, διαπερνά, διεισδύει ή διατρυπά το πολιτικό και ενημερωτικό περιβάλλον στις χώρες - στόχους (J. Nye, Foreignaffairs 2018).

Τέλος, προβληματισμό εγείρει και η άποψη, που υποστηρίζουν σύμφωνα με τον Adil Rasheed, κάποιοι κυνικοί, σύμφωνα με την οποία, τα εργαλεία οξείας επιρροής και οι τεχνικές πολέμου πληροφοριών δεν είναι οι εφευρέσεις ή αποκλειστικότητα της Κίνας ή της Ρωσίας, και έχουν χρησιμοποιηθεί από μυστικές υπηρεσίες διαφόρων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των δημοκρατιών, για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα (Rasheed

2018). Αντίστοιχα, στο ίδιο πνεύμα κινείται και η αντίδραση της Κίνας σχετικά με τον καταλογισμό, σε βάρος της, τακτικών οξείας ισχύος, η οποία μέσω του Xinhua, υπεραμύνεται της πολιτικής της,⁸⁷ σχολιάζοντας ότι όρος “Sharp Power” δεν είναι παρά μία παγίδα λέξεων, που δημιουργήθηκε και γίνεται χρήση από ορισμένες δυτικές χώρες, με τη νοοτροπία παιγνίου μηδενικού αθροίσματος, σε ότι αφορά το αγώνα για πολιτιστική ηγεμονία! (Si, xinhuanet 2018). Επίσημως η Κίνα, δια στόματος του ο Wang Guoqing,⁸⁸ απαντά στις οι κατηγορίες ότι η ίδια «διδεισδύει» στο πολιτικό και πληροφοριακό περιβάλλον άλλων εθνών, λέγοντας ότι αυτές είναι «γεμάτες προκατάληψη, διακρίσεις και εχθρότητα» και προέρχονται από φόβο και παρεξήγηση.⁸⁹ Η έννοια της «αιχμής» θα μπορούσε ίσως να ονομαστεί «η θεωρία των απειλών της Κίνας 3.0», σύμφωνα με την Manya Koetse, καθώς όπως αναφέρει, δεν υπάρχει μόνο μία «θεωρία της απειλής της Κίνας». Υπήρξαν πολλές διαφορετικές αντιλήψεις για τρόπους με τους οποίους η Κίνα θα μπορούσε ενδεχομένως να αποτελέσει απειλή για τον υπόλοιπο κόσμο, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 (Koetse 2018). Οι Storey και Yee στο βιβλίο τους: *The China Threat : Perceptions, Myths and Reality*, αποκαλούν την «Απειλή της Κίνας» μία από τις σημαντικότερες συζητήσεις, από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.⁹⁰ Ο φόβος της πολιτικής και οικονομικής κατάρρευσης στην Κίνα, η άνοδος του κινεζικού εθνικισμού, η αύξηση των στρατιωτικών της δυνατοτήτων και οι επιπτώσεις στην περιφερειακή ασφάλεια, είναι κάποιοι από τους παράγοντες που συμβάλλουν στους τρόπους με τους οποίους οικοδομείται η Κίνα, ως πιθανή ιδεολογική, οικονομική, στρατιωτική και οικολογική απειλή, στα μάτια του υπόλοιπου κόσμου. Η

⁸⁷ Το αντίστοιχο άρθρο στοχοποιεί το NED, φιλοξενώντας σχόλια από τον William Blum, που είναι σύμφωνα με τον αρθρογράφο, ιστορικός και κριτικός της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, ο οποίος δήλωσε ότι ο οργανισμός δεν είναι ΜΚΟ (Μη Κυβερνητικός Οργανισμός), αλλά ΚΟ, που λαμβάνοντας κρατική χρηματοδότηση, δραστηριοποιείται σε διάφορες χώρες εξυπηρετώντας ιδιοτελή συμφέροντα, καθώς επίσης και ενός Αμερικανού πολιτικού, του Ron Paul, που υποστηρίζει ότι ο NED έχει πολύ λίγη σχέση με τη Δημοκρατία (Si, xinhuanet 2018).

⁸⁸ Ο Wang Guoqing είναι εκπρόσωπος του συμβουλευτικού οργάνου του κοινοβουλίου της Κίνας και κατά τη διάρκεια της συνέντευξης Τύπου στις 2 Μαρτίου 2018, που προηγήθηκε των ετήσιων κοινοβουλευτικών και συμβουλευτικών συνόδων, σχολιάζοντας τα χαρακτηριστικά της οξείας ισχύος που προσάπτονται στην Κίνα, δήλωσε ότι: «δεν είναι η πρώτη φορά που δημιουργούνται νέες εκφράσεις [από τη Δύση] για να κατηγορηθεί η Κίνα και πιστεύει ότι δεν θα είναι και η τελευταία. Κάποιοι Δυτικοί μπορεί να έχουν εισέλθει φυσικά στον 21ο αιώνα, αλλά είναι διανοητικά κολημένοι στην εποχή του Ψυχρού Πολέμου» συμπλήρωσε (Koetse 2018).

⁸⁹ Συγκεκριμένα ανέφερε ότι: «Οι άνδρες συχνά μισούν ο ένας τον άλλον, επειδή φοβούνται ο ένας τον άλλον. Φοβούνται ο ένας τον άλλον, επειδή δεν γνωρίζουν ο ένας τον άλλον. Δεν γνωρίζουν ο ένας τον άλλον, επειδή δεν μπορούν να επικοινωνήσουν. Δεν μπορούν να επικοινωνούν, επειδή είναι χωρισμένοι» (O' Connor, Tom 2018).

⁹⁰ Οι συγγραφείς περιγράφουν διάφορους τρόπους με τους οποίους η Κίνα έχει στοχοποιηθεί ως απειλή για τον κόσμο, όπως είναι η ταχεία οικονομική της ανάπτυξη στη δεκαετία του '90, συνεπικουρούμενη από παράγοντες, όπως το σοσιαλιστικό της πολιτικό σύστημα που απορρίπτει τις δυτικές πολιτικές αξίες (Storey Ian and Herbert Yee 2005), (Cabestan Jean-Pierr 2006).

έννοια της «οξείας ισχύος», συμπληρώνει η Manya Koetse, μπορεί πλέον να προστεθεί σε αυτόν τον κατάλογο θεωριών (Koetse 2018).

Εύλογα, θα μπορούσε να διαπιστώσει κανείς ότι, υπό αυτές τις συνθήκες, δημιουργείται μία ένταση στο διεθνές σύστημα, με τη Δύση να κατηγορεί τις αυταρχικές δυνάμεις για, εν δυνάμει, απειλητική συμπεριφορά, μέσω δράσεων οξείας ισχύος, με τον αντίλογο, εκ μέρους τους, να υποστηρίζει ότι οι κατηγορίες είναι ανυπόστατες, έχουν τις ρίζες τους στην προκατάληψη και τη διάκριση και θεωρούνται εχθρικές. Άρα, οι προβληματισμοί ενός μελετητή, που οφείλει να είναι αντικειμενικός, αρχικά έχουν να κάνουν με την ίδια τη φύση, την ύπαρξη και τον ορισμό της Sharp Power. Η άποψη του συγγραφέα είναι ότι πράγματι, υφίσταται ως απειλή σε βάρος της Δύσης, με τρανό επιχείρημα τη διαπίστωση ότι, οποιοσδήποτε πολίτης του δημοκρατικού κόσμου μπορεί ελεύθερα να σχηματίσει την προσωπική του άποψη, μελετώντας άρθρα που ερμηνεύουν τις ενέργειες των αυταρχικών χωρών ως εργαλεία οξείας ισχύος καθώς και οποιοδήποτε αντίλογο σ' αυτούς τους ισχυρισμούς, κάτι που δε συμβαίνει με τους πολίτες των αυταρχικών χωρών, λόγω της λογοκρισίας και της χειραγώγησης της κοινής γνώμης. Η διαφάνεια που ισχύει εντός των δημοκρατιών και οι απαιτητικοί, σε ότι αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα και καλά πληροφορημένοι, πολίτες τους, με ελευθερία δράσης εντός δημοκρατικών πλαισίων, αποτελούν τα εχέγγυα για την, κατά το δυνατό, αντικειμενικότερη και ορθότερη ερμηνεία αντίστοιχων ενεργειών.

ΑΠΕΙΛΕΣ

Έχοντας, λοιπόν, λοιπόν ξεκαθαρίσει ότι, πράγματι, υπάρχει απειλή, στην πορεία για την αναζήτηση των προκλήσεων για τη Δύση, από τις δράσεις της οξείας ισχύος, απαιτείται η ανάλυση της όποιας απειλής, για τους θεσμούς και τις λειτουργίες των δημοκρατιών.

Αρχικά η απειλή έχει να κάνει με την ποιότητα της ενημέρωσης διότι, για παράδειγμα η Κίνα προσβλέπει στο να αποκτήσει την πρωτοπορία σε ότι αφορά τα ΜΜΕ, παγκοσμίου εμβέλειας. Έτσι, σύμφωνα με τον Minxin Pei, μετά τους θερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες του 2008 στο Πεκίνο, το καθεστώς της, επιχειρεί την επέκταση των υπερπόντιων επιχειρήσεων τριών οργάνων, που ελέγχονται από το ΚΚΚ, της κεντρικής τηλεόραση της Κίνας (CCTV), του πρακτορείου ειδήσεων Xinhua News και της εφημερίδα Daily People, με κύριο στόχο την ενίσχυση της εικόνας της Κίνας στο εξωτερικό. Τον Οκτώβριο του 2017, ως μέρος της προσπάθειας να απομακρυνθεί η κυριαρχία των δυτικών πρακτορείων

ειδήσεων, όπως το CNN και το BBC, το CCTV επανασχεδίασε το διεθνές του δίκτυο, ώστε να αποτελεί το κέντρο ειδήσεων του παγκόσμιου τηλεοπτικού δικτύου της Κίνας (CGTN) και τον Μάρτιο του 2018, η κυβέρνηση ανακοίνωσε τη συγχώνευση του CCTV με το China Radio International και το China National Radio, σε ένα νέο διεθνή ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό, το Voice of China (Pei Minxin 2018). Όλα τα ανωτέρω, δε θα εγείραν ανησυχίες, αν δεν υπήρχαν οι ενδείξεις και αντίστοιχα οι αποδείξεις,⁹¹ σχετικά με την ποιότητα και την αντικειμενικότητα των πληροφοριών, που μεταδίδουν τα κινεζικά μέσα ενημέρωσης, οπότε και η οξεία ισχύς συνιστά απειλή, για τον τομέα των ΜΜΕ.

Το δεύτερο σκέλος της στρατηγικής επιρροής της Κίνας, που συνιστά εν δυνάμει απειλή, είναι η προώθηση του κινεζικού πολιτισμού, η οποία εξαρτάται από τα Ινστιτούτα Confucius, τα οποία έχουν ενσωματωθεί σε εκπαιδευτικά ιδρύματα εκτός Κίνας (κυρίως κολέγια και πανεπιστήμια) για τη δημιουργία γλωσσικών προγραμμάτων⁹² και αντίστοιχων, προώθησης του κινεζικού πολιτισμού. Αυτό με μία πρώτη ματιά, φαντάζει ως άσκηση ήπιας ισχύος, αλλά εμβαθύνοντας διαπιστώνεται ο άμεσος έλεγχος που έχει η κυβέρνηση της ΛΔΚ για τα προγράμματα σπουδών αυτής της πρωτοβουλίας και η απειλή για την ακαδημαϊκή ελευθερία (Pei Minxin 2018).

Αντίστοιχα, υπάρχει τεράστιος κίνδυνος να επηρεαστεί, αν δεν έχει ήδη αυτό συμβεί,⁹³ από την οξεία ισχύ και η ακεραιότητα των ακαδημαϊκών εκδόσεων. Τα συμφέροντα από τη λογοκρισία αυξάνονται, καθώς οι ικανότητες και οι δυνατότητες της ΛΔΚ βελτιώνονται. Ο ιστορικός Glenn Tiffert, έχει παρατηρήσει ότι στις ηλεκτρονικές εκδόσεις των περιοδικών που δημοσιεύονται στη ΛΔΚ, δεκάδες άρθρα που χρονολογούνται από σήμερα μέχρι πίσω στη δεκαετία του 1950, έχουν αφαιρεθεί λόγω της κινεζικής λογοκρισίας. Με την πίεσή της, στις εκδοτικές εταιρίες, η κινεζική κυβέρνηση, σύμφωνα με τον Christopher Walker, θέλει να πετύχει να ξαναγραφτεί η κινεζική ιστορία και να ταιριάξει με το κράτος-κόμμα, εκμεταλλευόμενη μια «τρύπας μνήμης» όπως την περιγράφει ο George Orwell στο βιβλίο του «1984» (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 14).

⁹¹ Όπως έχει αναφερθεί, εκτενώς, στα αντίστοιχα κεφάλαια, ανωτέρω.

⁹² Η ΛΔΚ παρέχει προσωπικό και χρήματα.

⁹³ Είναι αδύνατο να γνωρίζουμε με βεβαιότητα, το βαθμό στον οποίο ο εκβιασμός από αυταρχικά καθεστώτα έχει ήδη επηρεάσει τους μελετητές και τους εκδότες, σε ότι αφορά διάφορα «ευαίσθητα θέματα», αναφέρει ο Siu Phila. Το "ένοχο μυστικό" της αυτολογοκρισίας από δυτικούς ακαδημαϊκούς, όταν γράφουν για την Κίνα και των οποίων η καριέρα εξαρτάται από τη δυνατότητα πρόσβασης στη χώρα, μπορεί να είναι μεγαλύτερη από ότι είχε, προηγουμένως, θεωρηθεί (Siu Phila 2018).

Επίσης, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η Ιστορία αποδεικνύει ότι δεν είναι εγγυημένη, η υπεροχή των δημοκρατών στον ανταγωνισμό των ιδεών.⁹⁴ Σήμερα τα κυρίαρχα αυταρχικά καθεστάτα, όπως έκαναν και την εποχή του μεσοπολέμου, λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τη σφαίρα των ιδεών και της αφιερώνουν σημαντικούς πόρους και προσοχή. Οι προσπάθειές τους να μιλήσουνε στον κόσμο, να διαμορφώσουν απόψεις, και να υπονομεύσουν ή να επιτεθούν ανοιχτά στις δημοκρατίες, συνιστά απειλή και δεν πρέπει να υποτιμάται. Παρόλο που δεν είναι ακόμα σαφές, ποια είναι η επιρροή τους σε παγκόσμιο επίπεδο μέσα από αυτές τις πρωτοβουλίες, δεν μπορεί να αμφισβητήσει κανείς ότι τόσο η Κίνα όσο και η Ρωσία δαπανούν, αναπτύσσουν και δημιουργούν μια τεράστια υποδομή η οποία θα τους βοηθήσει να κερδίσουν τη μάχη των ιδεών (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 19).

Η συνιστώσα της οξείας ισχύος, που συνίσταται στην απόκτηση πολιτικής επιρροής στις δημοκρατίες, είναι αναμφισβήτητο το πιο αμφιλεγόμενο και ύπουλο κομμάτι αυτής της εκστρατείας των αυταρχικών χωρών, σύμφωνα με τον Minxin Pei, που περιγράφει μία έρευνα των Financial Times (Kynge George, Hornby Lucy and Anderlini Jamil 2017) που δείχνει τις προσπάθειες του Τμήματος Εργασιών του Ενωμένου Μετώπου του ΚΚΚ, για την ενθάρρυνση μελών της μεγάλης υπερπόντιας κινεζικής διασποράς, προκειμένου, να επηρεάσουν τους δυτικούς πολιτικούς ιθύνοντες, δηλαδή τα άτομα που κατέχουν ή λειτουργούν για δημόσιο αξίωμα, ή εκείνα που είναι σημαντικοί δωρητές σε πολιτικές εκστρατείες (Pei Minxin 2018).

Απειλή, επίσης, συνιστά και η πιθανότητα αποτυχίας αυτών των δράσεων ανταγωνισμού με τη Δύση, εκ μέρους των αυταρχικών κρατών, όπως σε περίπτωση που τα ελαττώματα και τα όρια του ΚΚΚ, στρεβλώσουν την ισχύ του, σύμφωνα με τον προβληματισμό του Minxin Pei. Τα μεγάλα σχέδια υποδομών και οι δαπανηρές συμμαχίες με φτωχές, κακοδιοικούμενες χώρες, αποτελούν αιμορραγία για τους πόρους του Πεκίνου, τη στιγμή που ένας αγώνας εξοπλισμών με τις ΗΠΑ, θα ελέγξει τις προτεραιότητες του ΚΚΚ μεταξύ όπλων και βουτύρου, σε μία κοινωνία που μετασχηματίζεται και θα απαιτηθούν τεράστιοι πόροι για την καταστολή των εσωτερικών δυνάμεων, που αμφισβητούν το νόμο του ΚΚΚ (Pei Minxin 2018).

⁹⁴ Σύμφωνα με τον Robert Kagan, μετά τον Α' ΠΠ, τα κέρδη της δημοκρατίας αντιστράφηκαν και η αύρα του αναπόφευκτου εξαφανίστηκε (Kagan Robert 2012, 22-23).

Σύμφωνα με την Anne Marie Brady τα μικρά κράτη, όπως η Νέα Ζηλανδία, είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στις ξένες παρεμβολές. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν περιορισμένους πόρους, ο τομέας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι μικρός και, παρά τους νόμους που προστατεύουν την ακαδημαϊκή ελευθερία, εύκολα μπορεί να πέσει θύμα εκμετάλλευσης, οπότε και η ξένη παρέμβαση συνιστά απειλή, υπό τη προϋπόθεση ότι η κοινή γνώμη την ανεχτεί ή την εγκρίνει (Brady Anne-Marie, Power 3.0 2018).

Η επιτυχία των εργαλείων της οξείας ισχύος, συνιστά απειλή και στο βαθμό που μικρότερα αυταρχικά κράτη ή ακόμα και μη κρατικοί φορείς,⁹⁵ μιμούνται τις πράξεις αυτές, ειςχωρώντας, σε δημοκρατικά συστήματα και διαβρώνοντας τα θεσμικά τους όργανα. Η κυβέρνηση του Αζερμπαϊτζάν, για παράδειγμα, έχει γίνει διαβόητη για τη χρήση της "διπλωματίας του χαβιαριού", ώστε να αποφύγει τα πρότυπα βασικών ευρωπαϊκών οργανισμών, ιδίως αυτών του Συμβουλίου της Ευρώπης (European Stability Initiative 2012). Η Τουρκία αντίστοιχα, έχει αλλάξει το πώς σκέφτεται την εφαρμογή της ήπιας ισχύος της, συγκεντρώνοντας υπό κρατικό έλεγχο τουρκικά ΜΜΕ διεθνής εμβέλειας, ελέγχοντας το περιεχόμενό τους, ώστε το ακροατήριο-στόχος, να είναι ευθυγραμμισμένο με τις προτιμήσεις της Άγκυρας (Schenkkan 2018).

Μελετώντας την απειλή και στο ερώτημα σχετικά με την αντίδραση, εκ μέρους των δημοκρατιών, θα πρέπει σύμφωνα με τον Nye, αυτή να μην είναι υπερβολική και βλάψει την ήπια ισχύ τους. Ένα μεγάλο μέρος αυτής της ήπιας ισχύος, προέρχεται από δράσεις που ανήκουν σε μη κρατικούς φορείς, όπως το Hollywood, τα πανεπιστήμια και τα διάφορα ιδρύματα και το κλείσιμο της πρόσβασης ή το κλείσιμο του ανοίγματος, θα σπαταλούσε αυτό το κρίσιμο πλεονέκτημα⁹⁶ (J. Nye, Foreignaffairs 2018). Αντίστοιχα, συμπληρώνει ότι, θα πρέπει ο δυτικός κόσμος, να αντισταθεί στον πειρασμό να θέσει κανόνες, που περιορίζουν, για παράδειγμα, την ακαδημαϊκή ελευθερία (J. Nye, Australian Strategic Policy Institution: The Strategist 2018) και ισχυρίζεται ότι η διακοπή των νόμιμων κινεζικών και ρωσικών εργαλείων ήπιας ισχύος, μπορεί να είναι αντιπαραγωγική. Όπως κάθε μορφή εξουσίας, η ήπια ισχύς χρησιμοποιείται συχνά για ανταγωνιστικούς σκοπούς, αλλά μπορεί επίσης να έχει και θετικά αποτελέσματα. Για παράδειγμα, εάν η Κίνα και οι ΗΠΑ επιθυμούν να αποφύγουν τις συγκρούσεις, τα προγράμματα ανταλλαγής που

⁹⁵ Ο Eytan Gilboa ονοματίζει τη Hamas, ως έναν μη κρατικό φορέα, που χρησιμοποιεί εργαλεία οξείας ισχύος, έναντι της διεθνούς κοινότητας και του Ισραήλ, ειδικότερα. (Gilboa Eytan 2018)

⁹⁶ Σύμφωνα με τον Nye χώρες όπως η Κίνα και η Ρωσία έχουν πρόβλημα να δημιουργήσουν τη δική τους ήπια ισχύ, ακριβώς λόγω της απροθυμίας τους, να απελευθερώσουν τα τεράστια ταλέντα των κοινωνιών τους (J. Nye, Foreignaffairs 2018).

αυξάνουν την αμερικανική έλξη προς την Κίνα και το αντίστροφο, μπορούν να είναι καλά και για τις δύο χώρες. Και σε διακρατικές προκλήσεις όπως η κλιματική αλλαγή, η ήπια ισχύς μπορεί να βοηθήσει στην οικοδόμηση της εμπιστοσύνης και των δικτύων, που καθιστούν δυνατή την συνεργασία (J. Nye, Foreignaffairs 2018).

Εν κατακλείδι, ο Joseph Nye ισχυρίζεται ότι ένας από τους μεγάλους κινδύνους της εφαρμογής της οξείας ισχύος είναι, ότι οι δημοκρατίες μπορεί να μπουκν στον πειρασμό να μιμηθούν τα αιχμηρά εργαλεία των αυταρχικών καθεστώτων και να χάσουν το ανοιχτό και το ήπιο δυναμικό τους, το οποίο θεωρεί ζωτικής σημασίας (Rasheed 2018).

Διαπιστώνεται λοιπόν ότι η οξεία ισχύς αποτελεί απειλή για τους θεσμούς της Δημοκρατίας, όπως είναι η ενημέρωση, η έρευνα, η εκπαίδευση και η πολιτική, απειλή που ενισχύεται, βρίσκοντας μιμητές στο πρόσωπο φιλόδοξων και καιροσκόπων αυταρχικών ηγετών μικρότερων χωρών αλλά και στοχεύοντας τους ίδιους τους δράστες. Ιδιαίτερη αποτελεί το γεγονός ότι, το είδος της αντίδρασης των δημοκρατιών, μπορεί να αποτελέσει, εν δυνάμει απειλή, για τις ίδιες. Γι' αυτό και στην προσπάθειά τους να ανταποκριθούν στην απειλή, οι δημοκρατίες πρέπει να είναι προσεκτικές σε ότι αφορά τις επιθετικές τους ενέργειες. Ο πόλεμος πληροφοριών μπορεί να παίξει έναν χρήσιμο τακτικό ρόλο στο πεδίο της μάχης, όπως και στον πόλεμο κατά του Ισλαμικού Κράτους (ή ISIS), ισχυρίζεται ο Nye, αλλά θα ήταν λάθος η Δύση να μιμηθεί, σ' αυτόν τον τομέα, τους αυταρχικούς και να ξεκινήσει σημαντικά προγράμματα κρυφής πληροφόρησης, σα να είναι σε πόλεμο. Τέτοιες ενέργειες δεν θα παραμείνουν μυστικές για πολύ και όταν αποκαλυφθούν, θα υποβαθμίσουν την ήπια ισχύ της (J. Nye, Foreignaffairs 2018).

Με δεδομένο ότι στις διεθνείς σχέσεις δεν υπάρχουν μόνιμες φιλίες, αλλά μόνο μόνιμα συμφέροντα, οι ενέργειες που αντιπροσωπεύουν την οξεία ισχύ, είναι και η απόδειξη, των αλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων των πρωταγωνιστών των ανάλογων δράσεων. Οι μέχρι τώρα, αν όχι φιλικές, τουλάχιστον όχι εχθρικές σχέσεις, μεταξύ των ΗΠΑ της Κίνας και της Ρωσίας μπαίνουν σε νέα εποχή, η οποία και αποκαλύφθηκε με την ανακοίνωση του νέου στρατηγικού δόγματος ασφαλείας, από το στόμα του ίδιου του προέδρου Trump, ο οποίος και χαρακτήρισε τις εν λόγω χώρες, ως απειλή, μαζί με τη Β. Κορέα και τις τρομοκρατικές οργανώσεις (Trump Donald 2017). Αποτέλεσμα είναι, ενέργειες σαν αυτές να έχουν άμεσο αντίκτυπο στις σχέσεις μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων και κατά συνέπεια να απειλείται η ειρήνη και η ευημερία, τη στιγμή που εμφανίστηκαν

αναθεωρητικές δυνάμεις, που αντιτίθενται στο υφιστάμενο Status Quo, του διεθνούς συστήματος.

ΣΤΟΧΟΙ

Για την ορθότερη αντιμετώπιση των δράσεων της οξείας ισχύος, απαιτείται, εκτός της σωστής εκτίμησης της απειλής και η αναζήτηση των πολιτικών στόχων, που αυτές επιχειρούν να υλοποιήσουν. Στόχοι που διαχωρίζονται σε άμεσους και αιώτερους και για το λόγο αυτό, θα πρέπει να διερευνηθούν οι αντικειμενικοί σκοποί, των αντίστοιχων δράσεων και η επιθυμητή τελική κατάσταση, στην οποία θα οδηγήσει η επίτευξη αυτών των αντικειμενικών σκοπών.

Αρχικά, λοιπόν, τα αυταρχικά κράτη στοχεύουν στο να χειραγωγήσουν τις συζητήσεις στο διεθνές στερέωμα. Έχοντας μάθει να ελέγχουν τις πολιτικές ιδέες στις χώρες τους, στρέφονται, προς τη διεθνή σκηνή μέσω της χειραγώγησης των συζητήσεων στο εξωτερικό, ειδικά στον ευρύ και ανοικτό χώρο της πληροφορίας, που τους παρέχουν οι δημοκρατίες. Οι μαζικές επενδύσεις, εκ μέρους τους, σε υποδομές ΜΜΕ, παντού στον κόσμο, διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο⁹⁷ για την εκπλήρωση αυτού του σκοπού (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 14-15). Κατ' επέκταση προσδοκούν στον έλεγχο της διαμόρφωσης της διεθνούς κοινής γνώμης, προκειμένου να επηρεάσουν τη λήψη αποφάσεων από ξένες κοινωνίες και κατ' επέκταση κυβερνήσεις. Βασική ιδέα σε αυτές τις προσπάθειες, όπως αναφέρει η Anne Marie Brandy, είναι για την περίπτωση της Κίνας, η σύνδεση του Κινέζικου Κομμουνιστικού Κόμματος (ΚΚΚ) και των κρατικών οργανώσεων μέσω μιας τακτικής στρατηγικής συμμαχίας που είχε αρχικά αναπτύξει ο Vladimir Lenin που ονομάζεται "Ένωμένο Μέτωπο"⁹⁸ (Brady Anne-Marie, Power 3.0 2018). Μέσω των ανωτέρω προσπαθειών επιτυγχάνεται η αμφισβήτηση του δυτικού μοντέλου ηγεσίας,⁹⁹ η

⁹⁷ Σύμφωνα με τον Christopher Walker η Ρωσία έχει δημιουργήσει ένα πρότυπο για το χειρισμό πληροφοριών που μπορεί να προσαρμοστεί σε τοπικές συνθήκες και εφαρμόζεται πλέον σε διάφορες χώρες του κόσμου. Η ΛΔΚ έχει, ομοίως, εντείνει μια πολύπλευρη προσπάθεια να διαμορφώσει τη σφαίρα των ιδεών (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 15).

⁹⁸ Κατά τη διάρκεια ομιλίας του, ο κινέζος πρόεδρος Xi Jinping, το Σεπτέμβριο του 2014, σχετικά με τη σημασία των εργασιών του Ηνωμένου Μετώπου, επανέλαβε την περιγραφή του Μάο Τσε Τουνγκ γι' αυτό, ως ένα από τα "μαγικά όπλα" του ΚΚΚ. Με πολλές τέτοιες δραστηριότητες, που εποπτεύονται από ένα μυστικό τμήμα, υπεύθυνου για τις εργασίες του Ηνωμένου Μετώπου, η προσέγγιση αυτή, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διαμόρφωση τόσο της εσωτερικής, όσο και της εξωτερικής πολιτικής της Κίνας (Brady Anne-Marie, Power 3.0 2018).

⁹⁹ Σύμφωνα με τον Minxin Pei, από τότε που ο πρόεδρος Xi Jinping ανέβηκε στην εξουσία στα τέλη του 2012, οι ενέργειες του Πεκίνου έγιναν πολύ πιο φιλόδοξες και συγκρουσιακές και περιλάμβαναν μία τριπλή εκστρατεία για την αμφισβήτηση της Δυτικής ηγεσίας, που καλύπτει οικονομικές υποθέσεις, ζητήματα ασφάλειας και τον ανταγωνισμό για την παγκόσμια κοινή γνώμη (Pei Minxin 2018).

προώθηση των απολυταρχικών καθεστώτων¹⁰⁰ και ευνοείται η διεθνής εικόνα των αντίστοιχων κρατών (Pei Minxin 2018).

Η οξεία ισχύς έχοντας την ικανότητα να λειτουργήσει μέσω μοντέρνων μορφών λογοκρισίας, εξελίσσεται, προτρέποντας τα μέσα να εμπλακούν σε αυτο-λογοκρισία και με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων όπως τα "bots" και αυτοματοποιημένων, εικονικών λογαριασμών, διαδίδονται ψευδείς ειδήσεις και διχαστικοί λόγοι στο διαδίκτυο (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 13). Ένα κρίσιμο χαρακτηριστικό της προβολής αυτής της επιρροής, είναι το πώς "ξετυλίγεται η γραφή", το πως, δηλαδή σχολιάζεται, τι συνοδεύει και πως προωθείται κάθε πληροφορία (Walker Christopher and Ludwig Jessica, National Endowment for Democracy 2017, 11). Τα ανωτέρω, σε συνδυασμό με το ότι η κυριαρχία του κράτους, στην πολιτική έκφραση και επικοινωνία, είναι αναπόσπαστο κομμάτι των αυταρχικών κυβερνήσεων, έχουν ως στόχο την προώθηση των ευνοημένων αφηγήσεων σε όλες τις πλατφόρμες των μέσων ενημέρωσης, καθώς και μέσα από τα λόγια κρατικών αξιωματούχων και αντιπροσώπων¹⁰¹ (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 15). Η Anne Marie Brandy υποστηρίζει ότι ένα από τα κύρια καθήκοντα των εργασιών του Ηνωμένου Μετώπου του ΚΚΚ, είναι να επηρεάσει τη λήψη αποφάσεων από ξένες κυβερνήσεις, υπέρ της Κίνας (Brady Anne-Marie, Power 3.0 2018). Αυτό επιτυγχάνεται, άριστα, μέσω της οικονομικής μόχλευσης, με την προοπτική του ελέγχου ξένων κυβερνήσεων και δημοκρατικών ελίτ. Για την περίπτωση της Κίνας, ο Minxin Pei, εκτιμά ότι αν επιτύχει στα επενδυτικά έργα που επιχειρεί, θα έχει αναμορφώσει σημαντικά το οικονομικό τοπίο, όχι μόνο της Ασίας αλλά και όλου του κόσμου και ακόμα και αν αυτά τα έργα αποφέρουν μόνο μερικές υλικές αποδόσεις,¹⁰² θα μπορούσαν να προωθήσουν σημαντικά τα στρατηγικά συμφέροντα της Κίνας¹⁰³ (Pei Minxin 2018).

¹⁰⁰ Σύμφωνα με τον Minxin Pei, για το σκοπό αυτό, το Πεκίνο ακολούθησε από το 2003 τακτικές επιρροής μέσω ενός συνδυασμού εξωτερικής προπαγάνδας, της προώθησης του κινεζικού πολιτισμού και της καλλιέργειας φιλικών πολιτικών δυνάμεων στο εξωτερικό (Pei Minxin 2018).

¹⁰¹ Τα αυταρχικά καθεστώτα πάντοτε προσπαθούσαν να εντοπίσουν τους τοπικούς παράγοντες που θα μπορούσαν να προωθήσουν τη γραμμή τους, αλλά η παγκοσμιοποίηση έχει μειώσει δραματικά τα εμπόδια στις προσπάθειες αυτές, διατείνεται ο Christopher Walker. Με το να φωλιάζουν τις δραστηριότητές τους στις δημοκρατίες, στηριζόμενοι όσο το δυνατόν περισσότερο στις τοπικές φωνές, και χρησιμοποιώντας το πρόσχημα της ήπιας ισχύος, τα αυταρχικά καθεστώτα μπορούν να εισαγάγουν τις ιδέες και τις αφηγήσεις τους, με άνευ προηγουμένου ευκολία (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 16).

¹⁰² Αυτές οι πρωτοβουλίες είναι πολύ πιο δαπανηρές, επικίνδυνες και δύσκολες από ό, τι έχει προσπαθήσει ποτέ η Κίνα (Pei Minxin 2018).

¹⁰³ Στην εποχή του κορεσμού και του κατακερματισμού της πληροφορίας, το Πεκίνο και το Κρεμλίνο κατανοούν το "Δύναμη λόγου" που μπορεί να ασκηθεί μέσω εστιασμένης και ελεγχόμενης πληροφόρησης η οποία μπορεί να επιτευχθεί μέσω αντίστοιχων χρηματοδοτούμενων πρωτοβουλιών (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 15).

Πέρα από την πολιτική και τα ΜΜΕ, οι διαβρωτικές επιδράσεις της οξείας ισχύος έχουν ως στόχο το δυτικό πολιτισμό, την ακαδημαϊκή κοινότητα και τις εκδόσεις που είναι καθοριστικής σημασίας για τον προσδιορισμό του τρόπου με τον οποίο οι πολίτες των δημοκρατιών, αντιλαμβάνονται τον κόσμο γύρω τους. Η ταυτόχρονη επίθεση της οξείας ισχύος στην πολιτική και στη σφαίρα των ιδεών, στοχεύει κατευθείαν στην αμφισβήτηση των δημοκρατικών θεσμών, με απώτερο στόχο τον επαναπροσδιορισμό των κανόνων και των προτύπων της διεθνούς πολιτικής (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 12,19).

Η οξεία ισχύς χρησιμοποιείται και για να υποβαθμίσει την ακεραιότητα των ανεξάρτητων θεσμών μέσω χειραγώγησης, εκμεταλλευόμενη τις δραστηριότητες των κινεζικών οντοτήτων, που δρουν εξ ονόματος του Κομμουνιστικού Κόμματος-Κράτους καλύπτοντας τα κίνητρά τους με εμπορικές - επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, ή με κινήσεις δήθεν προς όφελος της κοινωνίας των πολιτών. Όπως παρατηρεί η έκθεση τους Διεθνές Φόρουμ, οι επιχειρήσεις επιρροής της ΛΔΚ, στοχεύουν στο να αποθαρρύνουν οποιαδήποτε αμφισβήτηση στον αυτοπροσδιορισμό του καθεστώτος, καθώς επίσης των απόψεών του και της θέσης του. Πιο συγκεκριμένα, το κόμμα-κράτος αρέσκεται στο να προβάλλει την Κίνα ως μία καλοήγητη δύναμη στο διεθνές σύστημα και προκειμένου να φανεί πιο ελκυστικό σε δημοκρατικές κοινωνίες, το κομμουνιστικό καθεστώς χρησιμοποιεί εργαλεία από το πεδίο της ήπιας ισχύος¹⁰⁴ (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 12).

Εφαρμόζοντας, επίσης, την τακτική διαίρει και βασίλευε, τα αυταρχικά κράτη, στοχεύουν την ίδια τη Δημοκρατία, ώστε να αποδυναμώσουν την ικανότητα των δυτικών κρατών να αμφισβητήσουν τον αυταρχισμό και σπέρνοντας τον προβληματισμό να ενισχύσουν τα δικά τους καθεστώτα (Benner 2017). Σύμφωνα με τους Robert D. Blackwill and Philip H. Gordon είναι πρωτοφανείς οι προσπάθειες του Κρεμλίνου για σπορά και επιδείνωση των διαιρέσεων μεταξύ των Αμερικανών, χρησιμοποιώντας εργαλεία οξείας ισχύος. Ενώ οι φυσικές επιθέσεις στην πατρίδα των ΗΠΑ, όπως το Περλ Χάρμπορ ή η 11^η Σεπτεμβρίου 2001, αν και πλήγωσαν τις ΗΠΑ, ενίσχυσαν τη συνοχή τους και την πίστη στις αξίες τους, μια επίθεση στην αμερικανική αίσθηση εθνικής ενότητας θα μπορούσε να αποδυναμώσει τα θεσμικά όργανα και τις κοινές πεποιθήσεις, που είναι κρίσιμες για την ασφάλεια και την ευημερία τους¹⁰⁵ (Blackwill Robert D. and Gordon Philip

¹⁰⁴ Κρατικά ερευνητικά κέντρα, μέσα ενημέρωσης, προγράμματα ανταλλαγής φοιτητών και το δίκτυο των ιδρυμάτων Confucius, μιμούνται τις πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών, που στις δημοκρατίες λειτουργούν ανεξάρτητα από την κυβέρνηση. (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 12).

¹⁰⁵ Σύμφωνα με τους Robert D. Blackwill and Philip H. Gordon, οι αυξανόμενες εγχώριες διαμάχες και η μείωση της εμπιστοσύνης στους εθνικούς θεσμούς, αντιπροσωπεύουν τόσο μεγάλη απειλή για οποιαδήποτε

H. 2018). Η οξεία ισχύς μπορεί επίσης, να χρησιμοποιήσει τις άνομες τεχνικές της διάσπασης της προσοχής. Η Ρωσία έχει χρησιμοποιήσει τέτοιες μεθόδους για την εκμετάλλευση ανοιχτών εκλογικών αναμετρήσεων και των ΜΜΕ, σε έναν αυξανόμενο αριθμό χωρών, συμπεριλαμβανομένων και των ΗΠΑ. Χειραγωγώντας τη δημόσια συζήτηση, επιδιώκει να οξύνει τις εντάσεις ανάμεσα σε δημοκρατικές χώρες αλλά και στο εσωτερικό τους (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 13).

Απώτερος στόχος για τη Ρωσία και την Κίνα, σύμφωνα με διάφορους μελετητές, ερμηνεύοντας όλα τα ανωτέρω στοιχεία, είναι να προωθήσουν, τις δικές τους ιδέες, κανόνες και πρότυπα διακυβέρνησης, ώστε να διεκδικήσουν μεγαλύτερο ρόλο στην διεθνή σκηνή (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018) και πιο συγκεκριμένα η Κίνα στοχεύει στη διάδοση των κομμουνιστικών ιδεολογιών της και αναζητά τρόπους να κυριαρχήσει στον κόσμο (Koetse 2018) μέσω της προσπάθειας να δείξει σε άλλες ασιατικές χώρες, ότι δεν πρέπει να στηρίζονται, πλέον, στις ΗΠΑ, το οποίο αποτελεί, το πρώτο και απαραίτητο βήμα για την αποκατάσταση της θέσης της Κίνας, ως περιφερειακού ηγεμόνα (Pei Minxin 2018).

Παρατηρώντας τη συμπεριφορά των αυταρχικών κρατών απέναντι σε συγκεκριμένα κράτη, στα οποία έχουν ήδη εκδηλώσει αιχμηρή δράση και με αναγωγή αυτών των δράσεων σε ένα ευρύτερο σύνολο, όπως είναι το διεθνές σύστημα, μπορεί να προβλεφθεί, με ικανοποιητική ακρίβεια, η επιθυμητή τελική κατάσταση, που προσδοκάται μέσα από τις υπόψη δράσεις. Μελετώντας την περίπτωση της Νέας Ζηλανδίας, η Anne Marie Brady, διαπιστώνει ότι ο αντίκτυπος των δραστηριοτήτων της πολιτικής επιρροής του Πεκίνου είναι βαθύτατος, προκαλώντας περιορισμό της ελευθερίας του λόγου, της θρησκείας και του συνεταιρίζεσθε για την κινεζική κοινότητα, σίγαση των συζητήσεων για την Κίνα στην ευρύτερη δημόσια σφαίρα και επιρροή στο πολιτικό της σύστημα, υποκινούμενη από άτομα με προσωπικά, πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα. Ορισμένες από αυτές τις δραστηριότητες θέτουν σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια της Νέας Ζηλανδίας άμεσα, ενώ άλλες θα έχουν πιο μακροχρόνια, διαβρωτική επίδραση (Brady Anne-Marie, Power 3.0 2018). Αποτέλεσμα θα είναι, η Κίνα να μπορέσει να ελέγξει μία δημοκρατική χώρα εκ των έσω, χρησιμοποιώντας τα ίδια τα όπλα της δημοκρατίας, που είναι η δύναμη της κοινής γνώμης και ο έλεγχος της πολιτικής, από το εκλογικό σώμα. Κατ' αντιστοιχία, απειλούνται οι θεσμοί και οι αξίες των δημοκρατικών χωρών του διεθνούς συστήματος, η διεθνής κοινή

δημοκρατική χώρα, όσο και κάθε παραδοσιακή ανησυχία εθνικής ασφάλειας, με εξαίρεση, ίσως, την πυρηνική επίθεση (Blackwill Robert D. and Gordon Philip H. 2018)

γνώμη αυθυποβάλλεται, και χωρίς να το γνωρίζει ή να το κατανοεί, θέτει υπό αμφισβήτηση τα θεμέλια πάνω στα οποία έχει δομηθεί ο δυτικός τρόπος ζωής, ενώ στο υποσυνείδητό της, τα αυταρχικά κράτη κερδίζουν έδαφος στη σφαίρα των ιδεών σε βάρος των δημοκρατιών. Στόχος είναι επιβολή του αυταρχισμού έναντι της Δημοκρατίας, η κυριαρχία των αυταρχικών χωρών έναντι των δημοκρατικών, η ανατροπή του Status Quo στο διεθνές σύστημα και η επιτυχία της ηγεμονίας, που σύμφωνα με τη ρεαλιστική θεώρηση, αποτελεί την ύψιστη κατάσταση ασφάλειας για ένα κράτος, η οποία και εξασφαλίζει την επιβίωσή του. Και όλ' αυτά μάλιστα, με τον πιο αναίμακτο τρόπο.

ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ

Αν ανατρέξουμε πάλι, στον Sun Zu, ο οποίος υποστήριζε ότι, εάν ξέρουμε τον εχθρό και τον εαυτό μας, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία για τη νίκη μας, αν ξέρουμε τον ουρανό και τη γη, τον καιρό και το έδαφος, τότε μπορούμε να ολοκληρώσουμε τη νίκη μας (Sun Zu, Η τέχνη του πολέμου 2003, 20-21) και με δεδομένο ότι αφού έχει γίνει κατανοητή η απειλή, από που αυτή προέρχεται, τι επιδιώκει και πως το πετυχαίνει, υπάρχει η απαραίτητη γνώση σχετικά με τον αντίπαλο, η παγκόσμια επιστημονική κοινότητα των διεθνών σχέσεων, και όχι μόνο, εξασφαλίζει την άριστη γνώση του διεθνούς συστήματος,¹⁰⁶ αυτό που απομένει, εκτός από τη βούληση για την ανάληψη δράσης εκ μέρους της Δύσης, η οποία λαμβάνοντας υπόψη τη ρεαλιστική θεώρηση θεωρείται εκ των ουκ άνευ, είναι οι δημοκρατικές χώρες, να έχουν το γνώθι σε αυτόν. Αυτό σημαίνει, να υπάρχει σαφή αντίληψη των δυνατοτήτων τους, των ισχυρών και αδύνατων τους σημείων, ώστε με μία έξυπνη και αποτελεσματική τακτική να επιτύχουν την επιθυμητή, γι' αυτές, τελική κατάσταση. Κατά την διερεύνηση των διαθέσιμων τακτικών, διαπιστώνεται ότι η μέγιστη πρόκληση για τη Δύση, είναι η πίστη και η εμπιστοσύνη στις αρχές και στους θεσμούς της, ώστε καμία αντίδρασή της, να μην τα ακυρώνει και να τα αθετεί, διότι αυτό θα αποδειχθεί τελικά, μπούμερανγκ για τις δημοκρατίες. Τέλος, ακολουθώντας και ένα άλλο γνωμικό του Sun Zu, που υπενθυμίζει ότι οι παλιοί καλοί πολεμιστές, πρώτα φρόντιζαν να εξασφαλίσουν τον εαυτό τους από κάθε ενδεχόμενο ήττας και μετά περίμεναν την ευκαιρία, που θα τους επέτρεπε να νικήσουν τον εχθρό, αναφέροντας ότι το να ασφαλίζουμε τους εαυτούς μας απέναντι στην ήττα είναι στο χέρι μας, αλλά η ευκαιρία να νικήσουμε τον εχθρό, δίνεται από τον ίδιο τον εχθρό (Sun Zu, Η τέχνη του πολέμου 2003, 34), θα πρέπει αρχικά η Δύση να ασχοληθεί με το πως θα

¹⁰⁶ Ο ουρανός και η γη, ο καιρός και το έδαφος του γνωμικού του Sun Zu, μπορούν, κάλλιστα, να ερμηνευθούν και ως το διεθνές σύστημα, όταν αναφερόμαστε στις διεθνείς σχέσεις.

οχυρωθεί απέναντι στις αιχμηρές ενέργειες των αυταρχικών και στη συνέχεια, να είναι ικανή να αναγνωρίσει την ευκαιρία, να αναλάβει δράση, εναντίον τους.

Για την επόμενη δεκαετία, σύμφωνα με τον Minxin Pei, οι δυτικές δημοκρατίες θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τις προσπάθειες των αυταρχικών χωρών,¹⁰⁷ να χρησιμοποιήσουν τη δύναμη και τους πόρους τους, για να ανατρέψουν τη φιλελεύθερη παγκόσμια τάξη, έχοντας πρώτα, συνειδητοποιήσει ότι η ως τώρα πολιτική τους, απέτυχε να τις ενσωματώσει στη φιλελεύθερη παγκόσμια τάξη. Η αναγνώριση αυτής της πραγματικότητας, είναι το πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση, της διαμόρφωσης μιας συνεκτικής και αποτελεσματικής, μακροπρόθεσμης αντίδρασης (Pei Minxin 2018).

Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και ο Christopher Walker όταν αναφέρει ότι οι αρχές του Πεκίνου και της Μόσχας αντιπροσωπεύουν σήμερα την ηγεσία του "μη ελεύθερου κόσμου" και όσο η Κίνα και η Ρωσία παραμένουν μη ελεύθερες κοινωνίες, στις οποίες ανεξάρτητα ιδρύματα δεν είναι σε θέση να κατέχουν την κορυφαία θέση σε ότι αφορά την προβολή ιδεών, αυτά τα καθεστώτα θα συνεχίσουν να προβάλλουν οξεία ισχύ. Υποστηρίζει ότι οι δημοκρατίες θα πρέπει να αντιμετωπίσουν αυτήν την πραγματικότητα και δεδομένης της ανθεκτικότητας των κορυφαίων αυταρχικών καθεστώτων, το να περιμένουν να εξαφανιστούν από τη σκηνή, δεν είναι επαρκής αντίδραση. Ισχυρίζεται ότι, για να αντιμετωπιστεί η οξεία ισχύς, απαιτείται μια συνεκτική και ανθεκτική στρατηγική. Θα χρειαστούν προσεκτικές κινήσεις, καταλήγει, καινοτομία και αποφασιστικότητα για να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις της οξείας ισχύος. Εκδότες, διαχειριστές πανεπιστημίων, στελέχη των ΜΜΕ και άλλοι, που βρίσκονται αντιμέτωποι με τις δράσεις της οξείας ισχύος, πρέπει να πολλαπλασιάσουν τις ενέργειές τους που προκύπτουν από τη δέσμευσή τους για την προάσπιση δημοκρατικών ελευθεριών, αρχής γενομένης, απορρίπτοντας όλες τις προσφορές που σκοπό έχουν τον περιορισμό της ελευθερίας στην έκφραση. Πρέπει επίσης, να αποφεύγουν ενέργειες που επιτρέπουν ή έχουν ως αποτέλεσμα, τα ιδρύματά τους να απομονωθούν και να αποτελέσουν στόχο των εκφραστών της οξείας ισχύος. Κοινά πρότυπα θα πρέπει να θεσπιστούν με στόχο τη μείωση της έκθεσης αντίστοιχων ιδρυμάτων και θεσμών, στην οξεία ισχύ και την προστασία της ακεραιότητάς τους, σε βάθος χρόνου (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 19-21).

¹⁰⁷ Ο Pei στο άρθρο του «China's Three-Pronged Play For Global Leadership» στο ιστότοπο Power 3.0, αναφέρεται στην περίπτωση της Κίνας, αλλά κάλλιστα θα μπορούσε αυτή να θεωρηθεί ως αντιπροσωπευτικό δείγμα χώρας που εφαρμόζει αυταρχική επιρροή, ώστε η αντίδραση που επικαλείται το άρθρο, να εφαρμοσθεί σε ευρύτερη κλίμακα (Pei Minxin 2018).

Οι δημοκρατίες θα πρέπει να εκμεταλλευτούν τη διαφάνεια, μία τακτική στην οποία, σύμφωνα με τον Nye, αυτές έχουν πλεονέκτημα, και υποστηρίζει ότι, λαμβάνοντας υπόψη αντιπροσωπευτικές περιπτώσεις,¹⁰⁸ η καλύτερη άμυνα κατά της χρήσης προγραμμάτων ήπιας ισχύος από την Κίνα, ως εργαλεία οξείας επιρροής, είναι η άμεση προβολή, αυτών των προσπαθειών (Nye Joseph S. Jr., Project Syndicate 2018) και συνάμα προειδοποιεί ότι, θα ήταν μέγιστο λάθος η απαγόρευση των κινεζικών προσπαθειών ήπιας ισχύος, απλά επειδή τείνουν μερικές φορές, ή αποτελούν εν δυνάμει, οξεία ισχύ. Γι' αυτό είναι σημαντικό να παρακολουθείται προσεκτικά η διαχωριστική γραμμή.¹⁰⁹ Μόνο όταν ένα Ινστιτούτο Confucius διασχίζει αυτή τη γραμμή και προσπαθεί να παραβιάσει την ακαδημαϊκή ελευθερία, όπως συμβαίνει σε ορισμένες περιπτώσεις, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως εργαλείο άσκησης οξείας επιρροής (J. Nye, Foreignaffairs 2018).

Τροχοπέδη στην ορθή αξιολόγηση αντίστοιχων ενεργειών, αποτελεί αυτό που αναφέρει ο Christopher Walker, ως έντονη έλλειψη πραγματογνωμοσύνης και πληροφόρησης σχετικά με την Κίνα και τη Ρωσία, σε πολλά πεδία, στα οποία αυτά τα αυταρχικά κράτη εμπλέκονται βαθιά, χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα, τη Λατινική Αμερική, την υποσαχάρια Αφρική και την Κεντρική και Νοτιοανατολική Ευρώπη, όπου υπάρχουν λίγοι γνώστες της Κίνας μεταξύ των τοπικών δημοσιογράφων, εκδοτών και πολιτικών. Δεδομένου του αυξανόμενου ενδιαφέροντος της Κίνας, σε τομείς όπως η οικονομία, τα ΜΜΕ και η πολιτική, σ' αυτές τις περιοχές,¹¹⁰ υποστηρίζει ότι υπάρχει μια πιεστική ανάγκη, ώστε να αναπτυχθεί η ικανότητα διάδοσης ανεξάρτητων πληροφοριών σχετικά με αυτή τη χώρα και κατ' αντιστοιχία και τη Ρωσία και τα καθεστώτα τους. Σε ανάλογη κατάσταση βρίσκονται και τα ανεπτυγμένα δυτικά κράτη, γι' αυτό και κρούει τον κώδωνα του κινδύνου σχολιάζοντας ότι, δε θα πρέπει, πλέον, να υπάρχουν αυταπάτες, σχετικά με το πόσο μακριά, τα αυταρχικά καθεστώτα μπορούν να φτάσουν, ώστε να υπονομεύσουν τη δημοκρατία, ακόμη και μέσα στο σπίτι της και επειδή στο σημερινό κόσμο αυτά τα καθεστώτα και οι δημοκρατίες είναι αλληλεξαρτώμενα, σε τόσους πολλούς νέους

¹⁰⁸ Η αποκάλυψη της παραβίασης της διαχωριστικής γραμμής μεταξύ ήπιας και οξείας ισχύος έχει οδηγήσει στην κατάργηση ορισμένων ινστιτούτων Confucius (Nye Joseph S. Jr., Project Syndicate 2018).

¹⁰⁹ Ο Nye αναφέρεται στα 500 ινστιτούτα και τις 1.000 τάξεις Confucius που υποστηρίζει η Κίνα, στα πανεπιστήμια και τα σχολεία σε όλο τον κόσμο, για να διδάσκουν τη γλώσσα και τον πολιτισμό της. Σχολιάζει ότι, η κυβερνητική υποστήριξη δεν σημαίνει ότι είναι αναγκαστικά μια οξεία απειλή, με το επιχείρημα ότι και το BBC παίρνει επίσης κυβερνητική υποστήριξη, αλλά είναι αρκετά ανεξάρτητο, για να παραμείνει ένα αξιόπιστο μέσο ήπιας ισχύος (J. Nye, Foreignaffairs 2018).

¹¹⁰ Το ίδιο ισχύει σύμφωνα με τον Walker και για τη Ρωσία σε μέρη όπως η Λατινική Αμερική (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 21)

τομείς, ο αυταρχισμός θα πρέπει να αμφισβητηθεί σε πολλαπλά μέτωπα και επίπεδα, ακόμη και εντός των δημοκρατικών κοινωνιών και θεσμών. Κάθε αντίδραση στην οξεία ισχύ, καταλήγει ο Walker, θα πρέπει να επιδιώκει να αποκαλύψει αυταρχικές επιρροές, μέσα στις δημοκρατίες (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 21).

Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να μην υπάρχει εφησυχασμός, ενώ αντίστοιχα να ενθαρρύνεται και να ενισχύεται η ανεξάρτητη και αντικειμενική επιστημονική έρευνα. Παραδείγματα όπως, το ινστιτούτο National Endowment for Democracy που πρόβαλε την οξεία ισχύ και τα ερευνητικά Think Tank με τα οποία συνεργάστηκε, θα πρέπει να βρουν μιμητές, όπως αντίστοιχα και η πρωτοβουλία της κυβέρνησης των ΗΠΑ με πρόεδρο τον Ροναλντ Ρέιγκαν, που ίδρυσε και χρηματοδότησε αυτό το ινστιτούτο το 1983, με στόχο την ενίσχυση της υποδομής της Δημοκρατίας.¹¹¹ Πραγματογνωμοσύνη σχετικά με την αυταρχική επιρροή προέρχεται και από την ακαδημαϊκή κοινότητα, γι' αυτό και σύμφωνα με τον Walker, θα πρέπει να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ εμπειρογνομόνων, από όπου κι αν αυτοί προέρχονται. Μ' αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται η έκθεση των καλυμμένων πιέσεων, που αποτελεί ένα πρώτο βήμα προς την αντιμετώπιση της ύπουλης αυταρχικής επιρροής, όπως είναι η λογοκρισία (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 21).

Όλη αυτή η γνώση, σύμφωνα με την Anne Marie Brady, θα πρέπει να γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από τις δημοκρατικές κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο, ώστε να αναπτύξουν στρατηγικές εσωτερικής αντοχής, που θα προστατεύουν την ακεραιότητα των δημοκρατικών διαδικασιών και θεσμών και κατά συνέπεια την ίδια τη Δημοκρατία, την ασφάλειά τους και την κυριαρχία τους, οπότε και θα πρέπει να λαμβάνουν διαρκώς μέτρα για την επικαιροποίηση της ισχύουσας νομοθεσίας σε θέματα όπως η εκλογική χρηματοδότηση, η σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ πολιτικών προσώπων και οι πωλήσεις στρατηγικής υποδομής (Brady Anne-Marie, Power 3.0 2018). Αντίστοιχα, ο Nye υποστηρίζει ότι οι δημοκρατίες δεν έχουν ακόμη αναπτύξει κατάλληλες στρατηγικές για την αποτροπή και την αντοχή, όταν αυτές έρχονται αντιμέτωπες με την οξεία ισχύ. Θα πρέπει, λοιπόν δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς, αλλά και κάθε πολίτης ξεχωριστά, να εμβολιαστούν τρόπον τινά, ώστε να αναγνωρίζουν αρχικά και να παραμένουν αλώβητοι τελικά, από τις ενέργειες αυταρχικής επιρροής, με αποτέλεσμα ο Τύπος, οι ακαδημαϊκοί, οι οργανώσεις

¹¹¹ Αντιθέτως, οι κινέζοι υποστηρίζουν ότι το ινστιτούτο NED, λαμβάνοντας κρατική επιχορήγηση, εξυπηρετεί τα συμφέροντα των ΗΠΑ, παρεμβαίνοντας στο εσωτερικό αρκετών ανεξάρτητων χωρών (Si, xinhuanet 2018)

πολιτών, η κυβέρνηση και ο ιδιωτικός τομέας να ακυρώνουν τα αντίστοιχα προγράμματα ήπιας ισχύος, που μετατρέπονται σε δράσεις οξείας επιρροής (J. Nye, Foreignaffairs 2018).

Διαπιστώνεται, λοιπόν, ότι οι προκλήσεις της οξείας ισχύος είναι πολύπλευρες και έτσι θα πρέπει να είναι οποιαδήποτε αντίδραση, σύμφωνα με τον Walker. Απαιτούνται αντισταθμιστικά μέτρα σε όλο το φάσμα της κοινωνίας αναφέρει, αλλά και συνάμα προειδοποιεί ότι, θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα, ώστε να μη γίνουν τα πράγματα χειρότερα. Οι Δημοκρατίες θα πρέπει να παραμείνουν ανοιχτές, δεν αποτελεί λύση να θυσιάσουν τα δικά τους πρότυπα και τις αξίες τους, στο βωμό της προστασίας τους από τα σχέδια της αυταρχικής επιρροής (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 20). Σ' αυτό συνεπικουρούν και άλλοι μελετητές, με τον Nye να προβάλλει ως παράδειγμα ότι, εάν η Κίνα και οι ΗΠΑ επιθυμούν να αποφύγουν τις συγκρούσεις, τα προγράμματα ανταλλαγής που αυξάνουν την αμερικανική έλξη προς την Κίνα και αντιστρόφως, θα ωφελήσουν και τις δυο χώρες, ενώ σε διακρατικά ζητήματα όπως η κλιματική αλλαγή, οι δύο χώρες μπορούν να επωφεληθούν από τη συνεργασία, διότι η ήπια ισχύς μπορεί να συμβάλει στην οικοδόμηση της εμπιστοσύνης και στη δημιουργία των δικτύων, που καθιστούν μια τέτοια συνεργασία, εποικοδομητική (Nye Joseph S. Jr., Project Syndicate 2018).

Οι δημοκρατίες έχουν ως εργαλεία για την επίτευξη πολιτικών στόχων, και σ' αυτά θα πρέπει να βασισθούν, τους πόρους που τις αποδίδουν, ήπια και έξυπνη ισχύ, χρησιμοποιώντας ως πυξίδα, το ιστορικό προηγούμενο, την επιτυχημένη στρατηγική των ΗΠΑ την εποχή του ψυχρού πολέμου, η οποία περιλάμβανε, σύμφωνα με τον Nye, έναν έξυπνο συνδυασμό σκληρής και ήπιας ισχύος. Ο αμερικανικός στρατός αποθάρρυνε τη σοβιετική επιθετικότητα, ενώ οι αμερικανικές ιδέες υπονόμισαν τον κομμουνισμό πίσω από το σιδηρούν παραπέτασμα. Όταν το Τείχος του Βερολίνου κατέρρευσε τελικά, δεν καταστράφηκε από πυροβολισμούς του πυροβολικού, αλλά από σφυριά και μπουλντόζες, αυτών που τελικά έχασαν την πίστη τους στον κομμουνισμό. Οι ΗΠΑ, ισχυρίζεται ο Nye, και κατ' επέκταση οι δυτικές χώρες, μπορούν να γίνουν μια έξυπνη δύναμη ξανά, επενδύοντας σε παγκόσμια δημόσια αγαθά, παρέχοντας πράγματα που οι άνθρωποι και οι κυβερνήσεις σε όλα τα μέρη του κόσμου θέλουν, αλλά δεν μπορούν να επιτύχουν μόνοι τους. Η επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης, η διασφάλιση της δημόσιας υγείας, η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και η διατήρηση ενός ανοικτού και σταθερού διεθνούς οικονομικού συστήματος, προϋποθέτουν τη διατήρηση του υφιστάμενου Status Quo, στο διεθνές σύστημα. Η στρατιωτική και οικονομική δύναμη της Δύσης,

συνεπικουρούμενες από μεγαλύτερες επενδύσεις στην ήπια ισχύ της, αποτελούν την κινητήριου δύναμη, ώστε να ανοικοδομηθεί το πλαίσιο που χρειάζεται για την αντιμετώπιση των απαιτητικών, σύγχρονων, παγκόσμιων προκλήσεων. Και αυτό, σχολιάζει ο Nye, θα ήταν πραγματικά έξυπνη ισχύς (J. S. Nye 2009), στο βαθμό που όλοι συνειδητοποιήσουμε ότι η εξουσία εξαρτάται τόσο από το ποιος στρατός κερδίζει, αλλά και από το ποια ιστορία κερδίζει.¹¹²

Γι' αυτό και θα πρέπει οι δημοκρατικές χώρες να προσηλωθούν σε προσπάθειες, ώστε να κερδίσουν το χαμένο τους έδαφος, στη σφαίρα των ιδεών, από τα αυταρχικά κράτη. Εκεί θα πρέπει να επικεντρωθούν τα επισημά και ανεπίσημα όργανα ήπιας ισχύος¹¹³ των δυτικών χωρών, ώστε να υπάρξει κυρίαρχη πολιτική, που να προσπαθεί να ενσωματώσει τις δυνάμεις αυτές στη σκληρή ισχύ, υπό το πρίσμα μιας ολοκληρωμένης στρατηγική εθνικής ασφάλειας.¹¹⁴ Αντίστοιχα, θα πρέπει να απέχουν ενεργειών που θα βλάπτουν την ήπια ισχύ τους και θα είναι αντίθετες με τις αρχές και τις αξίες της Δημοκρατίας, διότι στη σημερινή εποχή της πληροφορίας, τίποτα δεν μπορεί και δε θα πρέπει να μένει κρυφό. Απαιτείται, λοιπόν, πίστη στα ιδανικά πάνω στα οποία έχει οικοδομηθεί ο δυτικός πολιτισμός, ώστε να αποκτήσουν τη χαμένη τους εμπιστοσύνη οι πολίτες των δημοκρατικών κρατών¹¹⁵ και να μην αποτελούν αυτοί, την εύκολη λεία των δράσεων της οξείας ισχύος.

Διαφάνεια, πραγματογνωμοσύνη, πίστη στις αρχές της Δημοκρατίας,¹¹⁶ ανάπτυξη της ήπιας ισχύος και έξυπνου συνδυασμού της με την σκληρή ισχύ είναι η βέλτιστη τακτική άμυνας, εκ μέρους της Δύσης. Η φύση και η βαρύτητα της απειλής, αλλά και το ίδιο το διεθνές σύστημα, επιβάλλουν τη συνεργασία όλων των δημοκρατικών δυνάμεων, έναντι της αυταρχικής επιρροής, από όπου και αν αυτή προέρχονται. Η ανταλλαγή απόψεων και

¹¹² Μια ισχυρή αφήγηση είναι μια πηγή εξουσίας (J. Nye, Foreignaffairs 2018).

¹¹³ Ο Nye απαριθμεί μερικά από αυτά όπως είναι η δημόσια διπλωματία, οι ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές, τα προγράμματα ανταλλαγών, η αναπτυξιακή βοήθεια, η ανακούφιση από καταστροφές, οι επαφές στρατιωτικού χαρακτήρα, η εκπαίδευση κ.α. (J. S. Nye 2009)

¹¹⁴ Ο Nye αναφέρει ότι οι ΗΠΑ δαπανούν περίπου 500 φορές περισσότερα στον στρατό, απ' ότι στα προγράμματα ραδιοτηλεοπτικών μεταδόσεων και ανταλλαγών και αναρωτιέται αν αυτό είναι το σωστό ποσοστό και πώς θα έπρεπε η αμερικανική κυβέρνηση να συνδέεται με τους μη κυβερνητικούς παραγωγούς ήπιας ισχύος, όπως είναι για παράδειγμα το Hollywood ή το Ίδρυμα Bill και Melinda Gates (J. S. Nye 2009).

¹¹⁵ Χαρακτηριστικό παράδειγμα της απαξίωσης των δημοκρατικών θεσμών, αποτελεί το ολοένα και μικρότερο ποσοστό συμμετοχής στις εκάστοτε εκλογικές διαδικασίες.

¹¹⁶ Στην περίπτωση του Australian Broadcasting Corporation (ABC), οι δικοί του δημοσιογράφοι τελικά αντέδρασαν, ώστε να υπερασπιστούν τις βασικές αξίες της δημοσιογραφίας. Υπήρξαν δυσμενή σχόλια από τα υπόλοιπα ΜΜΕ και μέσα σε ένα χρόνο, νέα στελέχη επανάφεραν την παροχή πληροφοριών, ανεμπόδιστα στο τμήμα ενημέρωσης και εξωτερικών ειδήσεων του ABC, στην κινεζική γλώσσα. Η εμπειρία της Αυστραλίας, μπορεί να προσφέρει χρήσιμα μαθήματα σε άλλες δημοκρατίες, που τώρα εκτίθενται στην οξεία ισχύ του Πεκίνου (Walker, What Is "Sharp Power"? 2018, 20), (Fitzgerald John, "Overstepping", and Garnaut John 2018).

εμπειριών,¹¹⁷ η ελεύθερη γνωστοποίηση των γεγονότων και η συνδυασμένη αντίδραση αποτελούν τη βάση, για την, κατά το δυνατόν, ελάχιστη επίδρασή της, ακόμα και σε νέες και ευάλωτες δημοκρατίες. Παράλληλα, θα πρέπει να δημιουργηθεί μία πραγματική, θετική και εποικοδομητική σχέση με εθνοτικές κοινότητες ή κοινωνικές ομάδες εντός των δημοκρατιών, που αποτελούν το ακροατήριο-στόχο της αυταρχικής επιρροής. Τέτοιες είναι κινεζικές,¹¹⁸ ρωσικές κοινότητες και διάφορες θρησκευτικές ή πολιτικές οργανώσεις.

Τα δημοκρατικά έθνη, τέλος, στο ίδιο πνεύμα θα πρέπει επίσης να ξεκινήσουν συζητήσεις μεταξύ τους, σχετικά με τις συνέπειες της πολιτικής της Κίνας σε ότι αφορά τις διεθνείς σχέσεις, την παγκόσμια οικονομία και τον έλεγχο των στρατηγικών πόρων (Brady Anne-Marie, Power 3.0 2018). Κατ' αντιστοιχία, προβληματισμό θα πρέπει να εγείρει η ανάπτυξη υβριδικών απειλών εκ μέρους της Ρωσίας, καθώς και η εκμετάλλευση, της ενεργειακής εξάρτησης πολλών χωρών, συμπεριλαμβανομένης και της ΕΕ, από αυτήν, ως εργαλείου άσκησης εξωτερικής πολιτικής.

¹¹⁷ Μια πολύτιμη βάση εμπειρίας μπορεί επίσης, να βρεθεί στην Αυστραλία, όπως αναφέρει ο John Fitzgerald, η οποία έχει πρόσφατα αντιμετωπίσει την πρόκληση της προβολής οξείας ισχύος της ΛΔΚ. Και συμπληρώνει ότι η Αυστραλία δεν είναι μόνο "στην πρώτη γραμμή" των προσπαθειών της υπερπόντιας επιρροής της Κίνας, αλλά και "στην πρώτη γραμμή μεταξύ των φιλελεύθερων δημοκρατιών, στη δημιουργία αντιδράσεων του Τύπου, της κοινωνίας και της κυβέρνησης για την υπεράσπιση της κυριαρχίας και της θεσμικής ακεραιότητάς της, καθώς επίσης και αξιών, συμπεριλαμβανομένων των ελευθεριών του λόγου, της συναθροίσεως και της θρησκείας, των οποίων οι επιχειρήσεις επιρροής της Κίνας θέτουν σε κίνδυνο" (Fitzgerald John 2018, 59).

¹¹⁸ Η Anne Marie Brady, υποστηρίζει ότι η κυβέρνηση της Νέας Ζηλανδίας, μαζί με τις κυβερνήσεις των πολλών χωρών που βιώνουν δραστηριότητες επιρροής της Κίνας, χρειάζεται να δημιουργήσουν μια πραγματική και θετική σχέση με την εθνοτική κινεζική κοινότητα, ώστε αυτή να απεξαρτητοποιηθεί από το αντίστοιχο όργανο του Ηνωμένου Μετώπου του ΚΚΚ και έτσι να αποκλειστεί ο έλεγχος από αυτό, του κινεζικού πληθυσμού και αντίστοιχα ο έλεγχος του λόγου, στην κινεζική γλώσσα (Brady Anne-Marie, Power 3.0 2018).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην εισαγωγή του βιβλίου του Martin Wight, «Διεθνής Θεωρία: Τα τρία ρεύματα σκέψης» υποστηρίζεται ότι, ένας από τους βασικούς στόχους της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης είναι να ξεφύγει κανείς, από το *Zeitgeist*, από το τιποτένιο, στενόμυαλο, επαρχιώτικο πνεύμα, το οποίο διαρκώς μας διαβεβαιώνει ότι βρισκόμαστε στο αποκορύφωμα των ανθρώπινων επιτευγμάτων, ότι στεκόμαστε στην αρχή μιας άνευ προηγουμένου ευημερίας ή μιας πρωτοφανούς καταστροφής, ότι η επόμενη Σύνοδος κορυφής θα είναι η πιο κρίσιμη στην ιστορία της ανθρωπότητας ή ότι ο ηγέτης της εποχής μας είναι ο μεγαλύτερος ή ο χειρότερος όλων των εποχών. Είναι μία απελευθέρωση του πνεύματος για να αποκτήσει προοπτική, να αναγνωρίσει ότι κάθε γενιά αντιμετωπίζει προβλήματα υποκείμενης επιτακτικότητας, ανώτατου βαθμού, ότι μία αντικειμενική αξιολόγηση είναι μάλλον αδύνατη και να μάθει ότι οι ίδιες ηθικές αρχές και οι ίδιες ιδέες, διερευνήθηκαν και στο παρελθόν (Wight 1998, 7).

Η βασική αρχή είναι ότι, οι πολιτικές ιδέες δεν αλλάζουν πολύ και το πεδίο των ιδεών είναι περιορισμένο, όπως επισήμανε και ο D'Entreves: «Οι άνθρωποι συνέχιζαν πάντα να επαναλαμβάνουν τα ίδια συνθήματα ξανά και ξανά. Η καινοτομία είναι συχνά, ζήτημα μόνο προφοράς» (A.P. D'Entreves 1951, 11). Στο ίδιο πνεύμα κινήθηκε και ο Tocqueville, στο μήνυμά του ως Πρόεδρος, στην ετήσια ανοιχτή συνεδρίαση της Ακαδημίας των Ηθικών και Πολιτικών Επιστημών, στο Παρίσι στις 3 Απριλίου του 1852, όταν ανέφερε ότι είναι απίστευτος ο αριθμός των συστημάτων ηθικής και πολιτικής που ιδρύθηκαν με επιτυχία, λησμονήθηκαν επανιδρύθηκαν και λησμονήθηκαν ξανά, για να επανέλθουν λίγο αργότερα, γοητεύοντας και καταπλήσοντας πάντα τον κόσμο ωσάν να ήταν καινούργια, κατά μαρτυρώντας όχι τη γονιμότητα του ανθρώπινου πνεύματος, αλλά την άγνοια των ανθρώπων (Alexis de Tocqueville 1866, 125).

Άγνοια που μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμη, ώστε να δαιμονοποιηθούν καταστάσεις, να αποκαλυφθούν καινούριοι εχθροί, να ισχυροποιηθούν και να νομιμοποιηθούν συστήματα, τακτικές και πολιτικές, άγνοια που όσοι κατέχουν τη γνώση και τα μέσα, την εκμεταλλεύονται προς ίδιων όφελος. Αυτό είναι ακόμη πιο έντονο και ενίοτε πιο επικίνδυνο, στη σημερινή εποχή της πληροφορίας. Τα fake news, η επιλεγμένη και στοχευμένη πληροφόρηση – διαφήμιση, η απατηλή αίσθηση της αντικειμενικότητας, οι θεωρίες συνωμοσίας, η ταχύτητα και η ευκολία διάδοσής τους, αποτελούν τη σύγχρονη πραγματικότητα και την απόδειξη της ορθότητας του ρητού: «ημιμάθεια, χειρόν αμαθείας».

Σ' αυτό το περιβάλλον βρήκε πρόσφορο έδαφος ώστε να αναπτυχθεί η ισχύς που ορίζεται ως «Sharp Power», η οποία και οφείλει το όνομά της στο στόχο της, που είναι να διαπεράσει, διεισδύσει ή να διατρήσει το πολιτικό και πληροφοριακό περιβάλλον στις χώρες-στόχους, οπότε και δεν είναι ούτε «ήπια» ούτε «σκληρή» αλλά «οξεία» (Rasheed 2018) και αυτό γιατί εκφράζεται μέσα από τεχνικές επιρροής που δεν είναι ούτε καλοπροαίρετες, ούτε πειστικές στις μεθόδους τους, μιας και αποστασιοποιούνται από τη χρήση της έλξης και της πειθούς, προκαλώντας τη διαστρέβλωση της πραγματικότητας και τη χειραγώγηση της κοινής γνώμης. Σύμφωνα, λοιπόν, με τον προβληματισμό του Christopher Walker, αντιπροέδρου του U.S. National Endowment for Democracy (NED), υπεύθυνου για μελέτες και αναλύσεις και της υπεύθυνης έρευνας και συσκέψεων, Jessica Ludwig, που σύντομα βρήκε μιμητές ανάμεσα σε ακαδημαϊκούς, πολιτικούς και άλλους δυτικούς μελετητές, οι δημοκρατικές χώρες έχουν να αντιμετωπίσουν νέες προκλήσεις εκφρασμένες κατά κύριο λόγο από «αυταρχικά κράτη», όπως η Ρωσία και η Κίνα, τα οποία χρησιμοποιούν την οξεία ισχύ για να προωθήσουν τα εθνικά τους συμφέροντα, στη διεθνή σκηνή.

Αντίλογος υπάρχει, εκφρασμένος κυρίως από τα ίδια τα αυταρχικά κράτη, που υπεραμύνονται των πολιτικών τους και αποδίδουν την κατηγορία για τα εργαλεία οξείας ισχύος, στον ανταγωνισμό με το δυτικό κόσμο, για ηγεμονία στη σφαίρα των ιδεών (Si, xinhuanet 2018). Ο αντικειμενικός μελετητής διαπιστώνει την ορθότητα των ισχυρισμών των δυτικών επιστημών, μέσα από ένα πλήθος επιχειρημάτων και γεγονότων, που έχουν να κάνουν με τις εκ διαμέτρου αντίθετες καταστάσεις, που βιώνουν οι πολίτες στις δημοκρατικές και στις αυταρχικές χώρες. Παράλληλα, διαπιστώνει, όμως ότι δράσεις αυτές καθοδηγούνται, σύμφωνα με το θεώρημα του κλασικού ρεαλισμού, από την αέναη προσπάθεια των κρατών να αποκτήσουν ισχύ, καθώς χωρίς ισχύ δεν μπορεί να εξασφαλιστεί το δημόσιο αγαθό της εθνικής ασφάλειας, και χωρίς αυτό τα επιτεύγματα των πολιτών τους στις τέχνες, στις επιστήμες και στην οικονομία, βρίσκονται σε κίνδυνο (Mearsheimer 2006, XIII). Η ισχύς είναι το νόμισμα της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων, και τα κράτη ανταγωνίζονται μεταξύ τους για αυτή. Ότι είναι τα χρήματα για τα οικονομικά, εξηγεί ο Mearsheimer, είναι η ισχύς για τις διεθνείς σχέσεις (Mearsheimer 2006, 41-42), ή αλλιώς το κλειδί προκειμένου να κατανοήσουμε τη φύση της διεθνούς πολιτικής και την εξέλιξη της ιστορίας, όπως αναφέρει ο Κων/νος Αρβανιτόπουλος στο εισαγωγικό σημείωμα του βιβλίου του Mearsheimer, «Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων» (Mearsheimer 2006, XIII), στο οποίο ο συγγραφέας προτρέπει τα κράτη να συμπεριφέρονται σύμφωνα με

τις επιταγές του επιθετικού ρεαλισμού, επειδή ο τελευταίος παρουσιάζει τον καλύτερο τρόπο για να επιβιώσει κανείς σε έναν επικίνδυνο κόσμο, οπότε και οι μεγάλες δυνάμεις, αν θέλουν να επιβιώσουν, θα πρέπει πάντοτε να δρουν σαν καλοί επιθετικοί ρεαλιστές (Mearsheimer 2006, 41). Η κεντρική υπόθεση εργασίας, του επιθετικού ρεαλισμού του Mearsheimer, συμπληρώνει ο Κων/νος Αρβανιτόπουλος, είναι ότι στις διεθνείς σχέσεις δύσκολα συναντάμε μεγάλες δυνάμεις ικανοποιημένες με το status quo, γιατί το διεθνές σύστημα προσφέρει κίνητρα και ευκαιρίες στα κράτη να αποκτήσουν ισχύ, εις βάρος των αντιπάλων τους. Ο τελικός στόχος μίας μεγάλης δύναμης¹¹⁹ είναι να αναδειχθεί σε ηγεμονική δύναμη του συστήματος (Mearsheimer 2006, XIII-XIV).

Επί το προκειμένω και αναλύοντας την οξεία ισχύ, υπό το πρίσμα της τραγωδίας της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων, θα πρέπει να την ερμηνεύσουμε, ως δράσεις διεκδίκησης μεγαλύτερου μεριδίου ισχύος, εκ μέρους των πρωταγωνιστών, κάτι που είναι αναπόφευκτο λόγω της φύσης του διεθνούς συστήματος και της ανάγκης των κρατών για ασφάλεια και επιβίωση. Οι ΗΠΑ, εκπροσωπώντας τη Δύση, εκφράζουν τη δύναμη που είναι υπέρ του status quo, ενώ τα αυταρχικά κράτη, τις αναθεωρητικές. Η σύγκρουση, σύμφωνα με το Mearsheimer, ήταν και παραμένει αναπόφευκτη, και αυτό συμβαίνει, όχι γιατί δεν έχουμε να κάνουμε με δημοκρατίες. Η αιτία της παθογένειας του συστήματος, η τραγωδία όπως τη χαρακτηρίζει ο Mearsheimer, είναι συστημική και οφείλεται στη δομή του διεθνούς συστήματος, δεν οφείλεται στη φύση του ανθρώπου, ούτε στα πολιτεύματα των κρατών.¹²⁰ Έτσι, απορρίπτει την ανάλυση των διεθνών σχέσεων στη βάση της δημοκρατικής ιδεολογίας και της δημοκρατικής ειρήνης, σύμφωνα με την οποία, τα δημοκρατικά κράτη χαρακτηρίζονται από ευγενή κίνητρα και έχουν την προδιάθεση να συμπεριφερθούν ειρηνικά, απέναντι σε άλλα κράτη, καθώς και ότι τα δημοκρατικά κράτη δεν πολεμούν μεταξύ τους. Η επιβίωση απαιτεί επιθετικότητα και ο τελικός στόχος κάθε μεγάλης δύναμης

¹¹⁹ Οι μεγάλες δυνάμεις προσδιορίζονται σε μεγάλο βαθμό με βάση τη σχετική τους στρατιωτική ικανότητα. Ο διεκδικητής, σύμφωνα με το Mearsheimer, δεν είναι απαραίτητο να έχει την ικανότητα να νικήσει το ηγετικό κράτος, αλλά θα πρέπει να έχει μία λογική πιθανότητα να μετατρέψει την σύγκρουση σε ένα πόλεμο φθοράς που θα αφήσει το κυρίαρχο κράτος σοβαρά εξασθενημένο, ακόμα και αν αυτό το κυρίαρχο κράτος, τελικά κερδίσει τον πόλεμο, ενώ συμπληρώνει ότι στη σημερινή πυρηνική εποχή, οι μεγάλες δυνάμεις θα πρέπει να έχουν μία πυρηνική αποτρεπτική δύναμη, η οποία θα μπορεί να επιβιώσει ενός πυρηνικού πλήγματος εναντίον τους, καθώς και πανίσχυρες συμβατικές δυνάμεις (Mearsheimer 2006, 30).

¹²⁰ Τα κράτη στο διεθνές σύστημα, όπως αναφέρει ο Κων/νος Αρβανιτόπουλος, δεν έχουν εκχωρήσει το δικαίωμα της αυτοδικίας σε καμιά υπέρτατη αρχή, κατά το πρότυπο του κοινωνικού συμβολαίου της ενδοκρατικής πολιτικής τάξης και έτσι καταφεύγουν στην αυτοβοήθεια. Για το λόγο αυτό, τα κράτη ως ορθολογικοί δρώντες, προσπαθούν να μεγιστοποιήσουν την ισχύ τους και εκμεταλλεύονται κάθε ευκαιρία να την αυξήσουν, έναντι των αντιπάλων τους (Mearsheimer 2006, XV).

είναι να ηγεμονεύσει στο σύστημα, να ξεπεράσει σε ισχύ ανταγωνιστές της.¹²¹ Αυτό προκαλεί δίλλημα ασφαλείας, στις υπόλοιπες μεγάλες δυνάμεις, με αποτέλεσμα οι μηχανισμοί της ισορροπίας της ισχύος, να επιχειρούν να αποτρέψουν την εγκαθίδρυση της απόλυτης ηγεμονίας (Mearsheimer 2006, XIV-XV). Στο ίδιο πνεύμα και ο Gilpin υποστηρίζει ότι, οι μεγάλες δυνάμεις επεκτείνονται βάσει ενός ορθολογικού υπολογισμού κόστους-οφέλους. Επεκτείνονται δηλαδή όσο το σχετικό όφελος από την επέκτασή τους, υπερβαίνει το σχετικό κόστος. (Gilpin 1981, σελ107). Έτσι, με δεδομένο ότι ένας πόλεμος μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων της εποχής μας, μπορεί να οδηγήσει σε ολοκληρωτική καταστροφή, ο ορθολογικός υπολογισμός κόστους – οφέλους των αυταρχικών χωρών, οδήγησε στην εφαρμογή ενός πολέμου πληροφοριών, στον οποίον τα αντίστοιχα κράτη έχουν εμπειρία και διατηρούν την πρωτοπορία, συνεπικουρούμενα από τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου τρόπου ζωής, καθώς επίσης και από την αδράνεια της Δύσης λόγω της άγνοιας και του εφησυχασμού, που γεννά η έλλειψη πραγματογνωμοσύνης¹²² αλλά και οι εσφαλμένες εκτιμήσεις και στρατηγικές. Ο Mearsheimer απορρίπτει τη λογική, σύμφωνα με την οποία, εάν οι ΗΠΑ πετύχαιναν να οικοδομήσουν ένα κόσμο αποτελούμενο αποκλειστικά από δημοκρατικά κράτη, και όχι από μη δημοκρατικά κράτη παρίες, θα φτάναμε σε αυτό που ο Fukuyama ονόμασε, «τέλος της ιστορίας»¹²³ και αυτό διότι, η 11η Σεπτεμβρίου 2001, έθεσε τέλος στην ευφορία και ήρθε να υπογραμμίσει, με τραγικό τρόπο, όπως αναφέρει ο Κων/νος Αρβανιτόπουλος, την άναρχη φύση του Διεθνούς συστήματος και την ανένη διαπάλη για επιβίωση και επιβολή, ανάμεσα σε δρώντες με αντικρουόμενα

¹²¹ Διαχρονικά, αναφέρει ο Κων/νος Αρβανιτόπουλος, πολλές μεγάλες δυνάμεις προσπάθησαν να επεκτείνουν την ισχύ τους, επιδιώκοντας την ηγεμονία. Καμία, όμως, Ευρασιατική αναθεωρητική δύναμη από το Ναπολέοντα ως το Χίτλερ, δε το κατόρθωσε, με εξαίρεση τις ΗΠΑ (Mearsheimer 2006, XIV).

¹²² Οι δημοκρατίες άργησαν να καταλάβουν, σύμφωνα με τους Christopher Walker and Jessica Ludwig, ότι τα αυταρχικά καθεστώτα δεν επιδιώκουν, απαραίτητως, να κερδίσουν καρδιές και μυαλά, το κοινό πλαίσιο αναφοράς, σύμφωνα με τον Nye, για οποιαδήποτε προσπάθεια ήπιας ισχύος, αλλά σίγουρα επιδιώκουν να χειραγωγήσουν το κοινό-στόχο τους, διαστρεβλώνοντας τις πληροφορίες που του παρέχουν. Αξιοποιώντας, λοιπόν, το ανοιχτό πολιτικό και ενημερωτικό περιβάλλον των δημοκρατιών, οι αιχμηρές επιρροές των αυταρχικών χωρών ήταν, ως τώρα, δύσκολο να εντοπιστούν, λόγω έλλειψης πραγματογνωμοσύνης, του νομιμοφανή μανδύα που τις περιβάλλει, αλλά και της μυστικότητας που τις συνοδεύει, πράγμα που σημαίνει ότι έχουν επωφεληθεί τα μέγιστα, το χρονικό διάστημα που χρειάστηκε στις δημοκρατίες – στόχους, να διαπιστώσουν ότι υπάρχει πρόβλημα, το οποίο συνίσταται στο ότι οι γενικά μη ελκυστικές αξίες των αυταρχικών συστημάτων, τα οποία ενθαρρύνουν το μονοπώλιο της εξουσίας, τον έλεγχο από την κορυφή προς τα κάτω, τη λογοκρισία και την εξαναγκασμένη ή εξαγορασμένη πίστη, προβάλλονται προς τα έξω και οι πληγέντες δεν είναι τόσο ακροατήριο, όσο θύματα (Walker Christopher and Ludwig Jessica, Foreign Affairs 2017).

¹²³ Όπως χαρακτηριστικά υποστήριξε ο Mearsheimer, η επικράτηση των ΗΠΑ και του ιδεολογικού τους προτάγματος στον ψυχρό πόλεμο, έφερε στη Δύση και κυρίως στις ΗΠΑ, την ψευδαίσθηση της πλήρους και οριστικής επικράτησης του δυτικού προτάγματος, του τέλους της ιστορίας, όπως χαρακτηριστικά υποστήριξε ο Fukuyama. Πίστευαν, συνεπώς εσφαλμένα ότι η φιλελεύθερη δημοκρατία και ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής θα αποτελούσαν πλέον μονόδρομο και μέσω της παγκοσμιοποίησης, θα διαδίδονταν και στις αναπτυσσόμενες χώρες (Mearsheimer 2006, XV).

συμφέροντα. Οι ΗΠΑ και γενικότερα η Δύση, πίστευαν ότι είχαν την πρωτοκαθεδρία όσον αφορά τη στρατιωτική ισχύ στο διεθνές σύστημα και συνεπώς έπρεπε να χρησιμοποιήσουν την ισχύ αυτή, προκειμένου να το διαμορφώσουν με τρόπο που να εξυπηρετούνται τα εθνικά τους συμφέροντα. Η έμφαση στη χρήση της σκληρής ισχύος εξηγεί και τη ροπή προς τη μονομέρεια, σε βάρος της πολυμερούς διπλωματίας στην εξωτερική της πολιτική και οδήγησε στην εξασθένηση της ήπιας ισχύος τους και την υποχώρησή της Δημοκρατίας στην σφαίρα των ιδεών (Mearsheimer 2006, XV-XVI).

Αυτό εκμεταλλεύτηκαν οι αυταρχικές χώρες και έφεραν, λοιπόν τη Δύση αντιμέτωπη με προκλήσεις που προκύπτουν από την εφαρμογή εργαλείων αυταρχικής επιρροής. Προκλήσεις που δεν έχουν να κάνουν απλά και μόνο με την αντίδραση, αλλά αρχικά με την ορθή και έγκαιρη διάγνωση του προβλήματος, ώστε να επινοηθεί η κατάλληλη απάντηση. Οι αυταρχικές κυβερνήσεις δεν παίζουν με τους κανόνες που διέπουν τις δημοκρατίες. Αυτό δε θα πρέπει, επ ουδενί, να εκληφθεί ως παράδειγμα προς μίμηση, που θα οδηγήσει στην οχύρωση των δημοκρατιών έναντι της οξείας τους, ισχύος. Ο σχεδιασμός της αντίδρασης, θα πρέπει να στηριχθεί στις αρχές και τις αξίες, πάνω στις οποίες, έχουν δομηθεί οι δυτικές κοινωνίες, ώστε να βγουν ισχυρότερες από αυτόν τον αγώνα και να μη δημιουργήσουν επιπλέον προβλήματα στις κοινωνίες τους. Η ελευθερία, η διαύγεια και οι ανήσυχοι πολίτες αποτελούν τους άσους στο μανίκι των δημοκρατιών και έτσι θα πρέπει να παραμείνουν. Δεν πρέπει να περιορίσουν την ελεύθερη και απρόσκοπτη πρόσβαση σε πληροφορίες και υπηρεσίες, σε πολίτες από όπου κι αν αυτοί προέρχονται, διότι έτσι θα χάσουν το πλεονέκτημα που έχουν σε ήπια ισχύ, ενώ το να οχυρωθούν υψώνοντας τείχη, εκτιμάται ότι θα επιφέρει τα αντίθετα αποτελέσματα.¹²⁴

Για το τί μέλλει γενέσθαι, το σίγουρο είναι, ότι τα κράτη, ανεξάρτητα της φύσης τους, θα συνεχίσουν να ανταγωνίζονται για ισχύ, οπότε και οι ελπίδες για εδραίωση της ειρήνης, σύμφωνα με τον Mearsheimer, θα διαψευστούν, γιατί ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις του Διεθνούς συστήματος υπάρχει ο φόβος, η έλλειψη εμπιστοσύνης και τα αντικρουόμενα συμφέροντα, που τις οδηγούν σε ανταγωνιστική συμπεριφορά, με στόχο τη μεγιστοποίηση της ισχύος τους και αναπόφευκτα θα οδηγηθούν σε σύγκρουση, καθώς ανταγωνίζονται για να αποκτήσουν πλεονέκτημα, η μία έναντι της άλλης (Mearsheimer

¹²⁴ Κατ' αντιστοιχία, η πολιτική αεροπορία όταν ασφάλιζε τους θαλάμους διακυβέρνησης των αεροσκαφών μετά την 11^η Σεπτεμβρίου 2001, πίστευε ότι θα απέτρεπε τις αεροπειρατείες, όμως κανείς δε φανταζόταν ότι θα προκληθούν δεκάδες ατυχήματα, λόγω ακριβώς, αυτής της διαδικασίας. Ατυχήματα, όπως της πτήσης της «Ηλιος» στην Κερατέα το 2005 ή της «Germanwings» στην πτήση από τη Βαρκελώνη προς Ντίσελντορφ, το 2015.

2006, XIV-XVII). Ο Mearsheimer, όταν διατύπωσε τη θεωρία του, είχε ως δεδομένο την ερμηνεία της ισχύος, όπως την είχε παρουσιάσει ο Joseph S. Nye Jr, δηλαδή ως Σκληρή και Ήπια. Αγνοούσε, όπως και οι υπόλοιποι δυτικοί μελετητές, τη στροφή των αυταρχικών κρατών στην έμμεση προσέγγιση του Sun Zu και την ευρηματικότητά τους, να μεταφέρουν τον πόλεμο σε μία άλλη διάσταση, αυτή των πληροφοριών και του κυβερνοχώρου, ώστε να μπορέσουν να επιτεθούν εντός των δημοκρατιών, χωρίς να επηρεάζονται από την ανασχετική δύναμη του νερού.

Οπότε με τα σημερινά δεδομένα, η απαισιόδοξη άποψη του Mearsheimer, που σύμφωνα με τον Κων/νο Αρβανιτόπουλο, έρχεται να καταρρίψει την επικρατούσα αισιοδοξία για την εδραίωση της ειρήνης, ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις τον 21ο αιώνα, επαναδιατυπώνοντας με δύναμη και πειθώ τη θέση του ρεαλιστικού προτάγματος, ότι η φύση του Διεθνούς συστήματος είναι άναρχη και η έλλειψη κεντρικής αρχής στο Διεθνές σύστημα, αναγκάζει τα κράτη να συναλλάσσονται με βάση την ισορροπία της ισχύος, με στόχο τη μεγιστοποίηση του Εθνικού τους συμφέροντος, που είναι η ασφάλεια, η οποία εξασφαλίζει την επιβίωση (Mearsheimer 2006, XIV), δεν συνεπάγεται, αποκλειστικά, τη χρήση στρατιωτικής βίας. Οι Κίνα και η Ρωσία, ως αναθεωρητικές δυνάμεις, επέλεξαν να επενδύσουν, εκτός από την σκληρή ισχύ¹²⁵ και σε ένα νέο είδος ισχύος, την οξεία ισχύ, ένα υβρίδιο κατά πολλούς της σκληρής και της ήπιας ισχύος (Rasheed 2018), τιμώντας την έμμεση προσέγγιση του Sun Zu. Αντίστοιχη, θα πρέπει να είναι και η αντίδραση της Δύσης. Διακυβεύεται η Ηγεμονία της, από κράτη, που σύμφωνα με τους Sir Halford John Mackinder και Nicholas Spykman, αποτελούν εν δυνάμει Ηγεμόνες, λόγω της γεωγραφικής θέσης που κατέχουν.¹²⁶ Η εφαρμογή στρατιωτικής ισχύος φαντάζει απίθανη, λόγω των δραματικών επιπτώσεών της και της ανασχετικής δύναμης του νερού. Αντίστοιχα, η εφαρμογή οικονομικών μέτρων δημιουργεί αστάθεια και παράπλευρες απώλειες, λόγω ακριβώς της παγκοσμιοποίησης και της αλληλεξάρτησης, που βιώνει το σύγχρονο διεθνές σύστημα. Αυτό που απομένει στις δημοκρατικές χώρες της Δύσης είναι, ακριβώς ο θεμέλιος λίθος στον οποίον στηρίζεται η Δημοκρατία. Η ελευθερία έκφρασης, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η «Ήπια Ισχύς» της και ένα σύνολο ανήσυχων, καλά πληροφορημένων και απαιτητικών πολιτών. Και εκεί θα πρέπει να επενδύσουν, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να ενισχύσουν την ακαδημαϊκή κοινότητα και την έρευνα, από όπου κι αν αυτή προέρχεται,

¹²⁵ Κάτι που θεωρείται εκ των ουκ άνευ.

¹²⁶ Ο Sir Halford John Mackinder φωτογράφιζε τη Ρωσία όταν αναφέρονταν στη Heartland (H.J.Mackinder 1919, 106,198) και σύμφωνα με τον Nicholas Spykman, η Κίνα αποτελεί εδώ και χρόνια, εν δυνάμει, απειλή για τη Δύση, κατέχοντας μεγάλο τμήμα της “Rimland” (Spykman Nicholas J. 1942, 469).

ώστε να τα αντανακλαστικά τους να λειτουργήσουν άμεσα, όχι μόνο σε περίπτωση νέων απειλών, αλλά και σε εμφάνιση παράθυρου ευκαιρίας, ώστε να αυξήσουν την ισχύς τους, διότι πάντα, σύμφωνα με τον Mearsheimer, θα πρέπει να ενεργούν, ως καλοί επιθετικοί ρεαλιστές (Mearsheimer 2006, 41).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Echevarria II Antulio J. «Clausewitz.» *Clausewitz's Center of Gravity: Changing Our Warfighting Doctrine-Again!* Σεπτέμβριος 2002.
<https://www.clausewitz.com/readings/Echevarria/gravity.pdf> (πρόσβαση Οκτώβριος 16, 2018).
- Nye Joseph S. Jr. «Project Syndicate.» *China's Soft and Sharp Power*. 4 Ιανουάριος 2018.
www.project-syndicate.org/commentary/china-soft-and-sharp-power-by-joseph-s-nye-2018-01 (πρόσβαση Σεπτέμβριος 3, 2018).
- . «Project Syndicate.» *China's Soft and Sharp Power*. 4 Ιανουάριος 2018. www.project-syndicate.org/commentary/china-soft-and-sharp-power-by-joseph-s--nye-2018-01 (πρόσβαση Σεπτέμβριος 3, 2018).
- Raimzhanova, Aigerim. «Institute for Cultural Diplomacy.» *Power in International Relations*. Δεκέμβριος 2015.
http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2015-12_annual/Power-In-Ir-By-Raimzhanova,-A.pdf (πρόσβαση Αύγουστος 8, 2018).
- A.P. D'Entreves . *Natural Law*. London: Huntchinson, 1951.
- Alexis de Tocqueville. *Oeuvres complètes d'Alexis de Tocqueville*. Paris: Michel Lévy Frères, 1866.
- Allen-Ebrahimian Bethany. «Foreign Policy.» *House Proposal Targets Confucius Institutes as Foreign Agents*. 14 Μάρτιος 2018. <http://foreignpolicy.com/2018/03/14/house-proposal-targets-confucius-institutes-as-foreign-agents-china-communist-party-censorship-academic-freedom>. (πρόσβαση Σεπτέμβριος 6, 2018).
- . «ForeignPolicy.» *China's Long Arm Reaches Into American Campuses*. 7 Μάρτιος 2018.
<https://foreignpolicy.com/2018/03/07/chinas-long-arm-reaches-into-american-campuses-chinese-students-scholars-association-university-communist-party/> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2, 2018).
- Aron, Raymond. *Paix et guerre entre les Nations*. Paris: Calmann-Levy, 1962.

- Bandurski David . «China Media Project.» *When Reform Means Tighter Control*. 22 Μάρτιος 2018. <http://chinamediaproject.org/2018/03/22/when-reform-means-tighter-controls/> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 3, 2018).
- Benner, Thorsten. «Foreign Affairs.» *An Era of Authoritarian Influence? How Democracies Should Respond*. 15 Σεπτέμβριος 2017. <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2017-09-15/era-authoritarian-influence> (πρόσβαση Αύγουστος 1, 2018).
- Bernstein Richard. «NYR Daily.» *The Brands That Kowtow to China*. 2 Μάρτιος 2018. <https://www.nybooks.com/daily/2018/03/02/the-brands-that-kowtow-to-china/> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 4, 2018).
- Blackwill Robert D. and Gordon Philip H. . «Foreign Affairs.» *Containing Russia, Again. An Adversary Attacked the United States—It’s Time to Respond*. 18 Ιανουάριος 2018. <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/2018-01-18/containing-russia-again?cid=int-fls&pgtype=hpg> (πρόσβαση Αύγουστος 3, 2018).
- Brady Anne-Marie. «China in Xi’s ‘New Era’: New Zealand and the CCP’s ‘Magic Weapons,» *Journal of Democracy*, Volume 29 Απρίλιος 2018: 68 - 75.
- . «Power 3.0.» *The Best Way To Protect Against Beijing’s Magic Weapons? Be Proactive*. 17 Ιανουάριος 2018. <https://www.power3point0.org/2018/01/17/the-best-way-to-protect-against-beijings-magic-weapons-be-proactive/> (πρόσβαση Αύγουστος 2, 2018).
- Briefing. «The Economist.» *At the sharp end*. 14 Δεκέμβριος 2017. <https://www.economist.com/briefing/2017/12/14/how-chinas-sharp-power-is-muting-criticism-abroad> (πρόσβαση Ιούλιος 28, 2018).
- Buckley Chris . «New York Times.» *China Takes Aim at Western Ideas*. 19 Αύγουστος 2013. <https://www.nytimes.com/2013/08/20/world/asia/chinas-new-leadership-takes-hard-line-in-secret-memo.html> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 4, 2018).
- Bulbeck, Pip. «Hollywood Reporter.» *Australian Broadcasting Corporation Signs Major Content Deal in China*. 17 Απρίλιος 2014.

<https://www.hollywoodreporter.com/news/australian-broadcasting-corporation-signs-major-697124> (πρόσβαση Αύγουστος 25, 2018).

Bull, Hedley. *Η άναρχη κοινωνία*. Αθήνα: Ποιότητα, 2001.

Cabestan Jean-Pierr. «China Perspectives, Herbert Yee and Ian Storey (eds.), The China Threat : Perceptions, Myths and Reality ».» *Journals Openedition*. 28 Νοέμβριος 2006. <http://journals.openedition.org/chinaperspectives/421> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 11, 2018).

Cardenal Juan Pablo. «Project Syndicate.» *China's Elitist Collaborators*. 17 Απρίλιος 2018. www.project-syndicate.org/commentary/china-latin-america-engagement-soft-power-by-juan-pablo-cardenal-2018-04 (πρόσβαση Σεπτέμβριος 3, 2018).

Carr, Edward H. *Η εικοσαετής κρίση 1919 - 1939*. Αθήνα: Ποιότητα, 2000.

Cheong, Danson . «The StraitsTimes.» *'Sharp power' allegations part of efforts to smear China: Beijing*. 3 Μάρτιος 2018. <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/sharp-power-allegations-part-of-efforts-to-smear-china-beijing> (πρόσβαση Αύγουστος 1, 2018).

CHINAFILE. «The Atlantic.» *Can China Do Soft Power?* 11 Απρίλιος 2013. <https://www.theatlantic.com/china/archive/2013/04/can-china-do-soft-power/274916/> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 6, 2018).

Conley Heather A. «Center for Strategic and International Studies.» *The Kremlin Playbook. Understanding Russian Influence in Central and Eastern Europe*. 13 Οκτώμβριος 2016. <https://www.csis.org/analysis/kremlin-playbook> (πρόσβαση Αύγουστος 22, 2018).

Dahl, Robert Alan. *Συγχρονη πολιτική ανάλυση*. Αθήνα: Παπαζήσης, 1979.

Dahl, Robert Alan. «The concept of Power.» *Behavioral Science*, 3 Απρίλιος 1957: 201-215.

DemDigest. «Democracy Digest.» *China's sharp power: bullying its way into Europe*. 23 Απρίλιος 2018. <https://www.demdigest.org/chinas-sharp-power-beijing-bullying-way-europe/> (πρόσβαση Αύγουστος 5, 2018).

- Deutsch, Karl Wolfgang. *The analysis of international relations*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall, 1978.
- Diamond Larry. «Facing Up to the Democratic Recession.» *Journal of Democracy*, 2015 Ιανουάριος 2015: 141-155.
- Duncan, Otis D. & Schnore, Leo F. & Rossi H. Peter. «Cultural, Behavioral, and Ecological Perspectives in the Study of Social Organizations.» *American Journal of Sociology*, September 1959: 139.
- E.L. «The Economist.» *A Book Too Far: A Controversial Book Goes Unpublished*. 3 Απρίλιος 2014. <https://www.economist.com/eastern-approaches/2014/04/03/a-book-too-far> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2, 2018).
- European Stability Initiative. «esiweb.org.» *Caviar Diplomacy. How Azerbaijan silenced the Council of Europe*. 24 Μάιος 2012. https://www.esiweb.org/index.php?lang=en&id=156&document_ID=131 (πρόσβαση Σεπτέμβριος 3, 2018).
- Fitzgerald John. «China in Xi's 'New Era': Overstepping Down Under.» *Journal of Democracy*, Volume: 29 Απρίλιος 2018: 59-67.
- Fitzgerald john, "Overstepping", and Garnaut John. «How China Interferes in Australia.» *Foreign Affairs*. 9 Μάρτιος 2018. www.foreignaffairs.com/articles/china/2018-03-09/how-china-interferes-australia (πρόσβαση Σεπτέμβριος 12, 2018).
- Gilboa Eytan. «JewishNewsSyndicate.» *"Sharp power": Hamas's dirty war against Israel*. 18 Απρίλιος 2018. <https://www.jns.org/opinion/sharp-power-hamass-dirty-war-against-israel/> (πρόσβαση Ιούλιος 27, 2018).
- Graham, Edward J. . «American Association of University Professors.» *Confucius Institutes Threaten Academic Freedom*. September-October 2014. <https://www.aaup.org/article/confucius-institutes-threaten-academic-freedom#.W46UbegzbPA> (πρόσβαση Αύγουστος 30, 2018).
- H.J.Mackinder. *Democratic Ideals and Reality*. New York: Henry Holt & Co., 1919.

- Hala Martin. «China in Xi's 'New Era': Forging a New 'Eastern Bloc.» *Journal of Democracy*, Volume 29 Απρίλιος 2018: 83 - 89.
- Halliday, Josh. «The Guardian.» *BBC World Service fears losing information war as Russia Today ramps up pressure.* 21 Δεκέμβριος 2014. <https://www.theguardian.com/media/2014/dec/21/bbc-world-service-information-war-russia-today> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 1, 2018).
- Hamilton, Clive. *Silent Invasion: China's Influence in Australia*. Μελβούρνη: Hardie Grant, 2018.
- Hernández Javier C. «New York Times.» *Leading Western Publisher Bows to Chinese Censorship.* 1 Νοέμβριος 2017. <https://www.nytimes.com/2017/11/01/world/asia/china-springer-nature-censorship.html> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2, 2018).
- Ikenberry G. John. «ForeignAffairs.» *Capsule Review of Soft Power: The Means to Success in World Politics.* Μάιος/Ιούνιος 2004. <https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/2004-05-01/soft-power-means-success-world-politics> (πρόσβαση Ιούλιος 28, 2018).
- Johnson Tim. «McClatchy DC.» *FBI says Chinese operatives active at scores of U.S. universities.* 14 Φεβρουάριος 2018. <https://www.mcclatchydc.com/news/nation-world/national/national-security/article199929429.html> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 4, 2018).
- Kagan Robert. *The World America Made*. New York: Alfred A. Knopf, 2012.
- Kennedy Maev and Phillips Tom. «The Guardian.» *Cambridge University Press Backs Down over China Censorship.* 21 Αύγουστος 2017. <https://www.theguardian.com/education/2017/aug/21/cambridge-university-press-to-back-down-over-china-censorship> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2, 2018).
- Kindleberger, Charles. *Power and money*. N. York: Basic Books, 1970.
- Koetse, Manya. «whatsonweibo.» *On 'Sharp Power' & the China Threat 3.0: "The West Is Mentally Stuck in Cold War Era"*. 5 Μάρτιος 2018.

<https://www.whatsonweibo.com/on-sharp-power-the-china-threat-3-0-the-west-is-mentally-stuck-in-cold-war-era/> (πρόσβαση Ιούλιος 25, 2018).

Korteweg Rem, Senior Research Fellow, Clingendael, The Netherlands. «European Parliament.» *Energy as a tool of foreign policy of authoritarian states, in particular Russia.* 27 Απρίλιος 2018.
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603868/EXPO_STU\(2018\)603868_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603868/EXPO_STU(2018)603868_EN.pdf) (πρόσβαση Οκτώμβριος 15, 2018).

Kurlantzick Joshua. «Courting the World.» Στο *Charm Offensive. How China's Soft Power Is Transforming the World*, του Joshua Kurlantzick, 6. New York: Yale University, 2007.

Kynge George, Hornby Lucy and Anderlini Jamil. «Financial Times.» *Inside China's secret 'magic weapon' for worldwide influence.* 26 Οκτώμβριος 2017.
<https://www.ft.com/content/fb2b3934-b004-11e7-beba-5521c713abf4> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 8, 2018).

Lasswell, Harold & Abraham Kaplan. *Power and society*. N. Haven: Yale University Press, 1950.

Ludwig Jessica. «Power 3.0.» *"Sharp Power": The Authoritarian Toolkit.* 5 Δεκέμβριος 2017. <https://www.power3point0.org/2017/12/05/sharp-power-the-authoritarian-toolkit/> (πρόσβαση Ιούλιος 25, 2018).

Ludwig, Christopher Walker and Jessica. «How Authoritarian States Project Influence.» *The Economist*, 16 Νοέμβριος 2017.

McKenzie Nick & Uhlmann Chris κ.ά. «ABC.» *ASIO investigation targets Communist Party links to Australian political system.* 6 Ιούνιος 2017.
<http://www.abc.net.au/news/2017-06-05/asio-china-spy-raid/8589094> (πρόσβαση Αύγουστος 8, 2018).

Mearsheimer, John J. *Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*. Αθήνα: Ποιότητα, 2006.

Morgenthau, Hans J. *Politics among nations*. N. York: Knopf, 1949, 2η Έκδοση.

- NGANGOM, TANOUBI. «Observer Research Foundation.» *The sharp power of development diplomacy and China's edge*. 11 Απρίλιος 2018. <https://www.orfonline.org/expert-speak/sharp-power-development-diplomacy-china-edge/> (πρόσβαση Αύγουστος 1, 2018).
- Niccolo Machiavelli -μτφ Διονύσης Βίτσος-. *Ο Ηγεμόνας*. Αθήνα: Περίπλους, 2003.
- Nye, Joseph S. Jr. «Australian Strategic Policy Institution: The Strategist.» *China's soft and sharp power*. 8 Ιανουάριος 2018. <https://www.aspistrategist.org.au/chinas-soft-sharp-power/> (πρόσβαση Αύγουστος 2, 2018).
- . «Foreignaffairs.» *Get Smart*. 01 07 2009. <https://www.foreignaffairs.com/articles/2009-07-01/get-smart> (πρόσβαση 7 20, 2018).
- . *Soft power: The means to success in World Politics*. N. York: PublicAffairs, 2004.
- . *The Powers to Lead*. N. York: Oxford University Press, 2008.
- Nye, Joseph S. Jr. «Foreign Policy.» *What China and Russia Don't Get About Soft Power*,. 29 Απρίλιος 2013. <http://foreignpolicy.com/2013/04/29/what-china-and-russia-dont-get-about-soft-power>. (πρόσβαση Σεπτέμβριος 6, 2018).
- . «Soft Power.» *Foreign Policy*, Autumn 1990: 153-171.
- . «Foreignaffairs.» *How Sharp Power Threatens Soft Power*. 24 Ιανουάριος 2018. <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2018-01-24/how-sharp-power-threatens-soft-power> (πρόσβαση Αύγουστος 22, 2018).
- Nye, Joseph S. Jr.,. *The Paradox of American Power: Why the World's Only Superpower Can't Go It Alone*. New York: Oxford University Press, 2002.
- O' Connor, Tom. «Newsweek.» “*China quotes Martin Luther King Jr. to attack U.S. Cold War “discrimination”*”. 2 Μάρτιος 2018. <http://www.newsweek.com/china-attacks-us-cold-war-discrimination-using-martin-luther-king-jr-829073> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 12, 2018).
- Orttung Robert and Walker Christopher. «Washington Post.» *Authoritarian Regimes Retool Their Media Control Strategy*. 14 Ιανουάριος 2014.

https://www.washingtonpost.com/opinions/authoritarian-regimes-retool-their-media-control-strategy/2014/01/10/5c5bfa6e-7886-11e3-af7f-13bf0e9965f6_story.html?utm_term=.d3906bf9c642 (πρόσβαση Σεπτέμβριος 8, 2018).

Pei Minxin. «Power 3.0.» *China's Three-Pronged Play For Global Leadership*. 17 Απρίλιος 2018. <https://www.power3point0.org/2018/04/17/chinas-three-pronged-play-for-global-leadership/> (πρόσβαση Αύγουστος 6, 2018).

Peterson, Rachele. «National Association Of Scholars.» *Outsourced To China. Confucius Institutes and Soft Power in American Higher Education*. Απρίλιος 2017. https://www.nas.org/images/documents/confucius_institutes/NAS_confuciusInstitutes.pdf (πρόσβαση Σεπτέμβριος 1, 2018).

Phillips, Shively W. *Power and choice*. N. York: Random House, 1987.

Raimzhanova Aigerim. «Institute for Cultural Diplomacy.» *Power In Ir: Hard, Soft, And Smart*. Δεκέμβριος 2015. http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2015-12_annual/Power-In-Ir-By-Raimzhanova,-A.pdf (πρόσβαση Αύγουστος 02, 2018).

Rasheed, Adil. «AlArabiya English.» *After hard, soft and smart, it's sharp power*. 24 Ιανουάριος 2018. <http://english.alarabiya.net/en/views/news/middle-east/2018/01/24/After-hard-soft-and-smart-it-s-sharp-power.html#> (πρόσβαση Ιούλιος 22, 2018).

Russell, Bertrand. *Power, a new social analysis*. London: Allen & Unwin, 1938.

Schell, Orville. «Foreign Affairs.» *China's Cover-Up. When Communists Rewrite History*. January/February 2018 Issue 2018. <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2017-12-12/chinas-cover> (πρόσβαση Αύγουστος 5, 2018).

Schenkkan, Nate . «Power 3.0.» *Reassessing Turkey's International Media Influence Strategy*. 3 Μάρτιος 2018. <https://www.power3point0.org/2018/05/03/reassessing-turkeys-international-media-influence-strategy/> (πρόσβαση Ιούλιος 28, 2018).

- Shevtsova , Lilia . «The Authoritarian Resurgence. Forward to the Past in Russia.» *Journal of Democracy*, Volume 26, Number 2 Απρίλιος 2015: 22-36.
- Si, Liu. «China Daily.» *Spotlight: 'Sharp power' or Western invisible power*. 13 Φεβρουάριος 2018.
<http://www.chinadaily.com.cn/a/201802/13/WS5a82a339a3106e7dcc13c8d9.html>
 (πρόσβαση Ιούλιος 30, 2018).
- . «xinhuanet.» *Spotlight: Who's behind the term "Sharp power"?* 2 Φεβρουάριος 2018.
http://www.xinhuanet.com/english/2018-02/13/c_136972986.htm (πρόσβαση Ιούλιος 18, 2018).
- Siu Phila. «South China Morning Post.» *What's the 'Dirty Secret' of Western Academics Who Self-Censor Work on China?* 21 Απρίλιος 2018. <https://www.scmp.com/week-asia/politics/article/2142643/whats-dirty-secret-western-academics-who-self-censor-work-china> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 4, 2018).
- Spykman Nicholas J. . *America's strategy in world politics*. N. York: Harcourt Brace Jovanovitch, 1942.
- Storey Ian and Herbert Yee. *The China Threat : Perceptions, Myths and Reality*. London, New York: RoutledgeCurzon, 2005.
- Strange Joseph L. and Iron Richard. «National Defense University Press.» *Center of Gravity. What Clausewitz Really Meant*. 2004.
<http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a520980.pdf> (πρόσβαση Οκτώβριος 15, 2018).
- Sun Zu. *Η τέχνη του πολέμου*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας, 2003.
- . *Η Τέχνη του Πολέμου, Επιμετρο: Σημειώσεις του Λαιονελ Τζάιλς, Μετάφραση: Κων/νος Γεωργιάδης*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας, 2003.
- Trump Donald, συνέντευξη από BBC. *Trump: China and Russia rivals in 'new era of competition'* (18 Δεκέμβριος 2017).

- Umejei Emeka. «Power 3.0.» *Will China's Media Influence African Democracies?* 2 Απρίλιος 2018. <https://www.power3point0.org/2018/04/02/will-chinas-media-influence-african-democracies/> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 2, 2018).
- Vivoda Vlado. «Griffith Research Online.» *International Oil Companies, US Government and Energy Security Policy: An Interest-Based Analysis*. 6 Μάιος 2010. https://research-repository.griffith.edu.au/bitstream/handle/10072/36059/65346_1.pdf?sequence=1 (πρόσβαση Οκτώβριος 11, 2018).
- RT America's Liz Wahl resigns live on air.* <https://www.youtube.com/watch?v=2h79v9uirLY>. Liz Wahl, Μαρτιος 6, 2014.
- Walker Christopher and Ludwig Jessica. «Foreign Affairs.» *The Meaning of Sharp Power*. 16 Νοέμβριος 2017. <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2017-11-16/meaning-sharp-power> (πρόσβαση Αύγουστος 22, 2018).
- . «National Endowment for Democracy.» *"Sharp Power" Rising Authoritarian Influence*. Δεκέμβριος 2017. <https://www.ned.org/wp-content/uploads/2017/12/Introduction-Sharp-Power-Rising-Authoritarian-Influence.pdf> (πρόσβαση Ιούλιος 16, 2018).
- . «National Endowment for Democracy.» *Introduction. Sharp Power: Rising Authoritarian Influence*. 5 Δεκέμβριος 2017. <https://www.ned.org/wp-content/uploads/2017/12/Introduction-Sharp-Power-Rising-Authoritarian-Influence.pdf> (πρόσβαση Ιούλιος 21, 2018).
- Walker Christopher. «Project Syndicate.» *The Point of Sharp Power*. 1 Φεβρουάριος 2018. <https://www.project-syndicate.org/commentary/soft-power-shortcomings-by-christopher-walker-2018-02?barrier=accesspaylog> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 3, 2018).
- Walker, Christopher. «Japantimes.» *The point of sharp power*. 12 Φεβρουάριος 2018. *The point of sharp power* (πρόσβαση Αύγουστος 20, 2018).
- . «What Is "Sharp Power"?» *Journal of Democracy*, Volume 29, Number 3 July 2018: 9 - 24.

- Waltz, Kenneth. *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*. Βάρη Αττικής: Ποιότητα, 2011.
- Wight, Martin. *Διεθνής Θεωρία - Τρία ρεύματα σκέψης*. Βάρη Αττικής: Ποιότητα, 1998.
- Wikipedia. *Κίνα*. 4 Οκτώβριος 2018. el.wikipedia.org/wiki/Κίνα (πρόσβαση Οκτώβριος 14, 2018).
- Yiu Yuen. «insidescience.» *Battling Online Bots, Trolls and People*. 31 Αύγουστος 2018. <https://www.insidescience.org/news/battling-online-bots-trolls-and-people> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 8, 2008).
- Zhao Suisheng. «Xi Jinping’s Maoist Revival.» *Journal of Democracy*, Volume 27 Ιούλιος 2016: 85.
- ΓΕΕΘΑ/Β2/Τμήμα Διακλαδικής Εκπαίδευσης. *Διακλαδικός Κανονισμός ΔΚ 2-1/2012 «Επιχειρησιακή Σχεδίαση Ενόπλων Δυνάμεων»*. Αθήνα: ΓΕΕΘΑ/Α2/Τμήμα Εθνικών Σχεδίων, 2012.
- Θουκυδίδης. *Θουκυιδου Ιστορία, Μετάφραση: Ελευθερίου Βενιζέλου*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2006.
- Κονδύλης, Παναγιώτης. *Θεωρία του πολέμου*. Αθήνα: Θεμέλιο, 1999.
- Κουλουμπής, Θεόδωρος. *Διεθνείς σχέσεις, εξουσία και δικαιοσύνη*. Αθήνα: Παπαζήσης, 1988.
- Κουσκουβέλης, Ηλίας. *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*. Αθήνα: Ποιότητα, 2004.
- Νέδος Βασίλης. «Η Καθημερινή.» «*Ναυμαχία*» με την Αγκυρα στην ΑΟΖ της Κύπρου. 11 Μάρτιος 2018. <http://www.kathimerini.gr/953148/article/epikairothta/politikh/naymaxia-me-thn-agkyra-sthn-aoz-ths-kyproy> (πρόσβαση Οκτώβριος 12, 2018).